

MISIJNÝM SVETOM

Napísal:

Dr. Andrej Škráblík,

svätisci biskup,

býv. predseda Mis. spolku na Slovensku.

ČÍSLO ČLENOVSKÝCH KNÍH 184

TRNAVA 1940.

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA.

8 povolením diecézního vrchnosti nitrianskéj. Číslo 3160/1940.

Rotačnou tlačou Spolku sv. Vojtecha v Trnave.

ÚVODOM.

Od rokov túžim dať do ruky slovenskému národu knižku o pohanských misiách a tak sa odplatiť Pánu Bohu za hojné milosti, ktoré som ako predseda „Misijného spolku na Slovensku“ cez celé desaťročie obdržal.

Dávam teda do rúk slovenského národa túto skromnú knižočku. V nej predstavujem veľkú biedu pohanov, aby tak vzbudila sa k nim veľká láska kresťanov. Láska sútrpná, a láska činná.

Kniha táto je nepriamo odpoveď na otázku, či potrebujú naši pohanskí bratia našu pomoc a prečo im skutočne máme pomáhať.

Čítajte, Milí Bratia a Sestry, knižočku moju pozorne a so záujmom. Mnoho poučných vecí nájdete v nej. A prosím Vás pre nekonečnú lásku, z ktorej Najsvätejšie Srdce Ježišovo za spásu všetkých národov na kríži vykrvácalo, aby ste v skutky zmenili tie cily, ktoré sa pri čítaní v srdciach Vašich zrodily.

Nitra, 17. júla 1940.

P ó v o d c a.

POUŽITÉ ŽRIEDLA.

(Uvádzať sa podľa číslíc, ktorými sú tu označené.)

1. *Wasmann a spol.*: Das Buch der Natur, Manz Regensburg, 1925.
2. *Euck-Huynskens*: Annegarns Weltgeschichte, Münster, i. W. 1912.
3. *Agence Fides*, Roma, pôvodné zprávy z misijných území.
4. *Hönder*: Die Mission auf der Kanzel und im Verein, Freiburg, 1914.
5. *Weber*: Menschensorge für Gottes Reich, Freiburg, 1923.
6. *Streit*: Die Weltmission der kath. Kirche, Hünfeld 1928.
7. *Wolkenberg*: Missziós vademecum.
8. *Věstník díla šíření víry*. Praha, Časopis.
9. *Missionsbote*. Steyl-Mödling bei Wien. Časopis.
10. *Buletin de l'Union missionnaire du Clergé*, Bruxelles. Časopis.
11. *Schmidlin*: Katholische Missionslehre. Münster 1923.
12. *Wolkenberg*: A Katholikus világmisszió könyve, Budapest 1928.
13. *Atlas der kath. Weltmission*, Novara-München, 1932.
14. *Streit*: Missionspredigten, Freiburg 1914.
15. *Guide des missions catholiques*, Paris 1936—37.
16. *Berg*: Christliche Liebes-Tätigkeit in den Missions-Ländern, Freiburg 1935.
17. *Die Katholischen Missionen*. Düsseldorf. Časopis.
18. *Les Missions catholiques*. Lyon. Časopis.
19. *Schönere Zukunft*. Wien. Časopis.
20. *Laboremus pro missionibus*. Rim. Časopis.
21. *Kirchenlexikon*. Herder, Freiburg II. Auflage. 1899.
22. *Karrer*: Das Religiöse in der Menschheit und das Christentum, Herder, Freiburg, III. Auflage 1936.
23. *Louis Bertrand*: Saint Augustin, Tours, 1931.
24. *Hlasy z domova a misií*. Nitra-Vidina. Časopis.

Veľká bieda pohanov.

I. Akí ľudia sú na svete?

Vieme, že ľudia nie sú jednakí, ale že medzi národmi sú veľké rozdiely. Starí učitelia triedili ľudí na tri veľké skupiny, čiže na tri ľudské rasy — plemená. Robili to podľa Písma svätého, v ktorom čítame, že z potopy sveta sa vyslobodil len Noe so svojimi tromi synmi, od ktorých potom zaľudnatila sa celá zem. Aj dnes mnohí vedátori delia ľudské pokolenie tiež na tri rasy. Robia to podľa toho, akej farby je koža ľudská, lebo farba kože bije najviac do očí. Teda podľa farby kože delíme ľudí na tri hlavné rasy: na čiernu, žltú a bielu rasu.¹

Čierne plemeno ľudské žije v Austrálii, na ostrovoch okolo nej zvaných Oceánia a v Afrike. Kožu majú čiernastú, ba mnohí až celkom čiernu, vlasy kučeravé a tvrdé, tváre mužov len na riedko zarastajú, nos majú spľasknutý a široký, pery mäsité a hrubé, hlavy podlhovaté. Týchto ľudí považovali starí učitelia za potomkov Cháma, druhého to syna Noemovho, ktorého otec preklial, keď sa mu vysmieval. Za následok otcovskej kľatby považovali tú hospodársku a duševnú biedu, v ktorej sa tieto národy cez tisícročia nachádzali. Afriku volali „tmavou čiastkou zeme“, a to nielen preto, lebo ľudia sú tam čiernej kože, ale aj preto, lebo tma bola v ich dušiach, veď najnižšie pohanstvo, otroctvo, ľudozrútsvo morilo černochoch cez tisícročia. Hrôzy tohoto mizerného života neskôr opíšeme.

¹ III. sväzok, 807—836.

Zvláštnym kmeňom černošským sú trpaslici. V strede Afriky v pralesoch žijú títo ľudia. Sú veľmi maličkého postavy.

Žlté plemeno žije v Číne, Japonsku, Mongolsku, ba k nemu patria aj Eskimáci a americkí Indiáni. Mimo žltkavej farby zvláštnosťou týchto ľudí je, že majú mihalnice pri nose trochu stiahnuté a preto majú oči trochu na krivo, akoby priškušavé. Vzrast ich je, najmä v Číne a Japonsku, nápadne malý. Vlasy majú celkom čierne, tvár mužov vôbec nezarastá alebo len veľmi riedko. Hlavy majú okrúhle, tváre široké. K žltému plemenu patria aj Eskimáci, ktorí žijú na severnej točnej zemi, kde je veľa zima. K nim patria aj Indiáni, praobyvatelia to Ameriky, hoci týchto koža je červeno-hnedá, nos orlí a oči im nestoja tak, ako Číňanom a Japoncom.

Národy žlté neboly tak zaostalé, ako čierne. Na mnohých krajoch dosiahly vysokú vzdelanosť. Tak v Číne a Japonsku, kde štátna sústava, čnosti rodinného života, porcelánový a hodvábný priemysel v mnohom slúžia za príklad ostatným národom; ale civilizácia týchto národov pred mnohými storočiami ostala stáť, nič nepokročila, akoby skamenela.

Aj americkí Indiáni boli kedysi vzdelaní, najmä v Mexiku, ale potom ich vzdelanie upadlo tak, že keď prišli tu prví ľudia z Európy, nad zrúcaninami starodávnych velebných stavísk našli národ celkom zaostalý, nízkej kultúry a pohanských mravov.

Biela plemeno je nám dobre známe, veď patríme k nemu aj my Slováci. Hlavné telesné vlastnosti tohoto plemena sú: biela, alebo len menej, černastá, niekedy žltkastá koža, okrúhla hlava, podlhovastá tvár, prevážne hladké vlasy, tvár mužov zarastá. K tomuto plemenu patria:

Indovia v Ázii. Títo ľudia obývajú asi najbohatšiu časťku zeme, Indický polostrov. K nim patria aj naši Či-

gáni, ktorí sa odtiaľ vystahovali okolo roku 1000 po narodení Krista Pána.

Semiti, bývajúcí v Prednej Ázii, k nim patria aj Arabi a Židia. Ako vieme, vlast Židov je Palestína, ale sú roztrúsení po celom svete, najmä odvtedy, čo roku 70 po Kr. rímsky cisár Titus zaujal a zruchal Jeruzalem. Od svetovej vojny Angličania majú nadvládu nad Palestínou. Židovský spolok Zionisti žiada utvoriť v Palestíne nový židovský štát. Týmto cieľom sťahuje sa ta mnoho Židov, zakupujú role, budujú fabriky a mestá. Ale Arabi stavajú sa proti ich snahám. Odtiaľ stále nepokoje a boje v Palestíne.

Turecké a ural-altaiské národy, ako Turci, Fínovia a Maďari.

Arijské národy, ku ktorým patria: Germáni, a to Nemci, Anglovia, Škandinávci, Holanďania.

Slovania, ktorí sa delia na dve čiastky: na severných Slovanov (Rusi, Malorusi, Litvani, Poliaci, Česi, Moravaní, Slováci), a na južných Slovanov (Srbi, Horvati, Slovinci, Bulhari).

Gréko-Románi, a to Gréci, Taliani, Španielci, Portugalci, Francúzi a Rumuni.

Vieme, že biele ľudské plemeno je teraz na najvyššom stupni ľudskej civilizácie. Biele plemeno podmanilo svojej službe prírodu. Ono obrába zem a núti ju dať najbohatšiu žatvu. Ono má priemysel, v svojich dielňach a továrňach vyrába tovar najužitočnejší a najjemnejší. Ono vynašlo prostriedky komunikačné, železnice, parolode, vzducholode, a rýchlo roznáša tovar do všetkých končín zeme. Ono má krásne umenie, staviteľstvo, sochárstvo, maliarstvo, hudbu, a nimi spríjemňuje život.

Biele plemeno stojí na vysokom stupni kultúry a tým prevyšuje všetky farbisté národy.

Ale preto nemá príčiny opovrhovať farbistými národmi.

Každý národ, ako aj každý človek, je náklonný vyvyšovať seba. To je už tá pekeľná pýcha, ktorá podrazila nohy Adamovi a mnohých ľudí doviedla do nešťastia, ako sa hovorí, že „pýcha predchádza pád“. Ešte aj tí čierňi Hottentotti² nazývajú seba Khoi-Khoin, že vraj „človek človeka“ t. j. najpoprednejší človek. Nedivme sa teda, že niektoré vysoko civilizované národy seba považujú za výkvet ľudstva, za najdokonalejšiu rasu. Nijaký národ nemá však práva, aby sa nad iné vyvyšoval. Lebo všetky národy tvoria jedno ľudské plemeno, praotcom všetkých je Adam, všetci ľudia sú si bratia. Každý národ, ako aj každý jeden človek, má svoje dobré a svoje zlé vlastnosti. Nijaký národ tu na zemi nie je ani anjelský, ani diabolský. Tak teda, ani biele plemeno nemá sa vyvyšovať nad tie farbisté, ale má k nim veľkú povinnosť.

Arcibiskup Antoniutti, ako pápežský delegát navštevujúc pri večnom snehu bývajúcich Indiánov v severnej Kanade, takto prehovoril k tamojším misionárom³: „Nijako nesmieme týchto úbohých ľudí okolo nás považovať za nižších od nás... Lebo ak oni aj nemajú niektoré naše vlastnosti, majú zas iné, ktorými sme my nie ozdobení a ktoré azda ani nevládzeme celkom oceniť. Hľa, v Ríme sľubne pokračuje otázka blahorečenia mladej dievky Indiánky Kataríny Téga k u w i t h o v e j. Tak sa zdá, že úmysel Boží svätorečením tejto dcéry lesov kanadských je dokázať, že rozdiely rasy a farby nemajú významu u Toho, ktorý je Stvoriteľom všetkých duší a ktorého milosť vládze posvätiť ľudí každého plemena, bez ohľadu na to, v akých životných okolnostiach je. Naozaj, som tej mienky, že toto poučenie nám dáva Boh.“

² III. sväzok 815.

³ 2. číslo 711/1939.

Čo je povinnosťou bieleho človeka?

Takú istú povinnosť má k tým čiernym a žltým, čiže jedným slovom k farbistým národom, ako starší brat k svojmu mladšiemu bratovi a sestre.

Poznám istú sedliacku rodinu. Zdravá, poriadna rodina. Z pätnástich detí jedenásť sa vychovalo. Staršie deti sedlačia, a veru dosť tvrdý je ich život. Jedného nadaného syna dali rodičia do škôl. Nie je len rozumove nadaný, ale aj srdce má dobré. Len čo sa dostal k úradu — už sa postaral o mladšieho brata a sestry. Postaral sa, aby aj oni chodili školy. Povýšil ich a dal im do rúk, ako to hovoríme „ľahší kus chleba.“

Božia Opatera biele národy vyzdvihla. Dala im pravú vieru, kresťanstvo, a s ním civilizáciu. Ony sú akoby ten starší brat vo veľkej rodine ľudskej. Starší brat, ktorého úlohou je pomáhať tým slabším, tým zaostalým národom. Zniesť im svoju civilizáciu, a najmä zniesť im tú vieru kresťanskú, ktorej svoju civilizáciu, vzdelanosť, svoj „ľahší kus chleba“ ďakujú.

II. Ako plnil biely človek svoju úlohu?

Bieli India svojou civilizáciou zašli k tým farbistým národom. Ich úlohou by bolo bývalo pozdvihnúť k sebe týchto slabších, zaostalých bratov.

Ale nestalo sa tak! Biely človek farbisté národy si podmanil, zotročil a vydieral.

Čujte o tom niektoré hrozné dáta.

•

Najúrodnejšia zem je India. To je veľký polostrov v Ázii. Rozprestiera sa na 5 miliónov štvorcových kilometrov. Žije tam asi 350 miliónov ľudí⁴ Hojno sa tam

⁴ To je teda krajina ohromne veľká: 140-razy väčšia ako Slovensko, a býva tam 130-razy viac ľudí ako na Slovensku.

rodí pšenica, ryža, bavlna, kaučuk, cukrová trstina, čaj, káva, koreniny. Už starodávne národy, sám Šalamún, kráľ židovský, kupčili s touto zemou. Zaujaly si tam kolónie aj európske národy, ako Portugalci, Španieli, Francúzi. Ale storočnými vojnami takmer celú Indiu podmanilo si Anglicko. Títo dobývatelia nešli tu však s úmyslom, aby Indom zanesli svoje vzdelanie, a tobôž kresťanstvo, ale aby ich zotročili a vykoristili. India stala sa najhojnejšou obilnou komorou Anglicka, ale sami jej obyvatelia hynú často biedou. Kým lode odvážajú úrodu do Anglicka, zatiaľ ročíte státisíce Indov hladom umiera vo svojej úrodnej a bohatej vlasti. Pravda, biedu tú cítia najviac deti. Preto je, že v Indii z 10 novonarodených detí 7 zomierajú ako nemlúvniatka.

Pozrime, ako sa zachoval biely človek k farbistým domorodcom v Amerike.⁵

Krištof Kolombus bol prvý biely človek, ktorý 12. októbra 1492 vkročil na americkú pôdu. Pobozkal novú zem, svojím mečom urobil znak kríža vo vzduchu, postavil kríž a ostrov nazval San Salvádor, t. j. Svätý Vykupiteľ. Veď jeho prvotným cieľom bolo zanieŕať Krista Pána, Vykupiteľa sveta ďalekým, neznámym, len tušeným národom pohanským.

Aká vznešená budúcnosť by bola kynula Američanom, keby sa bol uskutočnil úmysel Kolumbusov. Ale už on sa musel dožiť sklamaní. Videl, ako jeho priatelia kradmou rukou siahajú na zlato domorodcov. Vyslali proti domorodcom 200 mužov pechoty, 20 mužov na koňoch a 20 veľkých psov. Domorodci sa bránili. Ale pred výstrelmi z pušiek museli sa dať na útek. Vtedy nahuckali na nich psov, ktorí ich dohonili a mnohých roztrhali.

Odvtedy krv a oheň a rabovačka značili cestu bieleho človeka po Amerike! Boli medzi tými Europeanmi aj vznešení muži, ale títo nevládali na úzde držať dobro-

⁵ 2. sväzok V. strany 306—312.

druhov, ktorí v nádeji rýchleho zbohatnutia v húfoch preplavili sa do Ameriky, tam domorodcov klamali, plienili a zabíjali.

Aj samé štáty kruto zachádzaly s americkými domorodcami. S hrôzou sme počuli na akademickom kongrese v Mödlingu pri Viedni r. 1929 rozprávať o týchto veciach misionára G u s i n d e h o. On sám chodil medzi americkými domorodcami a presvedčil sa, ako zachádzali s nimi bieli ľudia. Boli lační na polia a lesy amerických domorodcov, preto ich kántrili ako len mohli. Štepili ich čiernymi osýpkami, aby v tej hroznej chorobe vymreli. Potom usporiadúvali na nich hon, ako na divú zver, a keď ich hnali po lesoch, zpoza stromov ich odstreľovali. Potom ich posháňali a vykázali im malé územia, zvané „rezervácie“, kde hladom hynuli. Takto sa zmocňoval biely človek Ameriky. Klamstvom, násilensvom, podlosťou. Takto sa tam zachoval starší brat k mladšiemu, slabšiemu.

Úbohý, nevzdelaný národ našiel biely človek v Afrike. Aj ten tak nesvedomito využil a zotročuje ho aj dnes. Černochmi nadužívalo sa najmä tak, že ich chytali a odvádzali za otrokov do Ameriky. Ale o tomto budeme písať v hlave zvláštnej. Tu teraz poukážeme len na to, že hoci černosi sú duševne priam tak nadaní ako my bieli ľudia — a že hoci aj oni majú radi svojský národný život a slobodu, predsa, vynímajúc malú republiku zvanú „Liberia“, ostatní černosi nemajú slobodného štátu, ale bývajú v kolóniách, ktoré v svoj prospech hospodársky využívajú kolonizačné európske mocnosti. Používajú černochoch len na najnižšie roboty, ako našich slovenských vysťahovalcov v ďalekej cudzine. Tak napr. v baniach Juž. Afriky popri 47.000 európskych zamestnancoch pracuje 394.000 čiernych robotníkov. Aj černochoch vykazujú koloniálne mocnosti v Juž. Afrike „rezervácie“, to jest

kraje, kde môžu podľa svojho žiť a hospodáriť, ale tak skúpo to vydeľujú, že to černochoom nijako nestačí.⁶

R. 1936 vyniesli v Juž. Afrike nový zákon, ktorým sa černochoom dávajú vraj novšie „práva“.⁷ Smysel tohoto zákona označil anglický generál Hertzog v parlamentárnej reči takto: „Dajme domorodcom hocijaké práva, nijako nemôžeme však strpieť, aby naša nadvláda bola ohrozená. Keď už musíme pripustiť ich zástupcov do parlamentu, ale to nesmie byť proti bezpečnosti nadpanstva bieleho človeka.“ Tak sa aj stalo! Černosi môžu voliť do parlamentu 3 poslancov, ale aj tí musia byť bieli ľudia. Tento parlament potom „veľkodušne“ zvýšil rozmer rolí černochoom na 12%, hoci černosi tvoria 80% obyvateľstva!

Tak sa vyostruje pomer medzi bielymi a čiernymi ľuďmi vždy viac a viac na škodu obidvoch plemien. Černosi čakajú len na príležitosť, aby sa za krutú nadvládu bielemu človekovi krvavo odplatili.

Pamätáme aj na to, ako boli títo černoši dovážani na bojiská do Európy za svetovej vojny. Tam museli krvácať, trpieť a umierať nie za svoje ale za cudzie záujmy.

Podobne pokračovali biele kolonizačné mocnosti aj v Austrálii, aj na ostrovoch Oceánie. Tam vyslovili Hansovi Bertramovi⁸ celkom otvorene heslo belochov: „Domorodcov treba poštrieľať“. Toho sa aj držali.

Nemohol si tak kruto začínať biely človek s tak zvanými kultúrnymi národmi žltými v Číne a Japonsku.

Tieto národy mali usporiadaný štátny život a chytro zbadaly, ako ich chý cudzinci vykoristiť. Preto sa proti nim bránily. Zotročili sa nedaly, ale pri obchodných smluvách aj oni veľa škody utrpely. Preto opätovne búrili sa

⁶ 3. číslo 671 zo dňa 4. marca 1939.

⁷ 16. ročník 1937, str. 177—8.

⁸ *Akademische Missionsblätter*, 1934. II. Heft, Seite 38.

Činania proti bielym mocnostiam, ktoré v ich vlasti stávaly svoje obchodné domy.

Z týchto povstaní zvláštna bola tak zvaná „ópiumová vojna“. Ópium dorába sa z makovic.⁹ Keď makovicu na-režeme, vyteká z nej mliečna tekutina, ktorá potom stuhne na hnedú masu. Z tejto masy vyrábajú „morfium“, ktoré lekári upotrebujú ako injekcie na úľavu veľkých bolestí. Mak je teda veľmi užitočná bylina, keďže je aj pokrmom aj medicínou. Ale človek neraz nadužíva aj tie najlepšie dary Božie. Tak urobil aj s makom. Tie morfióvé injekcie dávajú si mnohí ľudia nie aby si uľavili kruté bolesti, ale aby sa kochali v rozkoši, čo z takej injekcie pochádza. Potom vyrábajú z toho mliečka makovic aj „opium“ tak, že to mliečko sušia, opätovne prevárajú, a tak tvoria z neho hustú, hnedú masu. Tú držia vo fľaštičkách a žujú ju alebo fajčia. Len celkom maličký kúsok slobodno prehltnúť, lebo užitie väčšieho, človeka usmrť. Tak aj pri fajčení len omrvinku spália v malilinkej hline nej fajocke a ťahajú z nej prenikavý, hustý dym. Ópium či užité, či fajčené, omámi a unáša užívateľa do najblazenejších citov. Keď omámenie pominie, človek za ním zas baží. Znovu ho užije alebo fajčí... A tak vyvinie sa v ňom nepremožiteľná náruživosť; podobná pijanstvu, ale oveľa nebezpečnejšia. Taký človek sa už viac nestará o robotu, o rodinu. Jedinou jeho túžbou je ópium a ópium. Že mu majetok vyjde na vnivoč, deti a žena hladujú, to sa ho nedotkne. Ba ani vlastná záhuba, hoci sily ho opustia, telo mu schudne, duševné schopnosti zmiznú. Za čas je živou mŕtvolou a predčasne klesá do hrobu.

Nie div, že Cirkev pod trestom vyobcovania zakazuje obchod ópiom, a že aj čínska vláda zakázala a prísne trestala užívanie ópia. Ale anglickí kupci dovážali ho po ťajomky, a keď vláda dovoz aj tým zakázala a lode s týmto tovarom dala potopiť, Angličania a Francúzi vojnou

⁹ 18, 1939 strany 140, 154 a nasl.

donútili Čínu trpieť príchod cudzích lodí, čo hneď aj otravu im na nich dovážali.

Japonci sa zas bedlivo uzavierali pred bielymi ľuďmi. Báli sa ich hrabivosti. Až roku 1858 donútili ich vojenské lode Ameriky, Anglicka a Francúzska otvoriť svoje prístavy bielym národom. Vieme, že Japonci súčasne otvorili svoju krajinu aj civilizácii bielych národov a odvtedy táto krajina závratnou rýchlosťou prevzala technické a vedecké vymoženosti tak, že v mnohom prevyšuje už aj svojich bielych učiteľov a stáva sa nebezpečným sokom v svetovom hospodárstve a obchode.

Dvíhajú sa však už aj ostatné farbisté národy, najmä India, Afrika, Egypt. Našli sa všade medzi nimi mužovia bystrého rozumu, ktorí si aj proti vôli bieleho človeka chytro osvojili jeho civilizáciu. Teraz už na univerzitách veľkých národov, ako v Londýne, Berlíne, Paríži, na tisíce je farbistých žiakov. Osvojujú si všetky naše vedy a vracajú sa domov ako inžinieri, lekári, stavitelia, advokáti. Bolesťne hľadajú na porobu svojich súkmeňovcov a pátrajú v ich minulosti a počujú vyprávania starcov, ako zachádzali s nimi a s otcami bieli ľudia, budí sa v nich elementárnou silou národné a rasové povedomie a s ním aj túžba pomstiť sa za krivdy na národe svojom spáchané.

Dnes sa biely človek môže triasť pred dňom, v ktorom sa na neho oborí to obávané „žlté a čierne nebezpečenstvo“, t. j. keď farbistí ľudia budú s ním účtovať za minulosť.

III. Jasné svetlá v hustej tme.

Krištof Kolumbus a iní slávni cestovatelia boli vedení šľachetnými úmyslami. Chceli previesť veľkú, kresťanskú myšlienku, aby biely človek ujal sa farbistého, zostalého, slabého svojho brata a zanesol mu kresťanstvo

a s ním zriadený, blažený, civilizovaný život. Ale pridružili sa k nim potom dobrodruhovia, ktorí nemali iného cieľa, ako vyplieniť objavené krajiny, obrať ich o zlato, striebro, drahokamy, obilie a všetky užitočné plodiny, a potom do otroctva uvrhnúť alebo vykynožiť fARBISTÉHO človeka. Tak ohavne chovali sa títo mizerní ľudia, že prenasledovali aj samotných šľachetných objaviteľov. Samého Kolumbusa¹⁰ tiež do žalára uvrhli a v okovách vliekli po mori do Španielska. Roztrpčený Kolumbus ponechal si okovy a dal si túto trpkú pamiatku vložiť aj do svojho hrobu...

Tmavé, smutné a hanobné sú stránky dejín, čo o týchto ukrutnostiach rozprávajú. Ale nájdeme tam predsa aj jasné čiastky. Mužov, ktorých pamiatka žiari sťa skvelé hviezdy.

Uvedieme z nich jedného. Volal sa Bartolomej de las Casas a s.¹¹ Bol Španielčan a r. 1510 vybral sa tiež do Ameriky. Tam sa stal kňazom a farárom na ostrove Cuba. Keď videl krutý osud Indiánov, rečami a písmom pracoval na zmiernení ich biedy. Ale márne. Vrátil sa teda do Španielska a u dobrého kráľa Ferdinanda, ktorý mal prírmenie „katolícky“, vymôhol plán, ktorým by domorodcom v Amerike uľavil. Plný nádeje vrátil sa k svojim veriacim do Ameriky. Ale jeho plán stroskotal na zlobe kolonistov belochov. Znovu vrátil sa teda do Európy, kde našiel na kráľovskom tróne Španielska už cisára Karola V. Ten ho tiež milostive prijal. Pridelil mu jednu americkú krajinu a pridal 200 Španielcov, aby tam zariadil život dľa svojho plánu. Medzitým však domorodci zavraždili niekoľko misionárov. A vtedy Bartolomej musel strpieť, že prišli španielske vojenské lode, spustošili krajinu a ľudí odviekli do otroctva. Bartolomej zúfalý ponáhlal sa znova do Európy milosť prosieť pre svojich Indiánov.

¹⁰ 2. sväzok V., str. 314—317.

¹¹ 2. sväzok V., str. 336—338.

Tito však, rozzúrení neľudskosťou bielych ľudí, za tejto cesty Bartolomejovej znovu povstali a zavraždili každého bieleho človeka, ktorému sa nepodarilo útekem zachrániť si život.

Tak videl Bartolomej de las Casas stroskotať svoj ľudomilý plán. Stratil nádej spriatelíť bieleho a farbistého človeka. Vtedy sa utiahol do kláštora dominikánov a stanúc sa misionárom, staral sa už len o obrátenie pohanov.

Ale Pán Boh ho znova povolal zamiešať sa aj do zemského osudu domorodcov. Jeho biskup poslal ho do Španielska prosiť o viac misionárov. Tam sa priam pripravovali nové zákony pre Ameriku. Bartolomej zastával sa práv Indiánov. Cisár Karol V. schvaľoval jeho úmysly, dal ho vysvätiť za biskupa a tak ho poslal späť do Ameriky.

Celou vážnosťou svojho úradu usiloval sa teraz Bartolomej, aby nové cisárske zákony v Amerike do života sa uviedly. Ale narazil zas na odpor bielych kolonistov, ktorí nijako nechceli na slobodu prepustiť svojich otrokov. Keď potom vydal nariadenie, že kňazi nemôžu udeľiť rozhrášenie Španielčanom, ktorí držia otrokov, vypukla proti nemu celá revolúcia. Obžalovali ho u cisára, že je vzbúrencom. Tak musel po piaty raz vydať sa na nebezpečnú morskú cestu do vlasti. Tam ho od obžaloby oslobodili, ale vekom a trápením zlomený starec složil svoju hodnosť, utiahol sa znova do kláštora, v ktorom potom aj v 92. roku svojho života zomrel.

Život a námahy Bartolomeja de las Casas sú naozaj žiarivým lúčom v smutných dejinách domorodcov amerických. Pracoval nasadením všetkých svojich síl za dobrobyt a spásu Indiánov. Staral sa o ich slobodu, staral sa o ich hospodársky prospech, najviac však o ich duševnú spásu. Narážal pri tom na ťažkosti, na odpor, a to najmä so strany tých, ktorí mali byť jeho spolupracov-

níkmí. Ale to ho neodviedlo od vznešeného cieľa, za ktorý horlil celý svoj život.

Bartolomej de las Casas je vzorom katolíckych misionárov. V nasledujúcich článkoch uvidíte, čo sa misionári napracujú za zemský blahobyť a za večnú spásu farbistých národov; čo za nich trpia, aké ťažkosti musia premôcť, a akých výsledkov dosahujú.

Ako Bartolomej de las Casas, tak sú oni jasnými svetlami v tmavých dejinách farbistých národov! Čítajte nasledujúce články pozorne. Uvidíte, aká je bieda pohanov, a aká je tá láska misionárovi!

IV. Bieda pohanských národov.

Keď niekto príde na kraje, kde žijú pohani, v prvom rade bije mu do očí bieda a psota.

Pán Ježiš povedal, že chudobných vždycky budeme mať medzi sebou (Mat. 26, 11). A naozaj márne namáhajú sa ľudia utvoriť taký hospodársky poriadok, aby bolo na zemi každému dobre, alebo aby každý mal vraj „raj“ tu na zemi. Chudobní vždy boli a vždy budú. Ale veľký je rozdiel medzi chudobou a biedou. Lebo chudobný ťažko znáša sice, že mu to a iné chýba, ale predsa nemusí psoť a keby mu predsa hrozila psota alebo smrť hladať, tak nájdu sa útrpné srdcia a zachránia ho.

Takto je to u nás kresťanov, ale celkom ináč je to u pohanov. O tom nás presvedčia nasledujúce riadky.

V prvom rade musíme poukázať na to, že u väčšiny pohanov je národné hospodárstvo na najnižšom stupni.

Na zemi podnebie nie je všade jednaké. My obývame takzvané „mierne podnebie“, lebo u nás sa zima a teplo premieňa a tak nie je ani veľká horúčava, ani dlhá zima. Sú však kraje, a to na točnách zomegule, kde je takrečeno večitá zima. A sú zas kraje, kde je takmer večitá

a horúce leto. Každý porozumie, že v tých veľmi studených krajoch nemôže byť taký hospodársky život, ako u nás, veď sa tam nerodí pšenica, raž, jačmeň, zemiaky, víno, ľan a konope a iné užitočné rastliny tam tiež nerastú. Tak je to prirodzené, že tam nájdeme ľudí ťažko zapasiacich so životom. Ale zas by sme si mysleli, že na tých teplých krajoch je ľuďom veľmi dobre. Veď tam príroda dáva všetko plným náručím. Tam rodí sa všetko vo veľkej hojnosti. Tam rastú vysoké palmy, banány a kókusové orechy, pomarančové a chlebové stromy a cukrová trstina, bavlnové stromy a kávové kry. A kto by stačil opísať všetko to prírodné bohatstvo? A predsa na týchto, od prírody tak požehnaných krajoch nachádzame najmizernejší hospodársky život, a preto aj otrhaných, vychudnutých, chorobami trápených ľudí.

Aj pohanské národy vynašly nejaké nástroje, veď majú priam tak prirodzený rozum ako my, ale v porovnaní s našim hospodárskym zariadením je to všetko veľmi úbohé. Najviac napredovali Číňania, Japonci. Čína je právom hrdá na svoje hodvábné výrobky, Japonsko na svoj porcelán, Korea na to, že vynašli tlač sto rokov pred Nemcom Gutenbergom.¹⁸ Ale potom akosi zastavil sa pokrok pohanských národov, ich civilizácia a hospodársky život zostaly skamenelé, cez stáročia nič nového netvorili, ostávali len pri starom, až kým neprišli k nim bieli ľudia, kresťanské národy.

Oproti tomu pozorujte, ako je u nás všetko zriadené. Kolké vynálezy uľahčujú ľuďom robotu a spríjemňujú život. Akými strojmi obrábame my roľu, v akých dielnach a továrňach premieňame všetko, čo sa na poliach urodí, aby sme to dobre mohli užiť. Železnice, parolode, elektrické svetlo, telegraf, telefon, rádio... a tisíce vynálezov u nás. Ci nie je pozoruhodné, že to všetko vynašili kresťania, a pohanské národy nijakým podobným vyná-

¹⁸ 3, str. 27.

lezom neprispely na uľahčenie života? Koľkým dobrode-
ním je pre ľudstvo kresťanstvo, ktoré takto osvecuje ľud-
ský rozum!

*U pohanských národov nachádzame preto všade zao-
stalosť, bledu, a to najmä, keď ich zastihne nejaká živel-
ná pohroma.*

Však, pravda, živelné pohromy, ako zemetrasenia, su-
chota alebo povodne postihnú neraz aj naše kraje. Ale
u kresťanských národov je to už tak zavedené, že keď je-
den kraj utrpí škodu, z iných krajov ponáhľajú sa ubie-
deným na pomoc. Sám kresťanský štát organizuje pomoc-
né akcie. Toto všetko u pohanských národov bolo dote-
raz celkom neznáme, až najnovšie sa tomu učia od nás.

*Pán Ježiš prišiel ratovať duše. Ale mimo toho staral sa
aj o časný a telesný dobrobyt ľudí. Svoje poslanie odo-
vzdal Pán Ježiš svätej Cirkvi. Jej úlohou je teda starať sa
o duševnú spásu ľudí, ale pri tom má veľký vplyv aj na
časný blahobyť. Veď keby sa uplatnili všetky zásady
lásky a spravodlivosti, ako ich viera káže, tak by bolo
každému na zemi dobre. V každej dobe dávala Cirkev
smernice aj pre hospodársky život. A podľa toho, ako sa
riadili ľudia a štáty dľa tých smerníc, bolo ľuďom lep-
šie alebo horšie. Tomu kresťanskému duchu možno ďa-
kovať, že hospodársky život kresťanských národov sa tak
vyvinul, že civilizácia je u nás hodne väčšia, ako u fari-
bistých, pohanských národov.*

Aj v našej dobe, keď robotnícka otázka stáva sa tak
pálčivou, Cirkev neprestáva hlásať zásady jej spravod-
livého riešenia. Ešte pápež Lev XIII. vydal okružný
list o robotníckej otázke. Keby sa boly národy podľa ním
hlásaných zásad riadily a robotnícku otázku boly riešily,
nemusela zasiahnúť robotníctvo taká továreňská a poľ-
nohospodárska bieda, a ľudstvo by bolo bývalo ušetrené
od mnohých revolúcií, štrajkov a iných hrôz. Pápež Pius
XI. zas vydal novší okružný list o robotníckej otázke ■

o stavovskom zriadení. Veľké štáty, ako aj Spojené štáty severoamerické skúmajú pravidlá, a tak sa zdá, že z nich mnohé budú do života uvedené, ako napr. t. zv. rodná mzda, aby totižto robotník, ktorý má viac detí, dostával príplatky na deti, aby ich riadne vyživil a vychovávať mohol.

Toto kresťanské ovzdušie, ktorému môžeme ďakovať hospodársky pokrok my, národy kresťanské, snažia sa šíriť naši misionári u farbistých pohanských národov, aby aj u nich ožil a rozprúdil sa hospodársky život, aby v lone bohatej prírody ľudia biedno neživorili a nezápasilí so psotou a smrťou hladom.

Misionári všade učia domorodcov obrábať zem a viesť riadne gazdovstvo. Vyrubujú pralesy, vysušajú močiare, stavajú cesty, rozorávajú nikdy neoranú pôdu. V Etiopii (Abesinia-Habeš Afrika) od roka 1929 zakladajú čajové sady.¹³ V Číne vysádzajú vinice.¹⁴ Všade učia remeslám. Sotva si vystavili napr. v Korei v meste Söul mnísi benediktíni svoj chudobný kláštor, už hneď otvorili aj školu pre rozličné remeslá, aby dvíhali sociálnu úroveň ľudu.¹⁵ A koľkej oblube sa teší tento ústav! Na stá musia odmietnuť žiakov, lebo škola má ešte málo budov, málo miestností. Nielen kresťania, ale aj pohani s uznávaním hľadajú, ako sa stará Cirkev, sťa starostlivá matka o hospodárske potreby svojich dietok.

To isté robia misionári teraz medzi pohanskými národmi, čo robili kedysi aj v Európe, aj tu u nás na Slovensku. Aj naši pohanskí predkovia rybolovom a poľovníkou živorili, kým neprišli k nim ich misionári, mnísi benediktíni. Títo sa usadili v sv. Antole pri Hrone, na Zobore pri Nitre, na Skalke pri Trenčíne a v mnohých iných svojich opátstvach. Tam vyklčovali pralesy, roz-

¹³ 3, č. 389/1933.

¹⁴ 3, č. 263/1932.

¹⁵ 5, str. 164—165.

orali pôdu a siali prvé obilie. Z močiarov urobili rybníky. A tak učili národ nielen vieru poznať, ale aj *zem* obrábať, remeslá prevádzať, slovom viesť riadny hospodársky život.

Čo sa robilo u nás pred 1100 rokmi v dobe Samovej, Pribinovej, Svätoplukovej, to robia teraz misionári medzi pohanmi v Afrike, v Južnej Amerike, v Austrálii a Oceánii. Dvíhajú hospodársky život, aby odstránili biedu, psoťu a smrť hladom — a keď sa ona ešte predsa hlási, *laskou* sa ujímajú každého bedára. Hlad, choroby, spoločenské utláčanie — to je pole, kde misionári konajú hrdinské skutky kresťanskej lásky.

V. Hlad.

V Afrike je soľ veľmi vzácna. Deťom tak chutí, ako u nás cukríky. Keď dostane dieťa soli, neužije ju samo, ale pekne sa podelí s inými deťmi.¹⁶ *Hľa, tak je to vštepené do ľudského srdca, aby sme dobrí boli k iným.*

Ale pohanstvo ničí tento jemný cit. Grécky mudrc Plato napísal tieto odporné slová: „V štáte nesmie byť nijaký chudobný. Biednych ľudí treba vyhnáť z miest, z dedín a z krajiny, aby takého hoväda (takto to napísal!) nebolo v celom štáte“.¹⁷ Rímsky mudrc Plautus hlásal zas toto: „Zlú službu preukáže žobrákovi, kto ho nakrími, lebo tým on sám utratí to, čo mu dal, a žobrákovi len priam predlžuje biedny život“.¹⁸

Pri takýchto učeniach vyvinula sa u pohanov neprirodzená bezcitnosť k biednym a slabým. Z Alžírsk¹⁹ písala istá misijná sestra: „Chudobná ženička sostúpila s vrchov so svojimi deťmi žobrať. Na ceste klesla vysí-

¹⁶ 5, str. 195.

¹⁷ De legibus 11, uvádzané 5, str. 31.

¹⁸ 5, str. 196.

¹⁹ 4, sv. I., bod. 66.

lená, veď už viac dní ničoho nejedla. V náruči jej umrelo malé nemluvniatko. Dve staršie deti prinesú mŕtvej matke trávu a zelinu a nútia ju jesť, kým aj ony snažia sa trávou ukojiť svoj hlad. Dva dni ostaly deti pri mŕtvoľe, až natrafil na ne poľný hájnik a oznámil vec. Deti boli odovzdané nám na misijnú stanicu... Nebolo by tomu konca, keby chcela podobné prípady opisovať..."

Naozaj, toho hladu je v pohanských krajoch veľmi mnoho. Pozrime niečoľko krajín.

*Polostrov India je, ako sme už spomenuli, najpožehnannejšou, najúrodnejšou zemou sveta. Človek by si myslel, že je tam naozaj ten zemský raj a v ňom blažený ľud. Ale pod tými krásnymi palmami, na tých žirných poliach živori ubiedený národ, zápasiaci často so smrťou hladom. V rokoch 1900—1901 bol tam taký hlad, že v ňom zomrelo 5 miliónov ľudí.*²⁰

*Hrozná metla hladu často zasahuje aj Čínu. Častým hosťom bol tu hlad vždycky. A to hlad najhroznejší. Veď starodávne króniky pri mnohých rokoch dejín zaznamenávajú, že „ľudia jedia ľudí“.*²¹

Obyčajnou príčinou hladu v Číne je povodeň. Tak roku 1933 vyliala sa takzv. Žltá rieka.²² Zaplavila do 500 miest a dedín. Z nich 400 tak odniesla voda, že sotva bolo poznať, kde stáli kedysi domy. Keď veľká voda už aj odtieka, ostala na nižších miestach stáť vo veľkých jazerách aj 10 mesiacov. Vymoklo všetko obilie, ale vyhynuly aj stromy, lebo im korene vo vode zhnily. Do roľ bolo možno vstúpiť až nasledujúci rok v jeseni, na úrodu sa muselo čakať ešte rok ďalej. Tak ostalo 350.000 ľudí bez prístrešia a bez pokrmu. Kto vládol utiecť pred povodňou, rozutekal sa po iných krajoch, žobruč a hla-

²⁰ 5, str. 169—170.

²¹ 3, číslo 433/1934.

²² 4, sväzok II., číslo 141.

dom mrúc. Na jedinej misijnej stanici zvanej Hawahaien sa 4.200 bedárov hlásilo a prosilo o záchranu.

Roku 1935 bolo to ešte horšie. 9. augusta prinášaly časopisy v Nankingu o povodni Žltej rieky túto zprávu: „Dnes sú uverejnené úradné číslice o škodách poslednej povodne. Zatopilo sa vyše 100.000 ľudí. 14 miliónov Čiňanov je bez prístrešia. Hmotná škoda na 30 milionov funtov šterlingov“.²³

My si to vlastne ani nevieme predstaviť, že takéto nešťastia môžu sa tak často opakovať. Ale je tomu tak, lebo priam u pohanských národov je aj hospodárstvo, aj verejná bezpečnosť tak veľmi zanedbaná.

Roku 1937 bola zas taká povodeň.²⁴ Zo Sienshuiku píše misionár, že keď špinavé vlny pretrhly napochytro porobené hrádze, domy Čiňanov chytró smietly. Ostaly stáť len budovy misijnej stanice. Kto vládol, ta sa utiahol. Ale voda stále stúpala. Tak museli všetci hore na povale bývať. Tam po povalách strávili 56 dní v stálych obavách, či steny nepovolia vlnobitíu. Môžeme si predstaviť, čo vytrpeli úbohí ľudia v tomto nebezpečnom stave.

Čínu morí mimo živeľnej pohromy už skoro 30 rokov neustála vnútorná revolúcia a dlhá vojna s Japonskom. Kade zúria boje, tam je doma každá bieda, hlad, chytľavé choroby, zbojníci. K tomu ľudia prestrašení utekajú pred bitkami, zanechávajú domy, šatstvo, zbožie a dobytok, ale nesúc so sebou hlad, choroby a strach. Mesto Chang-chow malo 170.000 obyvateľov, ostalo v ňom len 12.000, ostatní zutekali.²⁵ V Zikawei pri Shanghai stravovali cez mesiace jezuiti denne 7.000 utečencov. Spoločnosť Slova Božieho v Jenchowfu 15.000, v Taikianchwangu 30.000 utečencov prijala.²⁶ Františkáni v diecéze

²³ 15, str. 178.

²⁴ 3, číslo 712/1939.

²⁵ 3, číslo 689/1939.

²⁶ 16, ročník 1939, str. 130.

Changsa od 1. júla 1938 do 1. júla 1939 v svojich nemocniciach ošetrili 108.159 ranených.²⁷ Misijný biskup zaviedol do biskupského chrámu pápežského delegáta Zanina. Aj chrám bol plný ranenými. Biskup ukázal na oltár: „Tu, kde som obsiahol biskupskú konzekráciu, tiež leží ranený“.²⁸ Za dva roky vojnové 1938—1939 čínski misionári v svojich nemocniciach ošetrovali 210.074 chorých a ranených a starali sa o 920.907 utečencov, do čísla ktorého sú počítaní len takí utečenci, ktorí dlhšiu dobu, cez viac mesiacov stáli pod ochranou a opaterou misijných staníc.²⁹ Sotva si môžeme predstaviť, koľko slz zotreli, koľko biedy odstránili, koľko životov zachránili naši misionári za tieto dva roky — a koľké obety a peniaze na to všetko venovali!

Afrika trpí dvoma veľkými plágami.

Jedna sú kobyľky. Tieto sú podobné kobyľkám poskakujúcim po našich poliach a lúkach. U nás nebadaf ich škodlivosť, lebo ich je málo. Ale v Afrike sa vo veľkom množstve zjavujú takzv. „vandrovné kobyľky“. Tieto sa soberú na krídla a sta veľké, aj 80—100 km dlhé oblaky hodia sa na kraj, kde potom zožerú všetko zelené, čo na zemi a na stromoch nájdú. 16. júla 1934, len 200 metrov dlhý oblak kobyľiek spustil sa na záhradu misionárov v Tchipeio a za niekoľko chvíľ tak zožraly všetko, že neostalo tam zeleného stebielka.³⁰ Niekoľko dní pred týmto nešťastím pri obci Ganova taká hrubá vrstva kobyľiek spustila sa na zem, že sa dvaja chlapci pod nimi zadusili.³¹

²⁷ 3, číslo 700/1939.

²⁸ 3, číslo 667/1939.

²⁹ 3, číslo 716/1940.

³⁰ 3, číslo 435/1934.

³¹ Tiež tam.

Ktorý kraj navštívi takáto pliaga, za ňou prichádza smrť hladom so všetkými svojimi ukrutnosťami.

Ešte horšia je druhá pliaga Afriky: *suchota*. Hľa, čo píše o nej misijný biskup Meysing:¹² „Priam som sa vrátil s na mňa svereného územia... Kde som len prišiel, všade som našiel hladujúcich ľudí a hynúci dobytok, lebo stojíme teraz pod biedou takej suchoty, akej sa Južná Afrika sotva kedy dožila. Strata na dobytku sa odhaduje na 10 miliónov oviec a 3 milióny kráv. Všetky studne sú vyschnuté, žriedla nedávajú vody, tri veľké rieky nie sú riekami, lebo niet v nich vody... Konajúcu svoju cestu po pustých, vyschnutých krajoch, po stá a stá kilometroch, zaletela moja myseľ do vlasti, kde sa zelenajú polia a lúky. Pomyslel som si: keby moji dobrí krajani videli túto vypálenú púšť, ktorá už desať mesiacov nevidela kvapky dažďa, akiste by pocítili milosrdenstvo k biednym černochoch... Niet tu ani obilia pre človeka, ani trávy pre dobytok. Vyhladovaní černosi v húfoch prichádzajú na misijné stanice. Niektorí sú tak zoslabnutí, že klesajú na zem. Vláda robí síce opatrenia a mnohým rozdáva potraviny, ale to ani zďaleka nestačí, preto v stovkách prichádzajú k nám. Ale aj my misionári prežívame ťažký boj. Ako čeliť takej biede? Našou zásadou je: nikoho neopustiť bez pomoci... Ale čo bude, keď sa vyčerpá aj naša kukuričná zásoba?

K tejto biede pridružujú sa choroby... Na mnohých miestach pili ľudia z močiarov, to spôsobuje týfus (horúčka).

Keď som navštívil Kanye, nebolo tam vody iba v studni náčelníkovej. Ale aj tá bola zlá a bolo jej máličko. A predsa na tisíce žien striehlo tam deň-nocou čakajúc, kedy príde na nich rad načrieť si vody.

S jedným misionárom prišiel som do Ramakok. Vody sme dostať nemohli, naše fľaše boli prázdne a my sme

¹² 15, str. 183—187.

boli hrozne smädní. Nebolo tam studne nijakej, koryto rieky suché, pieskom zanesené. Tak sme podľa príkladu černochovo kopali jamu do riečišťa tak na poldruha metra. Na spodku bol piesok vlhkastý, a potom pomaly, nekončne pomaly nastekalo trochu vody. Kým sme robili, sbehol k nám na stá smädných kráv a volov, ktorých prilákala vôňa vody. Jeden z nás ich musel odháňať, kým druhý kopal. Viacráz hnaly sa na nás smädom trápené kravy, ale predsa sa nám podarilo zadržať ich dotiaľ, kým sme si svoje fľaše naplnili. Sotva sme sa od jamy na niekoľko krokov vzdialili a už sa črieda rútila na jamu, za chvíľu ju zašliapala a zničila...

Inde nám to šlo horšie... Do suchého riečišťa nedala sa na potrebnú hĺbku jama kopať, lebo sa nám vždy zavalila... Vzal som teda trsticu, prepchal som ju, ľahol na zem a zavítal som ju do piesku. Potom som začal cicať. Pomaly dochádzala voda do rúrky, a vystupovala až som si mohol smäd zhasiť...

Bol som na misijnej stanici Gaberones. Došli poslanci z pohanskej dediny o pomoc. Boli to ľudia z kmeňa, ktorý doteraz každého misionára odmietol. Nevedel som, odkiaľ a ako zaplatím, predsa som objednal pre nich 250 vriec zbožia... Urobil som tento krok s dôverou v Božiu Opateru, jednoducho preto, lebo som sa nemohol na toľkú biedu nečinne dívať..."

Takto pomáhajú naši misionári všade hladujúcim domorodcom. Nasledujú príklad Pána Ježiša. Aj jeho Srdce zmlovalo sa nad zástupom a zázrakom nasýtil hladujúcich. Naši misionári tiež dúfajú v zázračnú moc lásky, ktorú na svet doniesol a do srdca ľudí zaštepil Pán Ježiš. Pápežského delegáta v Číne, arcibiskupa Zanina opýtal sa istý diplomat, odkiaľ berú misionári peniaze na potraviny, ktorými krmia hladujúcich. Arcibiskup od-

povedal: „Bieda v Číne je veľká, ale láska Božia je ešte väčšia“.³³

Kresťanské milosrdenstvo k chudobe je takou znám-kou, že vo veľkej krajine azíjskej, zvanej Korea (pol-ostrov) nazývajú kresťanstvo „vierou chudoby“.³⁴ A po-divné! Tam je tak opovrhnutá chudoba, že lepší ľudia priam preto zdráhajú sa stať kresťanmi, lebo je to „vie-ra chudoby“. K najväčším chválam katolíckej Cirkvi patrí láska a starosť o chudobu. Že hlása spravodlivosť nielen k pánom, ale aj k chudobným a robotníkom. Že hlása milosrdenstvo k ubiedeným, lebo že čokoľvek do-brého činíme im, je toľko, akoby sme to samému Pánu Ježišovi činili. A hľa, táto ozdoba a chvála je v očiach pohanov hanbou! Ako sa nám treba ponáhľať vymaniť pohanov z tejto duševnej tmy!

Zármuťkom sa zatieni čelo misionára nad toľkýmto poblúdením, ale ešte viac sa rmúti nad tým, že nevládze pomôcť toľkej biede, ako by to jeho srdce žiadalo.³⁵ Koľ-ko ráz počuje stonanie chudobných, a mimo potešujúceho slova nevládze im iného dať. On sám je tiež chudobný. sám uspokojuje sa pokrmom tých najchudobnejších, hoci namáhavá misionárska robota by vyžadovala výdatnú stravu. Ale vydrží aj tak, dokiaľ sa Bohu ľúbi. Čo mu stať ťažký kameň na srdci leží, je to, že má a že chce pomáhať každému, a predsa mnohým nevládze. Aký blažený by bol, keby mohol všetkých núdzných uspo-kojiť.

A koľko je boháčov, ktorí by mu mohli naplniť ruky, aby každému pomohol. Či by tí boháči tak nedosiahli dvojité šťastie? Akiste, veď by oblažili iných a stali by sa sami blaženými, veď Pán Ježiš povedal: „Blahoslave-nejšie je radšej dať, nežli brať.“ (Skutky Ap. 20, 35.)

³³ 3, číslo 667/1939.

³⁴ 5, str. 163—164.

³⁵ 5, str. 163.

Preto naši mislonári aj tie domorodé národy ba aj samých pohanov priúčajú kresťanskému milosrdenstvu. Tak urobily Františkánske sestry so žiačkami vyššej dievčenskej školy v Sapporo (Japonsko).³⁶ Na ich vyzvanie donášajú tieto dievčatá zo svojich rodín a od známych almužnu, odložené šaty, pozostatky jedla a roznášajú ich po 40 rodinách, ktoré im mestský úrad vyznačil. Dojem tejto dobročinnosti je veľký tak u chudobných pohanov, ako aj u dievčat. Jedna žiačka ho opisala takto: „Po prvý raz som sa dožila niečoho, čo nikdy nezabudnem. To je „milosrdenstvo a láska k bližnému.“ Tieto dve slová som dnes prežila nie podľa litier, ale v skutočnosti. V chatrči som našla istú ženu pri päťročnom chorom dievčatku. Otec je už mŕtvy, matka chorľavá... Takúto biedu som ešte nikdy nevidela. A potom tie radostné slzy v očiach ženy a úsmev dieťaťa, keď som vykladala pečivo! Domov som sa vrátila s nadšeným výmyslom, že nebudem viac už len o svoj záujem sa starať, ale pomôžem aj chudobným, ako len vládzem.“

Takéto šľachetné predsavzatie nech zošľachtí aj naše srdcia!

VI. Dieťa u pohanov.

Pozorovali ste už istý zvláštny zjav v prírode? Čím nepatrnejší je niektorý zemský tvor, tým ľahšie vychovávajú sa jeho mláďatá. Taká húsenica, len čo sa vyľiahne z vajíčka, už je schopná sama žiť, už lezie po listoch, už sa z nich živí... Ale najdokonalejší tvor, človek, je najmenej súci žiť, keď na svet príde. Každé nemluvňa by zahynulo, keby oň veľkou opaterou sa nestarali. A ešte aké dlho, koľké roky je utisnuté na výchovu, aby mu iný zaobstarával chlieb, šaty, byt a všetko k životu potrebné!

³⁶ 15, str. 47 - 48.

Sám Stvoriteľ vstúpil do rodičovského srdca lásku k deťom. Len táto láska dáva rodičom silu obetovať za dieťa prácu, majetok, ba aj svoje zdravie a život. Som priam dojatý listom, ktorý som dnes dostal. Malému železničnému úradníkovi narodily sa dvojčatá. Slabučké deti, obidvoje vážia len 3 kilá, Koľká je však starosť rodičov, aby ich zachránili, zachovali im život! „Maličké defúrence doteraz dobre sa držia — takto mi píšu ich rodičia. — Spávajú v debníčkách za kachľami, aby nemaly teplotu nižšiu ako 28° Celsiusa, a papkajú každé dve hodiny... Len aby prešlo pár mesiacov a pevne ufame, že nám ich Pán Boh nechá pri živote a dopraje zdravia a sily, aby sme ich mohli vychováť.“

Kresťan vidí v každom človeku, teda i v dieťati ľudskú dušu. Dušu na obraz Boží stvorenú, krvou Kristovou vykúpenú, milosťou Ducha Svätého posvätenú, na večnú blaženosť povolanú. Odtiaľ u kresťana láska, ba až úcta k dieťaťu. Odtiaľ tá starosť o deti, že ich chránime ako drahocenné perly, aby ani jedno vinou našou nezahynulo. Odtiaľ tá zvláštna úcta k rodičom, ktorí veľa deti vychovali. Odtiaľ hrdosť istého syna, ktorý povedal: „Svoju matku, sedliačku a Slovenku nikdy nezatajím, lebo porodila 15 detí a 11 z nich vychovala.“ Preto, že rodič miluje aj chybné dieťa, ba miluje ho ešte viac ako zdravé svoje deti, lebo i v ňom vidí nesmrteľnú dušu, akoby drahokam v biednom blate.

Ako ináč je to u pohanov! Dejiny pohanských detí sú písané krvou, krvou nevinných nemluvňat!

Veď áno, aj pohanská matka, už či čierna, či žltá, má materinské srdce k svojmu dieťaťu. Sotva sa liši nežnosť jej lásky od nežnosti bielych žien. Ináč je to však s otcami. Ich srdcia sú neraz tvrdé, ich ruky neraz krvavé. K tomu právo im dávajú pohanské povery, keď je dieťa chybné, alebo narodilo sa za zvláštnych okolností.

Pohan nepozná hodnotu duše, teda neuznáva ani hod-

notu dieťaťa. U neho je dieťa len „vecou“, na ktorú hľadí okom takým, či bude mať z neho osoh alebo nie. Na novonarodené nemluvňa hľadí ako na vyliahnuté kurča alebo jahňa, skúmajúc, či sa vyplatí prisadiť ho a vychovať. Neuveriteľné, hrozné a neľudské je u pohanov zachádzanie s nemluvňatmi.

Keď dieťa u *starodávnych Grékov a Rimanov* narodilo sa, položili ho na zem pred otca. Ak ho zodvihol, vychovali ho — ak sa od neho odvrátil, shodili ho z vysokej skaly alebo hodili do rieky. A to boli vzdelané, „klasické“ národy starého veku!

V *Afrike* majú celý rad príčin dieťa jednoducho odhodiť!⁸⁷ Do lesa medzi kričky odhodia dieťa, „čo zabilo svoju matku“, totižto pri pôrode ktorého matka prišla o život, lebo že také dieťa nosí vraj so sebou len nešťastie, zabilo by vraj aj dojku, ktorá by ho chovala.

Tak sú podľa ich presvedčenia nositeľom nešťastia aj dvojčatá a hocktoré dieťa, ktoré sa narodi s nejakou telesnou zvláštnosťou, alebo prihodí sa mu v detstve nejaká nehda. Tak napr. bohatí rodičia zahodili dieťa len preto, lebo sa narodilo s dvoma palcami na pravej ruke.

Keď je dieťa zdravé, často ho v Afrike odpredávajú cudzím ľuďom, aby im bolo otrokom, keď vyrastie. Za jednu flintu Mauserku možno tam ešte aj dnes dostať tri zdravé deti, za flintu Manlicherku aj päť. Takto predávajú ročite do 5.000 detí!⁸⁸

Podivné je, že kántrenie nemlúvňat je veľmi rozšírené v *Číne*, najmä v časoch nedostatku. Misionárka píše zo Swatowa, že mnoho detí donášajú ľudia na misijnú stanicu. čo ich ponachádzajú pozahadzované. Istý pán prišiel tiež s dieťaťom. Že vraj predošlý deň videl tri vyhodené deti na brehu rieky. Vtedy nepohlo sa mu nad nimi srdce. Ale dnes, keď videl, že dvoje z nich už zomrely,

⁸⁷ 15, str. 165 a 10, ročník 1938, str. 206.

⁸⁸ 17, číslo 3185/1933, strana 353/b.

tak to tretie zožvihol a doniesol mŕšňonárkam. Tie ujal sa dieťaťa, očistily ho, uložily do postielky — ale už nebolo možné ho zachrániť, o niekoľko hodín zomrelo. Takto zahynie v Číne ročne do milióna detí.³⁹

V Číne majú pri bráne misijnej stanice v múre skrinu, ktorá sa krúti. Tou vydávajú jedlo chudobným. Neraz však, keď ju obrátia, nájdú v nej odhodené dieťa.

Tam v Číne kántria najmä dievčatá. Následkom toho povstane nepomer medzi mužským a ženským pohlavím. V provincii Ngan-hoei načítali 3,638.814 mužských a len 2,984.548 ženských. Táto provincia leží v blízkosti hlavného mesta Nankina. Z toho je jasné, ako kántrili dievčenské nemlúvňatá pred očami najvyšších štátnych vrchností.

Aj u mohamedánov dievčatom opovrhujú. Ich zákon zvaný korán,⁴⁰ vraví: „Keď sa dozvie Arab, že sa mu narodila dcéra, smútok mu zahalí tvár: táto zvesť je preň takým veľkým nešťastím, že neukáže sa nikomu na oči a váha, či má dievča vychovať alebo hneď zahrabať.“

Preto sme napísali, že dejiny pohanských detí sú krvou písané!

Naše misie obetavou láskou ujímajú sa týchto Božích stvorení. Akožeby sa ich neujaly? Veď sotva je bieda, ktorá by tak vzbudila súcit kresťanskej lásky, ako také nevinné, úbohé nemlúvňatá, zahodené vlastnými rodičmi. Zaisťo biednejšie je ako opravdivá sirota.

Dnes⁴¹ je v misiách 1971 katolíckych sirotincoŧ a vychovávajú v nich 112.990 detí. Držia tam deti dotiaľ, kým nie sú schopné vyživiť sa.

Čínske misie r. 1940 slávia storočné jubileum. Skoro tak starý je aj sirotinec, vystavený v najväčšom prístave Shanghai.⁴² Prvá chatrná budova bola vystavená na nie-

³⁹ 15, 156.

⁴⁰ 15, 156.

⁴¹ 14, sväzok III., str. 49.

⁴² 3, číslo 459/1935.

koľko kilometrov od Zi-ka-wei. Terajšie budovy začali stavať r. 1864. Je tam škola, potom dielne pre zlatníkov, kovorobotníkov, sklárov, natieračov, stolárov, kamenárov. V kníhtlačiarňi pracuje 150 ľudí. Tento sirotiniec sám je akoby malé mesto, veď je tam 650 chovancov.

Bývalý nemecký veľvyslanec v Pekingu,⁴³ protestant Brandts, takto píše o týchto katolíckych ústavoch: „Kto pozná tieto katolícke sirotince, v ktorých často na stá chlapcov a dievčat nájde útulok, ten vie, akou nesmiernou a bezzistnou obetavosťou pracuje sa v nich. Výchova dietok je primeraná potrebám a nárokom čínskeho ľudu; a ak sa v nich aj menej učia nazpamäť odriekať bibliu a žalmy, ako v protestantských ústavoch, tým viac starajú sa, aby ich vychovali pre praktický život.“

Láska k dieťaťu, sirotám — bola u pohanov celkom neznáma. Tieto city a ústavy zanesli k nim katolícki misionári, nasledujúc príklad Pána Ježiša, ktorý tak milo prijal dietky rieknuć: „Nechajte maľučkých a nezabrahňujte im ku mne prichádzať, lebo takých je kráľovstvo nebeské.“ (Mat. 19, 14.)

Najnovšie Indovia a budhisti začínajú stavať sirotince. Ale nepochádza to u nich z lásky, ako odtiaľ, že vidiac veľký vplyv katolíckych ústavov, usilujú sa od nich vymaniť mládež, aby ich udržali v pohanstve.

Tým viac musia naši misionári a ich priatelia rozmnožiť svoje modlitby a obete, aby vyviedli národy z biedy pohanstva.⁴⁴

VII. Staroba u pohanov.

Písali sme, že dejiny dietata u pohanov sú písané krvou — dejiny starcov a stareníek písané sú zas slzami.

Misionár, jezuita Cívati mal v Haidarabade s istým

⁴³ 15. str. 157.

⁴⁴ 10. roč. 1938, str. 205. 17, čís. 3185/1933, str. 363.

Hindom⁴⁵ takýto rozhovor: „Poznám tvoje posvätné knihy, riekol misionár, ako obradné knihy, praktický život v Sudre... Ale ani v jednej z týchto kníh niet ani slova o tom, čo by sa vzťahovalo na chradnúcich starcov alebo na opustené vdovy.“ Indický muž dal na túto výčitku zvláštnu odpoveď: „Bolo by to aj pochabé. Starci sú ničomným bremenom. My máme svoje starodávne príslovia: Ak chceš niečo hlúpeho urobiť, uši nové šaty a daj ich nejakému starcovi. Prečo sa ty chceš ujímať starcov?“

Toto je smýšľanie pohanov.

Jedinú výnimku nachádzame u Číňanov.

Tento národ zvlášť vyznačuje sa úctou k rodičom a predkom. Otec má v Číne vo svojej rodine neohraničenú vážnosť. Po smrti napíšu mená rodičov na tabuľky, tie uschovávajú na čestných miestach svojich domov a poklonami hlavy a tela ich uctievajú. Zaiste tomuto možno pripisovať, že v Číne nachádzame predsa akési stopy starostlivosti o starcov. Tak je napr. v Tsingtau starobinec. Ale ako biedno vyzerá! O ňom píše⁴⁶ tamojší misionár: „Úzkou cestou sme sa dostali na malý polostrov. Tam sme vkročili do dlhého jednoposchodového domu. V ňom je dlhá chodba, v nej na dve strany železné posteľe ako v kasárňach. Na posteliach biedne rohože. Na nich ležia mužovia bez posteľného prádla, handrami prikrytí... Tu vidí človek všelijaké choroby: boľavé oči, červienku, svrab; temer každý má inú a inú chorobu... Tešia sa našim malým darčekom. Potom ich opúšťame a vraciame sa na svoju misijnú stanicu, s uboleným srdcom pre neľudskosť pohanstva.“

Katolícka cirkev od svojich začiatkov láskou ujíma sa opustených starcov a stareníek. Tak robí aj v misij-

⁴⁵ 15. strana 204.

⁴⁶ 15, strana 169.

ných územiach. Tam teraz v 428 úsfavoch⁴⁷ opatrujú misionári 17.668 opustených starých osôb v čistote a pri slušnej strave. Tak im obľahčujú križe spojené so starobou, aby sa v pokoji mohli pripravovať na šťastlivejší, na večný život.

Roku 1938 slávil starobínek v Colombo (Ceylon, Azia) svoje 50 ročné jubileum.⁴⁸ Pred 50 rokmi prišlo ta prvých 6 „Malých sestier chudobných.“ Misijné sestry umiestili sa v chudobnej kolibe, okolo ktorej potom vystavily budovu pre starcov, potom pre stareny a po 15 rokoch vystavili riadny dom konečne aj pre seba.

Kronika chudobínca zachovala pamiatku prvých svojich ochráncov. Prvý, čo prišiel, bol starec znajúci reči anglickú, tamoulskú a cinghalskú. Ten sa stal tlmočníkom a prvým rečovým učiteľom sestier. — Potom prišiel z ďaleka iný starec. Misionár mu kúpil lístok na vlak. Ale beda! Keď starček zazrel rušeň a začul jeho hlučný hlas, tak sa naľakal, že podľa príslovia „opatrnosť je dcérou múdrosti“ dal sa radšej peši na cestu. Tak došiel do starobínca po viacdnovej ceste vysilený, no ale predsa živý a celý!

Pravda, nejednu ťažkosť musely sestry premôcť. Istého večera odovzdal staviteľ kľúče od novej budovy; ale keď na druhý deň ráno otvárala predstavená bránu, tá vypadla a skoro ju zabila, lebo cez noc ukradli India všetky panty z dvier a z okien! — Inokedy bolo zas treba platiť účet 350 rupii,⁴⁹ ale pokladnica bola celkom prázdna. Priam vtedy zakotvil však v prístave parník. Vybraly sa teda naň dve sestry na žobranie. Pocestní ich vďačne prijali. Keď sa sestry vrátili a spočítaly almužnu, bolo jej priam 350 rupií, ani viac, ani menej.

⁴⁷ 14, sväzok III., str. 49.

⁴⁸ 3, číslo 695/1939.

⁴⁹ Rupia je tamojší peniaz.

Odvtedy chodia zbierať na každú loď, ktorá príde do prístavu. Pri istej príležitosti prihodil sa im vzácny prípad. Kapitán lode, ktorý ich už poznal, požaloval sa im, že istý lodný dôstojník leží na úmor, ale tak kľaje a blúzni, že ešte aj ošetrovatelia prestrašení utekajú od neho. Naše sestričky predsa sa odvážily k chorému. O niekoľko minút zomierajúci sa utíšil, žiadal si kňaza. A keď loď neskôr vyplávala na šíre more a spustili s nej mŕtve telo dôstojníka, ruky bývalého hriešnika držaly ruženec...

Takto pracuje tam teraz 20 sestier a opatruje 230 chudobných starcov a stareniek. Všetko z almužien, čo vyžebujú po lodiach a po meste. Tak opatrovaly a doopatrovaly do šťastlivej smrti za tých 50 rokov 2627 úbožiacov.

Robota to ťažká! Oveľa ťažšia, ako starať sa o deti-sirotu. V malom, mladom dieťati je milota, ale starý človek, ktorý toľko pretrpel, toľko ráz sa sklamal, je preplnený horkosťou, trápenia mu nielen s tvárou sotrelý krásu a rozoraly mu ju hlbokými vráskami, ale aj dušu strpčily tak, že vychádzajú z nej len stony, žaloby a nespokojnosť. Koľko mrzutostí narobí v rodine neraz taký nespokojný, na seba a na celý svet zanevrený starý človek svojim stálym šomraním! Deti a vnukovia to znesú, veď ten starý človek je ich rodičom, po Bohu najväčším dobrodincom. Ale znášať nevrlosť stá cudzích starcov a znášať ju cez celý život, k tomu treba nadľudskej, heroickej sily, ktorú dáva len milosť Božia.

Tak síšly sa na jubileume starobínca v Colomba svetiskí a cirkevní hodnostári. A keď vzdali svoje uznanie sestrám konajúcim túto ťažkú službu, dojímavo pamätaly aj na tých 97 „Malých sestier chudbných“, ktoré tam obetovaly svoje životy a čakajú na malom cintoríne svoju odmenu, ktorú im svet nikdy, iba večný Boh môže dať.

VIII. Žena u pohanov.

„Rozmnožím trápenia tvoje pri tehotnosti: v holest budeš rodiť deti; pod mocou muža budeš, on bude nad tebou panovať“ — tak znel ortiel Boží nad Evou v raji (I. kniha Mojžišova 3, 16). Tvrdý, ale spravodlivý trest za to, že zvierla Adama k hriechu. Tvrdosť trestu skusovala žena až dotiaľ, kým druhá, veľká a svätá žena, Panna Mária, porodila svetu Vykupiteľa. A skusuje ho žena ešte aj dnes všade tam, kde kresťanstvo ešte nedošlo všade u pohanských národov.

Ženu u pohanov neuznávajú za ľudskú osobnosť, ale za neosobnú vec, akými vecami sú zvieratá, nábytok, rolie, domy a pod.

Z tohoto nasleduje, že so ženou nakladajú čo najkruťšie.

V Číne si myslia, že Čiňan žije ďalej len v synovi. Preto keď prvé dieťa je dievča, nevítajú ho nijakou radostou, ale hľadajú naň, ako na nejakú neosošnú, ba škodlivú vec. Preto ani nepovažujú za nijaký hriech ženské nemluvniatko zmárniť.⁵⁰

Z Afriky píše Alexander Roy, misijný biskup (Rhodézia, Banguelo):⁵¹ „Černošská žena je mravne a sociálne pokorená, neraz viac ako otroci. Kupujú a predávajú ju od detstva, dedia ju, požičiavajú, do zálohy dávajú. Nikto si nevyžiada v nijakej veci jej mienku, ako nikto ne pýta sa na jarmoku ovcu alebo kozu.“

Ažda najbiednejší je osud ženy v Indii.⁵² Pre dievčatá nie sú tam nijaké školy, k žene neslobodno volať lekára.⁵³ Tam žena nie je mužovou spoločnicou, ale jeho otrokyňou a jeho vecou. Ona je len na to, aby slúžila mužovi

⁵⁰ 17, číslo 3185/1933, str. 352/a.

⁵¹ Tiež tam str. 374/d.

⁵² Tiež tam str. 360.

⁵³ Tiež tam str. 358/b a 352/b.

Nikdy nesmie jesť spolu so svojím mužom, nikdy nesmie ho osloviť menom, ale nazýva ho svojím pánom, ba svojím bohom.⁵⁴ Muž nikdy nepustí sa do reči so ženou o svojich veciach, tým menej sa s ňou o nich poradí. Podľa toho zákona v žene je stelesnený zlý duch. Len vtedy sa dožije žena úcty, ak porodí chlapcov. Beda žene bezdetnej, alebo takej, ktorá len dievčatá porodila. V tomto prípade muž si priberie inú ženu na hanbu a nešťastie prvej. Pre ženu prvým bohom je jej muž, ktorého obsluhuje a miesto ktorého odbavuje aj náboženské obrady, zachováva pôsty. Beda žene, ktorej muž zomrie,⁵⁵ lebo smrť mužovu považujú za trest nejakého zločinu, čo jeho žena spáchala v akomsi predošlom živote. Žena musí teda teraz odpykať za svoj hriech.

Zákon indický rozkazoval vdove, aby vykonala tak zvané „Sadi“. To pozostávalo v tom, že vdova sama sa musela vrhnúť do ohňa a za živa sa spáliť, keď spaľovali mŕtvolu mužovu. Dnes anglická vláda toto prísne tresce. Preto vdovy neraz tak vykonávajú „Sadi“, že si šaty oblejú petrolejom a zapália ich. Takýto prípad oznámia vrchnosti ako nešťastie, za ktoré nikoho nemožno trestať, ale meno takej ženy je oslavované, že vystála trest za smrť mužovu.

Ak sa však vdova nezmárne, čaká ju veľmi tvrdý život. Musí stále pokánie konať. Ostrihajú jej vlasy, oblečú ju do najhorších šiat, už si viac nesmie červený bod namaľovať na čelo, okrasu to indických žien, denne len jediný raz smie jesť. Takto sa trápi v Indii veľký počet žien. Veď India má 350 miliónov obyvateľov. A tam je obyčaj dievčatá veľmi zavčasu vydávať, takže je hanbou pre rodinu, keď majú 10 ročnú dcéru ešte slobodnú.⁵⁶ Aj teraz sa odhaduje počet mladých, niže 20 ročných vdôv

⁵⁴ Tiež tam str. 351/b.

⁵⁵ Tiež tam str. 362/a.

⁵⁶ Tiež tam str. 358/b.

na milión!⁵⁷ Čo trpí ženské pohlavie len v tejto jednej krajine!

Azda najväčšieho pokorenia dostáva sa ženskému pohlaviu u pohanov v stave manželskom a najmä v mnohoženstve.

Dievča sotva kde má u pohanov možnosť na slobodný výdaj. Napísali sme už, že v Indii vydávajú sa dievčatá v útlom veku, keď majú 6—7 rokov. Pravda, že vlastne ani jedno nevie ešte vtedy, čo je to ten stav manželský, a každé vydajú rodičia za chlapca, ktorého mu oni vyberú.

Ešte horšie je to v Afrike. Tam spájajú rodičia deti do manželstva ešte aj pred ich narodením.⁵⁸ Totižto najpred sľubia, že keď sa im narodí dievča, vydajú ho do niektorej rodiny. Takýto sľub považujú za tak záväzný, že právo na dievča môže ten, kto ho dostal, inému odovzdať, odpredať, ako odpredáme koňa, kravu, alebo hocičo iné.

Centrálnej koloniálnej komisii vo Francúzsku hlásil z Afriky guvernér Randeau:⁵⁹ „Najlepšia naša pôrodná baba šla na dovolenku navštíviť svojich príbuzných. Len čo došla domov, pohlavár jej naložil, že sa má ihneď odobrať k istému človekovi, ktorý si ju ešte za jej detinstva kúpil. Žena, vychovávaná podľa zásad európskych, zdráhala sa uposlúchnuť rozkaz. A to tým viac, lebo jej majiteľ, totižto ten, kto si ju kúpil, bol už zlomený starec, polohlúpy a malomocný. Okrem toho ona bola už zaslúbená s istým lekárom a mala s ním už čoskoro uzavrieť sňatok! Mal som dosť roboty s pohlavárom, kým som ho presvedčil, že táto žena nepatrí už pod ich staré obyčaje, ale podľa práva belochov sama si volí muža.“ Veď, ako to bolo prednesené r. 1930 na ankéte o francúzskych kolóniách.⁶⁰

⁵⁷ Tiež tam str. 362/a.

⁵⁸ Tiež tam str. 374—375.

⁵⁹ 3. číslo 696/1939.

⁶⁰ 17. číslo 3185/1933 str. 351/b.

„ženu v centrálnej Afrike kupujú a predávajú ako dobytok na jarmoku; dcéra je ako hoviadko v maštali otcovej, dostane ju, kto viac za ňu dá.“ Tak sa stáva, že bohatí ľudia skupujú veľký počet žien, a to aj starci, ba aj malomocní: a úbohé dievčatá nemôžu sa z toho pokorenia vyslobodiť.

Čo sa stane v Afrike so ženou, keď muž zomrie? Kým v Indii, ako sme to už napísali, musí ostať vdovou, zatiaľ v Afrike ovdovelú ženu zdedí ten, kto zdedí ostatný majetok nebohého, veď aj ženy sú ponímané ako čiastka majetku. A dedič má potom zdedené ženy ako svoje manželky. Jediná výnimka je, keď syn zdedí ženy po otcovi, nezdedí za ženu svoju vlastnú matku,⁶¹ lebo takéhoto krvipríznenia zhrozí sa ešte aj ten najnižší pohan.

Sú u pohanských národov aj také prípady, že jedna žena má viac mužov, ale to je zriedkavé. Ale mnohoženstvo je zas veľmi rozšírené. Veď ešte aj Mohamedáni (Turci, Arabi, Peržania) dovoľujú mnohoženstvo.

Mnohoženstvo je hriechom proti prírode, veď rodí sa približne len toľko žien, ako mužov. Je ono veľkým upuňtžením ženy, veď ju predstavuje, akoby bola len pre rozmarnú rozkoš muža. Je na škodu ľudského pokolenia, lebo hatí prirodzené množenie ľudí. Tak zistili v Afrike, že z piatich žien len 2—3 sa stanú matkou.⁶² To je preto, lebo mladé dievčatá skupujú bohatí ľudia, aj starci a cheri. Potom ich využijú najnehodnejšou podloťou, vykorisťujú aj nadľudskými, ťažkými robotami, a tak zničené, chorobami nakazené, prácou zmorené úbohé ženy nie sú schopné deti rodiť. Dr. Bouffard, hlavný lekár africký na porade o francúzskych kolóniách roku 1927 konštatoval: „Čím viac žien má jeden muž, tým menej má detí.“

Ešte aj v Číne nachádza sa mnohoženstvo. Mno

⁶¹ Tiež tam str. 375/a; tiež tam str. 379/a.

⁶² Tiež tam.

z Šantungu píše:⁶³ „Zámožní Číňani držia si popri prvej žene viac bočných žien. Sám cisársky dvor dával v tomto príklade celej Ázii.⁶⁴ Cisárovná velila cisárskemu háremu. Ona ho obnovovala dievčatmi z Mandžurie každý tretí rok... Aj v bohatých rodinách dovoľoval starý zákon mnohoženstvo... Ba aj chudobnejší si berú druhú ženu, najmä ak im prvá neporodila nijaké dieťa, alebo len dievčatá...”

Aký iný pochop máme o žene my kresťania! Žena je stvorená z boka, od srdca mužovho. Je priam tak plnoprávnym človekom ako muž, veď má — ako on — nesmrteľnú dušu, má vážny zástoj v živote ľudského pokolenia, je púvolaná byť svätou na zemi a blaženou v nebesiach. Že je slabšia, krehkejšia, to nedá mužovi právo ju zotročiť, trápiť, ale ukladá mu povinnosť byť jej oporou a ochrancom.

Veď áno, žena, prvá žena Eva sa prehresila. Ona sviedla Adama k neposlušnosti, k revolúcii proti Bohu. Ale má žena svoj vzácny zástoj aj vo vykúpení! Žena neposkytnená, Panna Mária, nám porodila Vykupiteľa, ona s ním spolu na Kalvárii trpela. Kým apoštolovia opustili Pána v jeho prehorkom umučení, ženy ho sprevádzaly, ženy pod krížom stály, ženy smelo k jeho hrobu sa ponáhľaly, ženy zmŕtvychvstanie zvestovali. Dejiny nám rozprávajú o ženách, ktoré tie biblické ženy v svätosti života, v smelosti vyznávačstva a v krvavom mučeníctve nasledovali, hrdinským životom neraz aj mužov prevýšily. Kresťan v každej staršej žene vidí a ctí matku, v mladšej svoju sestru. Dobrý kresťan sa proti žene neprehreší, jej neublíži, ju nezneuctí.

A rodina? Rodina, čiže stav manželský, je dielom Božím, v raji medzi jedným mužom a jednou ženou Stvoriteľom založeným, Pánom Ježišom, Vykupiteľom sveta na

⁶³ 9, ročník 1931, str. 94.

⁶⁴ Cisárstvo v Číne zaniklo r. 1912.

hodnosť sviatosti povýšený, Duchom Svätým milosťami obohacovaný. Stav manželský je nerozlučiteľný, lebo je štepnicou, v ktorej sa vychováva kvet ľudského pokolenia, mládež, dieťky, budúci to občania vlasti zemskej a budúci občania vlasti nebeskej. Rodina nazaretská je vzorom rodiny kresťanskej, kde nikto neutuláča druhého, ale všetkých spája vzájomná svätá a čistá láska, a všetci sa snažia jeden druhému pomáhať, bolesti uľaviť, radosti zveľadiť.

*Tieto myšlienky zanášajú naši misionári medzi pohan-
ské národy. Ťažká to robota, zmeniť od praotcov zdedené
obyčaje a názory pohanov. Misionárom však veľmi záleží
na tom, aby dosiahli nápravu. Už aj z ľudskosti k utrápe-
nému ženskému pohlaviu, ale aj preto, lebo zotročenie
ženy a najmä mnohoženstvo je veľkou prekážkou šíre-
nia kresťanstva. Takému pohanovi sa azda pozdáva kre-
šťanská viera, ale ak by sa mal odlúčiť od svojich žien
a len jednu si ponechať, na to sa ťažko odhodlá; ostane
radšej pohanom. A zas ženu pokrstí, keď je ona v proti-
prírodnom sväzku s mnohoženským mužom, len tak mož-
no, keď opustí jeho dom: to však nevládze urobiť, násil-
no ju privedú späť! To sú také ťažkosti, že ani koloniál-
ne mocnosti netrúfaly si postaviť sa proti zažitým zvy-
kom, a trpely, ba aj dnes ešte na mnohých miestach trpia
pokorenie ženy a mnohoženstvo.*

Ale už sa, chvála Bohu, aj tu brieždi!

V Turecku po svetovej vojne vydali zákon proti mno-
hoženstvu.

V Číne ho tiež zakázali zákonom a súdy skutčne od-
súdia každého, kto by si vzal viac žien.⁵⁵

V Indii ešte nie je zakázané mnohoženstvo, ale Angli-
čania už začali proti nemu boj.⁵⁶ Vyrubujú zvláštnu daň
na mužov, majúcich viac žien. Tá daň je progresívna, t. j.

⁵⁵ Tiež tam, str. 355/a.

⁵⁶ Tiež tam, str. 357/a.

čím viac žien má niekto, tým je stupeň dane vyšší a vyšší. Aj o tom vydali už zákon, že neslobodno dievča pred 14 rokom vydať.⁶⁷

Konečne r. 1939 aj Francúzsko vydalo zákon pre svoje africké kolónie, že dievča nemôže uzavrieť manželstvo pred 14 rokom, ani nemôže byť vydaté bez svojho súhlasu a že vdova neprejde s ostatným imaním do vlastníctva dediča, ale o svojej budúcnosti sama si rozhodne.⁶⁸

Ale ešte vždy milióny zúbožených, trpiacich pohan-ských žien volá úpenlive na ženy kresťanské: Pomôžte nám, smilujte sa nad nami! Pošlite nám a našim mužom misionárovi! Nech aj nás oslobodia Kristovým učením!

IX. Chorí u pohanov.

Bieda, hlad, staroba — všetko to sú ťažké plagi. Ale ešte ťažšia je choroba. Ak je biedny chorý, keď choroba víta v údoch, horúčka zožiera životnú silu, blízka smrť tiesni hrdlo. Aký biedny je, hoci učený lekár uľavuje mu bolesti, hoci láska rodiny osladzuje mu trpkosť. A čo, keď sa o neho nikto nestará? Nikto mu pot s čela nesotrie? Nikto mu pohár vody nepodá?

Sv. Ambróz napísal, že „Pred príchodom Krista Pána zima bola na zemi.“ Zima bola, lebo nebolo ohňa lásky. A túto zimu najťažšie znášal chorý. Veď boháč si aj vtedy kupoval lieky a opateru — ale chudobný musel bez úľavy zahynúť. Starosť o chudobného chorého až vtedy nastala, keď Kristus Pán priniesol oheň milosrdnej lásky s neba a rozniesli ho po svete jeho Apoštolovia. Po stopách vierozvestcov povstali prvé nemocnice, po stopách našich misionárov povstávajú aj dnes ústavy milosrdenstva po krajoch pohanských. Naši misionári nasledujú

⁶⁷ Tiež tam, str. 358/b.

⁶⁸ 3, číslo 696/1939.

príklad Pána Ježiša. Ku každému trpiacemu majú milosrdné srdce, a hoci nemajú dar zázrakov, uľavujú a liečia všetky neľahy, nakoľko je toho ľudská moc schopná.

Naši misionári teda po všetkých krajoch sveta usilujú sa stavať nemocnice. Dnes počítame v našich misiách 771 nemocníc s 36.301 posteľami.⁶⁹ Zariadenie týchto nemocníc závisí však od hmotných prostriedkov misionárov a od krajín, kde ich budujú. V horúcich krajoch posteľe vôbec nie sú známe podľa našich postieľ. Tam úplne stačí rohož na zemi prestretá, a nedostatky nahrádza starostlivosť misionárov. Vo vzdelanejších krajinách treba nemocnice už lepšie vystrojiť, ba usilujú sa ich vystrojiť čo najdokonalejšie.

Tak sa stala najmodernejšou nemocnicou Číny nemocnica „Panny Márie“, otvorená roku 1908 v Shangai.⁷⁰ Nemocnica bola založená s 90 posteľami a sverená milosrdným sestrám. Hneď bolo vyrieknuté, že bude do nej prijatý každý, hoci aj celkom chudobný. Pravda, chorí hlásili sa vždy vo väčšom a väčšom počte. Roku 1932 bolo v nej už 400 postelí. Keď táto nemocnica roku 1933 slávila svoje 25 ročné jubileum, francúzska vláda darovala 1½ milióna frankov na nový pavilón s 300 posteľami, a ešte pridala ortopedickú, očnú a zubnú kliniku, a zriadila aj školu pre ošetrovateľov a ošetrovatelky. R. 1934 bolo v tejto nemocnici prevedených 621 ťažkých operácií, 442 menších, 579 pôrodov, a 105.614 ambulačných ordinácií, to jest pre chorých, ktorí nemuseli v nemocnici ležať, ale dochádzali do nej na lekárske ošetrovanie.

V Číne je veľmi mnoho chorých na trachomu.⁷¹ V provincii Honan je zo 100 ľudí 80 chorých na oči. Napr. v nemocnici misionárov v Chenhchowe ošetrovaných bolo r. 1939 135.400 chorých, z nich 98.550 bolo trachomou na-

⁶⁹ 15, sväzok III., str. 43--47 obsahuje štatistické údaje, ktoré tu používame.

⁷⁰ 3, číslo 383/1933 a č. 458/1935.

⁷¹ 3, číslo 736/1940.

padnutých, a na túto chorobu previedli len v tejto jednej nemocnici za ten jeden rok 1265 očných operácií.

R. 1940 otvorili misionári novú očnú kliniku v Su-chang; za prvé dva mesiace ošetrili na nej 10.800 chorých a previedli 190 očných operácií.

Kde misionári nevládku zriadiť riadnu nemocnicu, tam založia aspoň t. zv. *ordinačky pre chudobu*. T. j. postarajú sa o miestnosť, do ktorej môžu chorí prichádzať, alebo ich môžu ta donášať na lekársku pomoc. Takýchto je v kato-lických misiách teraz 2.814, a r. 1933 boľa v nich udelená pomoc v 24,584.878 prípadoch.

Pravda, bolo by potrebné, aby všade boli zamestnaní riadne školení lekári. Ale to sa rovná nemožnosti. Le-bo jednak nestojí misionárom taká hmotná sila k dispo-zičii, aby vládali lekárov platiť, — jednak aj zriedkako-torý lekár prinesie obeť opustiť vlasť a ísť do pohanských krajín.

V nemeckom meste Würzburgu je zvláštny inštitút pre výchovu misijských lekárov.⁷² Tento ústav r. 1922 za-ložil bl. p. misionár B e c k e r. Jeho cieľom je nielen vy-školiť na lekársku službu mužov a ženy, ale vychovávať z nich aj pravých spolupracovníkov misionárov, laických apoštolov, pracovníkov za kráľovstvo Božie. Už doteraz 44 lekárov (mužov a žien) poslal tento ústav do misií. Že viac nie, toho hlavnou príčinou je na každom kroku badaný nedostatok peňazí!

Aký duch žije a pracuje v týchto lekároch! Hľa, dr. Ján P a t t i s, jeden z prvých chovancov toho ústavu!⁷³ Účinkoval v južnej Afrike v Umlamli. Odtiaľ písal: „So-tva sa cítim za hodného zastávať taký krásny úrad. Ale mám nádej, že milosť Božia mi pomôže vyhovieť vše-tkým požiadavkám . . . Nijaká obeť nesmie byť priveľká, keď ju vyžaduje povolanie. Podľa môjho názoru povola-

⁷² 3. číslo 665 a 669 z r. 1939.

⁷³ 16. str. 98—100.

nie misijného lekára vyžaduje tie najväčšie obety. Obetu života, zrieknuť sa manželky a rodinného života — aspoň na dobu roboty vo vinici Pánovej.“ Tento oduševnený lekár naozaj priniesol v obetu aj svoj život, vo svojom povolaní v 36. roku svojho života zomrel 26. okt. 1933. Dve lekárky, ktoré ho ošetrovaly v smrteľnej chorobe, písaly o ňom „Každá z nás, ako sme stály pri jeho posledných chvíľach, myslela si: „Tak by som rada zomrela aj ja, ako on zomiera. S plným vedomím a radostným srdcom dal súhlas k obete života, ktorý strácal v službe svojho povolania. Ťažko nám však opísať, ako trpkosť sme znášali túto stratu my, ktoré sme s ním spolu pracovali a jeho tak vysoko si vážili. Ale pri všetkej našej bolesti nesmieme zabudnúť na povinnú povďačnosť za jeho príklad... Mnoho krásy je na svete: krása má svoju radosť, krása má aj svoju bolesť; jedna nemôže byť bez druhej. Čo nám chýba, to nám nahradí bohatá vnútorná radosť; čo nám radosť prinesie, to si musíme veľkými obetami zaslužiť... My potrebujeme tu zástup svätcov, aby na naše roboty prosili požehnanie. Božia Opatera zaiste bedlí nad našou nemocnicou, a keď pošle na ňu bolesť, *ako* je nesmiernou bolesťou smrť dra *P a t t i s a* — tak chceme aj v tej bolesti hľadať milosť a posilu pre budúce životné ťažkosti.“

Teraz 221 vyučených lekárov pracuje v katolíckych misiách. To je počet veľmi malý. Zďaleka nestačí pomáhať tomu návalu chorých, ktorí sa k misionárom utiekajú. *Preto lekársku pomoc poskytujú úbohým chorým ošetrovatelia a misijné sestry, ktoré sa na túto robotu zvlášť pripravujú.*

Takto nasledujú naši misionári príklad Pána Ježiša ktorý „ohlasoval evanjelium a uzdravoval všeliký neduh a všelikú nemoc“ (Mat. 9, 35), a ktorý kázal svojim učeníkom: „**Do ktoréhokoľvek mesta vojdete... uzdravujte**

chorých, ktorí sú v ňom, a povedzte im: Priblížilo sa k Vám kráľovstvo Božie." (Luk: 10, 8-9).

Veľká láska misionárov osvedčuje sa zvlášť v boji s takzvanými tropickými chorobami, o ktorých pohovoríme si v nasledujúcej hlave.

X. Tropické choroby.

Gazdovia hovoriajú, že kôň môže mať vraj toľko chýb, koľko srsti. No, ešte istejšie môžeme povedať, že človek môže mať toľko chorôb, koľko vlasov na hlave. Dosvedčí to každý starší človek. Mnohé choroby nájdeme na každej čiastke zeme, ako zapálenie pľúc, suchotiny, žalúdočné vredy, rakovinu a iné. Ale sú potom zvláštne choroby, ktoré sa vyskytujú len na niektorých miestach. V teplých krajocho sú zvláštne choroby, aké u nás alebo vôbec nebývajú, alebo len zriedka sa zjavujú. Tie-to voláme: „tropickými chorobami“.

Taká je napr. *malária*. Vyskytuje sa v krajocho močaristých, Túto chorobu doniesli si mnohí vojaci zo svetovej vojny z talianskeho bojiska. Dostávajú ju od bodnutia istých komárov a prejavuje sa veľkou a trápnuou horúčkou, v ktorej pomaly mizne životná sila človeka. Na malériu mnoho ľudí trpí a zomiera najmä v Afrike.

Taká je *cholera*. Mnoho ľudí hynie na ňu najmä v Číne. A čo robia Číňania, keď vypukne cholera? V svojej obmedzenosti ešte sami ju šíria. V kasárni mestá Sin-Tsin zomrelo na ňu 12 vojakov. U Číňana je veľká urážka, keby nebol pochovaný v truhle. Teda aj pre vojakov mali byť truhly. Ale stotník si strčil peniaze do vrecku a vojakov dal pochovať len do pokrovcov zakrútených. Udalí vec generálovi. Ten dal stotníka popraviť, mŕtvych vykopať, do truhiel vložiť a znovu pochovať. Tak rozšíril choleru, že večerom toho istého dňa ľahlo asi 200 voja-

kov, aby viac už nevstalo, a za 14 dní vymrela celá kassareň.⁷⁴

Obracajú sa pri tom k svojim bôžikom. Ale ako? Sriaďujú procesie. Vyberú z pozlátených skriň ich sochy a 10 dní ich nosia po meste. Pri tom ich zahádzu všelijakou špinou, spútajú ich reťazmi, ubijú ich palicami, lebo také nešťastie priniesli na ľudí, — a potom ich zas vložia do svojich pozlátených skriň. Pravda, pliaga sa len ďalej šíri, a ľudia ďalej mrú.⁷⁵

Mor (pestis) zúril kedysi často aj v Európe. Teraz sa vyskytuje najviac v *Indii*. Hlavnou príčinou jeho šírenia je viera Indov, podľa ktorej v každom zvierati prebýva duša nejakého človeka, ktorá sa v ňom očisťuje z hriechov, čo v živote popáchala. Preto nijaké zviera neslobodno zabíť. Neslobodno teda zabíť ani potkana a myš, ktoré najviac roznášajú nákazu morovej rany. Táto choroba je veľmi chytľavá, šíri sa aj samým dychom chorého. Ochorený človek za 2—3 dni je mŕtvy a telo mu očernie. Keď vypukne v Jeruzaleme, oddelia chorých a na ich telesnú a duševnú opateru vyberie sa hneď kňaz-františkán. Denne zvoní tento kňaz v tom tábore chorých. V ktorý deň však zvon zamlkne, vedia, že kňaz je už mŕtvy, — a v ten istý deň nastúpi na jeho miesto iný. Stalo sa, že za jediný rok 20 pátrov našlo svoju smrť v tábore morovom.⁷⁶

Škrvnitý týfus zjavil sa vo svetovej vojne aj medzi vojakmi, ale stále zúri najmä v Číne, lebo sa šíri uštipnutím blch a vši, teda tam, kde je veľa špiny. Preto ho často dostávali aj misionári, lebo proti tomu hmyzu pri návštevách chorých nevedeli sa obrániť. Misijná spoločnosť zo Scheut-u stratila v Pekingu za 20 rokov na túto chorobu 24 misionárov, z ktorých 46 nemalo ani 35 ro-

⁷⁴ 15, str. 114.

⁷⁵ 15, str. 115.

⁷⁶ 15, str. 110.

kov.⁷⁷ Dnes bránia sa proti tejto zákernej chorobe štepením. To je tak osočné, že od r. 1931 už ani jeden misiónár nepodľahol tejto chorobe.

Celkom zvláštna africká choroba je takzvaná *spavá choroba*. Širia ju najmä muchy svojím bodnutím. Dostanú ju nielen ľudia, ale aj dobytok. Neraz aj roky prejdú, kým na bodnutom človeku vypukne. Chorý trpí krutým bolením hlavy, slabosť a kŕče mu napadnú údy. Oстане neschopným práce, potom je sa ako opitý, alebo niekde sa učupí. Misijná sestra Virgilia takto opisuje túto chorobu:⁷⁸ „V africkom pralese je jazero a v ňom malý ostrov. Tu vybudovali pred niekoľko rokmi domov pre spavou chorobou postihnutých. Mnoho ich prichádza sem, lebo aj najbližší príbuzní ich vyhánajú, bojac sa, že sa od nich nakazia. Ľudia tu teda stále prichádzajú a stále umierajú. Trvanie choroby je rozličné. Niektorí zomrú za 3—4 týždne, iní vydržia aj pol roka. Misionári týždenne chodia na ostrov vysluhovať sviatosti, najmä krst a posledné pomazanie. Zo sestier je jedna vyznačená ísť tam týždenne dva razy. Teraz mám priam ja túto čestnú úlohu. Dve dievčatá ma sprevádzajú člnom na ostrov. Sotva ma uzrú chorí, už sa ponáhľajú, ktorí ešte vládu chodia, aby ma víтали: „Mama, voya — Matka, prišla si!“ A nemysliac, že ma môžu nakaziť, podávajú mi svoje špinavé, neraz krvavé ruky. Odpor tu nesmie človek cítiť. Potom pochodím miestnosti stanice. Aké to obrazy! Tu čupí jeden na zemi. Tupo hľadí pred seba a nesrozumiteľne mrmle. Tam čupí iný v kúte. Pri ňom horí oheň, a on sa predsa žaluje na zimu. Iný leží v agónii. Mnohí krikom pýtajú ješ, lebo v tejto chorobe je človek večne hladný. Ktorému ponáhľať sa na pohnoc? Myslím, najprv nakŕmim lačných... Pritom rozviaže sa aj rozhovor. Použijem ho a rozprávam im o Bohu, o viere... Okolo 9. hodiny, ako

⁷⁷ 3, číslo 428/1934.

⁷⁸ 15, str. 120—121.

slnko vyššie vystupuje, musím prestať. Všetkých prepadne spánok a nemožno ich prebrať. Vtedy ich začnem čistiť. Najprv ostrihám novým príchodcom dlhé, kučeravé vlasy. To je za robota! Nehovorím o chrobákoch, ale o hnusných hnisavých ranách a neznesiteľnom zápachu, že človek ide odpadnúť. No, ale aj túto robotu načím spraviť. Potom ich umývam. Keďže sa povalujú po zemi, solva im vidieť od špiny kožu. To by ich bolo treba každú hodinu znova umývať. Za umývanie sú nijako nie povďační. Boja sa studenej vody ako smrti. Keď s ňou približujem sa k nim, kričia a blúznia ako bez rozumu. Po umývaní sami sa namažú palmovým olejom, to ich uspokojí. Potom idem k ťažko chorým. Tu je jeden, ten už nevláde sám jesť! Treba mu do úst klásť jedlo, ako nemluvnáťu. Tamtoho treba preobliecť. Posteľ opraviť... Neraz musím byť aj hrobárom. Koľkých som už zavinula do plátna a uložila s pomocou mojich čiernokožích pomocníkov do chladného hrobu... Taký je tu môj život. Cítim sa pri tom všetkom šťastlivou pri mojich chorých a denne ďakujem Bohu za dar povolania!"

Akou pliaťou je spavá choroba, vysvitá z toho, že v krajine Ugandy za niekoľko rokov klesol počet obyvateľstva zo 6,500.000 na 2,300.000, teda skoro na tretinu — v Kongo za desať rokov (1911—21) tiež polovica ľudí zomrela.⁷⁹

Najodpornejšia tropická choroba je však *prašina* čiže *malomocenstvo*, *lepra*.⁸⁰ Zapríčiňujú ju isté baktérie, podobné bakteriám suchotín. Rozoznáva sa dvojaká prašina: kožná a čuvová. Prvá sa zjavuje na povrchu kože ako hrčky alebo uzle, druhá zasa napáda nervy, najmä v koncových údoch. Obidve zapríčiňujú hnisavé vredy, chudokrvnosť. Choroba prenáša sa dlhším dotykom, ale nie je tak veľmi chytľavá, že by ju pri moderných dezin-

⁷⁹ 8. ročník 1930, str. 13.

⁸⁰ 15, 121 nasl.

fekčných prostriedkoch musel dostať každý, kto sa dotkne prašivého. Stav chorého je hrozný. Tvár, najmä nos a perny mu opuchnú, oči krvou podbehnú, z opuchlín vyteká smradľavý hnis, neskôr odpadávajú kusy z tela, trčia von obnažené kosti. Sú to naozaj „chodiace mŕtvolly“. lebo ich stav podobá sa v hrobe hniúcim mŕtvolám, len priam že sa ešte hýbu, chodia. Chorý najmä pri čuvovej prašine, trpí veľké bolesti telesné a k tomu aj duševne je utrápený nad svojím hrozným stavom. Choroba potrvá 10—20 rokov, a smrť je vítaným vyslobodením.

Kedysi bola prašina rozšírená aj v Európe. V každej krajine boli pre nich vystavené početné útulne, lebo prašivci boli vylúčení z ľudskej spoločnosti a museli bývať v oddelených domoch mimo obcí a miest. Katolícka cirkev snažila sa zmierniť duševnú stiesnenosť týchto nešťastlivcov a zvláštnymi obradmi ich upozorňovala, že aj ich smutný stav, ako každá choroba a každé nešťastie, treba prijať vierou, že bude slúžiť k spásu. Keď im vyhlásili, že musia opustiť spoločnosť zdravých občanov, že sa nesmú približovať k ich príbytku, v riekach a pri studniach umývať, ani povraž dobytku chytiť, ani z cudzej nadooby piť, ani po úzkych chodníkoch, kde by sa iného došli, chodiť, vtedy požehnal kňaz všetko náradie, ktoré im na užívanie dali a potom ich s procesiou odprevadili k vyznačeným domčekom mimo mesta. Pri lúčení hodil kňaz hrsť prsti cintorína na ich posteľ a hrsť cintorínovej trávy na strechu domu so slovami: „Sis mortuus mundo, vivens iterum Deo — Odumri svetu, oži znovu v Bohu.“ Ešte vzbudil v nich dôveru v Boha a nádej šťastnej večnosti, vyvesil v blízkosti príbytku skriňku na milodary pre nich, — potom ostali už úbožiaci vylúčení z ľudskej spoločnosti.

No, cirkev ich ani potom neopustila. Nábožné spolky **svetských ľudí a zvláštne reholi, najmä rehoľa sv. Lazara,** staraly sa o ich ošetrovanie, stravu a duševné potreby.

Svätcovia stredoveku zvláštnou úľubou venovali sa ošetrovaniu úbohlých prašivcov. Videli v nich samého Krista, veď starozákonný prorok zmučeného, zraneného Vykupiteľa pripodobňuje prašivcovi. Svätý Ľudovít IX., kráľ francúzsky, sv. Karol Boromejský, biskup milanský, sv. Katarína sienská, sv. Alžbeta bratislavská, princezná, sv. František Asiský, a iní svätcovia vlastnými rukami umývali vredy prašivcov. Keď sa niekto hlásil za františkána, sv. František ho najprv zaviedol k prašivcom: ich musel opatrovať, a až keď túto skúšku vystál, uznal ho ako súceho za svojho brata. Legenda rozpráva, že sv. Alžbeta do kráľovskej postele vložila zomierajúceho prašivca. Keď to hlásili jej manželovi, a on, rozzúrený šiel sa presvedčiť o veci, uzrel v posteli ležať zmučeného Spasiteľa...

Ako kruto zachádza však nemilosrdné pohanstvo s prašivcami! Vyhostí ich z ľudskej spoločnosti, a potom sa už o nich viac nestará. U židov bývali prašivci v kryptách a jaskyniach, ústa museli mať zakryté, šaty smútočné, a keď sa mali s niekym stretnúť, kričali: „Nečistý! Nečistý!“ Každý mohol na smrť ukameňovať prašivého, ak sa k nemu priblížil bez volania.

Tak zachádzajú s nimi aj inde. R. 1912 veľmi sa rozšírila prašina v čínskom meste Nanking.⁸¹ Biskup Ducoeur sa počul staráť sa o nich. Ale vojenský veliteľ mesta odmietol ponuku. Do hlbokej priepasti dal nanosiť dreva, poliať ho petrolejom, zahnať ta prašivých, strieľať na nich vojskom a na konci zranených a živých spolu s mŕtvymi spáliť! To isté urobili aj v meste Konghoi. Ba sami príbuzní nútia prašivých k samovražde; alebo ich opijú, potom ich vložia do umrlejšej truhly a v nej ich spália.

Aj dnes nachádza sa táto hrozná pliaga temer na všetkých misiijných územiach: v Afrike, Amerike, Austrálii a v Ázii najmä v Číne. Počet prašivých na celom svete

⁸¹ 15. str. 125—6.

odhaduje sa na 3 milióny.⁸² Ale tento odhad nie je presný. Veď napr. úrady Japonska vykazujú okolo 30.000, ale je ich v Japonsku na státisíce.⁸³

Naši misionári udržiavajú 108 útulní pre prašivých, v nich ošetrujú 12.779 chorých.⁸⁴ Väčšiu prácu nevládzu na tomto poli vykonať, lebo chýbajú hmotné prostriedky, veď aj tieto útulne len s najväčšími ťažkosťami udržiavajú, hoci mimo misijných sbierok aj kolonizačné štáty dávajú im na ne príspevky.

Ústavy pre prašivých sú dvojakého druhu. Niektoré podobajú sa našim nemocniciam, iné sú zas podobné našim obciam. V nemocniciach sú chorí ubytovaní vo veľkých izbách, — v obciach však majú malé domčeky a v nich bývajú celé rodiny prašinou napadnuté.

Naši misionári starajú sa aj o robotu pre prašivých, veď robotou sa aj ich duševné trápenie uľavuje. Kto čo vládze robiť, tým ho zamestnávajú. Teda robotami na poli, pri remeslách. Starajú sa aj o rozveselenie ducha. Zo samých prašivých zostavia hudobný sbor, divadelné krúžky. Pravda, hlavnou ich starostou je spasť duše úbožiacov.

Je to veľká robota, lebo prijímajú každého, komu môžu miesto dať. V ústave Hendala na Ceylone z pomedy 1937 prašivých je až 650 pohanov.⁸⁵ Do ústavu japonského v Koyama prišiel raz žobrák s pravícou už odhnutou. Keď po čase držal misionár reč o piatom Božom prikázaní a povedal, že veď medzi poslucháčmi istotne nie je takého, čo by sa bol prehrešil proti životu ľudskému, povstal ten človek: „Odpusťte, ja som zabil človeka, priateľa v hádke. Keď som vystál trestnicu, tulákom stal som sa.

⁸² 14, sväzok III., str. 47.

⁸³ 15, str. 129, uvádza až 2 milióny.

⁸⁴ 14, sväzok III., str. 47.

⁸⁵ 18, ročník 1939, str. 116.

„Až ma prašina priviedla sem . . .“ Stal sa potom kresťanom a zomrel tichou, pokojnou smrťou.⁸⁶

Katolícke misie sú právom hrdé, že v nich začala sa liečba prašiny. Sestry misionárky Spoločnosti Panny Márie ošetrovaly prašivých v Makogai (Fidži-ostrovy⁸⁷). Jeden deň istý prašivý povedal sestre Márii-Zuzanne: „Sestrička, vy ma veľmi dobre ošetrujete, ale bolesti by sa mi veľmi zmenšili, keby ste mi namazali rany olejom Dolno.“ Sestra odvetila chorému: „Namažem ňa tým olejom, ak mi donesieš zrnká, z ktorých sa vyrába.“ Náš chorý dal sa teda na člnu odviezť na iný ostrov a priniesol odtiaľ orechy s tvrdými zrnami. Z týchto zŕn možno vytiahnuť odporne zapáchajúci olej. Sestra začala s tým olejom robiť pokusy. Zaštepila ním prašinou nakazených zajacov. Ale zajaci podochli. Sestra nedala sa znechutiť. Robila ďalšie pokusy. Olej všelijako preparovala a ďalšie injekcie už zajacom neublížili. Potom podvolila sa injekcii jedna prašivá žena, trápená prudkými bolesťami a nespavosťou. O tri hodiny po injekcii ženu opustily bolesti a zaspala tichým, posilňujúcim spánkom. Tak potom odvážili sa na injekcie aj iní chorí. A výsledok bol vždy dobrý. Olejovými injekciami dosiahli nielen úľavy, ale aj úplného vyliečenia. Útulňa na Makogai bola založená r. 1911. Odvtedy bolo v nej ošetrovaných 1768 prašivých a z nich úplne sa vyliečilo 298, t. j. 17 percent. Sestru Máriu-Zuzanu potom zavolali do Paríža, kde s profesorom Jeanson-om pracuje na zdokonalení tohoto štepidla. Menujú ho „Olej chaulmoogra“. Doteraz podarilo sa nájsť už 40 rastlín, z ovocia ktorých možno liek vyrábať. Mimo parížskeho laboratória ešte asi na 100 vedeckých staniciach skúmajú tento olej, lebo obsahuje účinné lieky aj proti nervovým a reumatickým chorobám.⁸⁸

⁸⁶ 3, číslo 690/1939.

⁸⁷ 3, číslo 659/1938.

⁸⁸ 17, ročník 1939, str. 5—6.

Však ešte väčšiu slávu a česť získavajú si naši misionári láskou, ktorou venujú sa ošetrovaniu prašivých, za ktorých obetujú neraz aj svoje životy. Vždy ostane slávnym meno belgického misionára D a m i a n a d e V e u r s t e r a.⁸⁹ Narodil sa r. 1840. Ako 19 ročný mládenec vstúpil do misijnej spoločnosti. Ešte nebol ani za kňaza vysvätený, keď sa pobral do cudzieho sveta. Stalo sa to tak, že jeho starší brat mal loďou odcestovať do Ázie. Ale v tom vypukla v meste týfusová epidémia a pri ošetrovaní chorých dostal ju aj on. Vtedy nastúpil na jeho miesto mladší brat Damian. Tak prišiel po nebezpečnej morskej ceste r. 1864 do Honolulu. Tam bol vysvätený v ten istý rok za kňaza a pracoval medzi domorodcami tamojších ostrovov. Raz mal misijný biskup okolo seba shromaždených svojich kňazov a prezradil im, že rád by poslal kňaza na ostrov Molokai, kde je kolónia prašivých. A hľa, misionári do jedného prihlásili sa na túto službu. Biskup vybral najmladšieho a najudatnejšieho, Damiana. Na druhý deň, 10. mája 1873 Damian už aj prevesloval na „ostrov smrti“, ako Molokai nazývali. Vívalo ho 800 zmrazených prašivcov. Boli to bedári na tele a ešte viac na duši. Zúfali, hriechom a výstupkami zohavení. Prvé noci spal Damian len tak pod stromom, kým si vystavil chatrč. Potom vyhľadal každého prašivého. Vredy im umýval, obväzoval — a pri robote tichým, priateľským hlasom hojil im aj rany duševné, mravnú zvrhosť, náboženskú skleslosť. Posbieral potom všetkých ako-tak práceschopných. S nimi vystavil nemocnicu pre tých, ktorí boli na stálu opateru odkázani. Staval nové domčeky pre ostatných. Zriadil aj vodovod. On sám bol nielen kňazom, ale aj ošetrovateľom, inžinierom, murárom, tesárom a vodcom všetkých. Bol pri smrti každého prašivca. Vlastnými rukami zhotovil viac ako 1000 mŕtvym truhly a po-

⁸⁹ 15, str. 207a. „Die Weltmission“ Leitmeritz, 1939, č. 6. a „Service special Fides“.

choval ich. Jeho odpočinkom bolo po tichých nociach zajať si na cintorín a modliť sa za večný odpočinok tých, ktorých zemskej život bol tak nešťastlivý. „Keby som to nerobil z lásky ku Kristovi, neostal by som tu ani deň“ — vrazil. Po dvanástich rokoch opatery prašivých, vypukla hrozná choroba aj na Damianovi. Keď mu lekár zvestoval: „Otče, blíži sa Vaša posledná hodina, ste prašivý“, — Damian spokojne odpovedal: „To je vôľa Božia, či sa mám preto zhroziť?“ Šesť rokov hlodala choroba jeho telo — ale dušu mu zlomiť nevládala. Nikdy sa nepožaloval; pracoval, kým len údmi hýbal. V poslednom liste takto písal svojmu bratvi: „Nejdem ti opisovať chorobu, ktorá ma zožiera. Len toľko píšem, že stav môj je ťažký, ale ja som spokojný a blažený. Nemám inej žiadosti, len aby sa stala so mnou vôľa Božia. Nemám inej radosť, ako že ešte vládzem každý deň pristúpiť k oltáru Pána a obetovať sv. omšu, v ktorej vždy myslím aj na teba. Modli sa za mňa, a káž modliť sa za mňa aj iným, lebo moja smrť je už blízka.“ 15. apríla 1889 povolal Boh k sebe jeho dušu. Šesť prašivcov odnieslo znetvorené jeho telo na cintorín prašivcov.

Keď sa rozletela zvesť o smrti Damiana, obrátila sa naň pozornosť Európy. Časopisy donášaly o ňom dlhé články. Vo výkladoch veľkých miest objavily sa jeho fotografie. Muža, uloženého na biednom lôžku v mizernej drevenej búde, tvár a ruky vredmi znetvorené, muža bolestí, muža obety veľkej lásky.

Na hrdinstvo Pátra Damiana ani neskôr nezabudol, nemohol zabudnúť svet. Americká vláda nákladom 3000 dolárov vystavila Damianovi a jeho nástupcovi Duttonovi⁹⁰ náhrobný pomník, ktorý uniformu dôstojníka zamenil misionárskym habitom a elegantnú spoločnosť na ošetrovanie prašivých. Roku 1936 obrátil sa belgický kráľ Leopold III. na prezidenta Spojených štátov amerických

⁹⁰ 15, str. 140.

Roosevelta so žiadosťou, aby dovolil odviezť telesné pozostatky Damianove do rodnej vlasti, do Belgicka. Prezident nielen vyhovel žiadosti, ale na osobitnej vojenskej americkej lodi dal mŕtve telo dopraviť do Belgicka. Tam ho čakal celý národ v slávnostnom smútku, na čele s kráľom poklonil sa prachu hrdinného misionára. Páter Damian odchádzal kedysi z vlasti ako neznámy, mladý misionár — vrátilo sa jeho telo, úctené celým národom, ba celým svetom, veď jeho obetavá láska vynúti si aj uznanie najtvrdších sídc.

Príklad pátra Damiana nasledovali a nasledujú mnohí misionári a misijné sestry. Nasledovali a nasledujú ho aj v jeho tragickom ochorení a bolestnom umieraní.⁶¹ Lebo naši misionári celou svojou dušou venujú sa službe najmizernejších tvorov tohoto biedneho sveta, biednym prašivcom. Oni ich nevyháňajú a nehádzu po nich kameňami, ako pohania; — ani sa k nim nepribližujú s obavami o svoje zdravie ako svetskí lekári a ošetrovatelia, ktorí bez gumenných rukavíc, bez masiek na tvári, bez premnohých antiseptických opatrení neprekročia ani prah prašivého. Naši misionári a misijné sestry celou svojou nežnosťou približujú sa k prašivcom, vymývajú a obväzujú ich hnisavé, smradľavé rany, lebo cez tieto rany chcú sa dostať k ich uboleným, hriechmi zohaveným dušiam a tie chcú zachrániť.

Roku 1868 na Veľký piatok začaly francúzske mníšky prvý raz ošetrovať prašivých na ostrove Trinidad. Lekár

⁶¹ Tak dostali prašinu a zomreli: P. Bakker v Suriname, Forner v S. Angelo (Brazília) a inf. Pater Daniel de Samarate, kapucín zasiahnutý prašinou bol aj do Európy prevezený na liečenie. Ale nevládali mu lekári pomôcť. Vrátil sa teda do Brazílie k svojím prašivým v Tocundule: „Tu som už tri roky, — písal r. 1923. Už nevládzem opustiť svoju chatrč. Choroba mi zničila údy. Moja koža je rozožratá ako handra. Trátim už hlas, trátim aj zrak, tvár mám znetvorenú, ruky odhnité, idú odpadnúť. Staň sa vôľa Božia.“ O rok, 20. mája 1924 zomrel. (Service special Fides).

protestant nechcel svojim očiam veriť, keď videl, ako nebojácno vymývaly rany. A nechcel veriť svojim ušiam, že sestry chcú sa venovať tejto robote cez celý svoj život. „Veď je to tu pravé peklo“, riekol. „No, — odpovedila predstavená, — v bráne pekla chceme duše zachrániť pre nebo“.⁹²

„Vy mníšky z Európy — povedala istá prašivá žena — vy ste dobré, vy sa s nami dáte do reči, vy nás obväzujete, vy k nám prídete, keď vás voláme; kým naši otcovia, naše matky, naši bratia a sestry sa od nás s hnusom odvracajú“.⁹³

Takáto láska skrotí aj najzúrivejšieho človeka. Roku 1934 došiel na kolóniu prašivých v Molokai akýsi neverec. Blúznil proti Bohu. Ale istého dňa pristúpil k jeho lôžku duchovný kolónie páter Peter, objal a pobožkal ho ako brata. Neznaboh bol odzbrojený. Vyhrkly mu slzy. Prosil o odpustenie a neskôr o sviatosť krstu.⁹⁴

V srdciach čítajúc tielo nadľudské obety roja sa myšlienky a city. Vytrhnem z nich aspoň jednu-dve.

Príklad misionára nechže nás pohne, aby sme mali podobnú trepezlivosť a lásku k našim chorým, čo by nám aj cez dlhé roky boli na farchu.

Hrdinskosť misionárov nechže nás pohne mať porozumenie k nim a stať sa ich pomocníkom.

A konečne, keď nás Pán Boh samých navštíví ťažkou, azda nevyliciteľnou chorobou, nechže ozýva sa v srdciach a z úst našich vzdych tých sprasívených misionárov:

Staň sa, Bože, so mnou vôľa Tvoja svätá!

⁹² 4, sväzok I., číslo 122.

⁹³ Tiež tam.

⁹⁴ 3, číslo 455:1935.

XI. Otroctvo.

„Slzavým údolím“ nazývame zem. Plačom vstupujeme na ňu, so slzami žijeme na nej, so slzami ju opúšťame. Nedostatok, ťažké choroby a típká smrť robia zem slzavým údolím. Ani nedostatku, ani chorobám, ani smrti nemôžeme vyhnúť. To všetko je nevyhnutelne so zemským životom spojené. Smutnejšie je však, že k týmto nevyhnutelným trápeniam sami ľudia dodávajú si iné, neraz ešte trpkéjšie bolesti. Ako neraz ľudia roztrpčujú si život v svojich vlastných rodinách! Ako si roztrpčujú život susedia, občania tej istej obce alebo národa! Koľko nepriateľstva, zväd, pravotenia medzi najbližšími, kým všetci umlknu a pokojne uľahnú na cintorínoch vedľa seba...

Otroctvo je slovo, ktorým označujeme to najväčšie trápenie, čo človek človekovi zaviniť mohol.⁹⁵

Uznáme to, keď opíšeme, čím je otrok? Otrok je človek, ale pozbavený všetkých ľudských práv a ponížený na úroveň domáceho zvierata.

Otrok je pozbavený všetkých ľudských práv: teda nemá nijakej slobody; nesmie odísť tam, kde by chcel, nesmie robiť, čo by chcel; nesmie do stavu manželského vstúpiť s osobou, s ktorou by chcel; nesmie mať nijakého majetku, ani domu, ani role. Nemá právo brániť sa, čo by ako kruto zachádzal s ním jeho pán. Riman sa s otrokom ani neshováral, len posunkami mu dal na javo svoje rozkazy. Beda bolo otrokovi, ak neuhádol žiadosť páno-
vu. Keby hol otrok ukázal svoju nevoľu alebo nejaké netrpezlivé slovo vyslovil, pán ho mohol dať zbičovať alebo zaškrtiť, alebo poslať do cirkusu zápasiť s divými zvermi.

Otrok je ponížený na úroveň domáceho zvierata. Pán zapriahne ho do roboty, do akej chce; za robotu mu dá najmizernejší byt, šatstvo a stravu; drží ho u seba alebo

⁹⁵ 18, ročník X., str. 25—26, 642—3 a str. 670—2; 3, č. 649/1938.

ho odpredá inému pánovi; prideli mu spolumanžela a vezme mu ho kedy chce.

Ťažký bol najmä život otrokov, zamestnaných u Rimanov v poľnom hospodárstve, v baniach, kameňolomoch. Cez deň v horúčave alebo v zime boli hnaní do roboty bičmi dozorcov, — na noc zaháňaní do spoločných nocľahární, ako ťažný dobytok.

Zvlášť hrozný bol aj osud tých otrokov, ktorých páni poslali za tak zvaných „gladiátorov“. Rimania totižto udatných otrokov vyučili narábať mečmi a inými vojenskými prístrojmi. Takého otroka volali gladiátorom. Títo museli potom v cirkusoch zápasiť. Niekedy jeden proti druhému; inokedy zas celé čaty stály proti sebe; inokedy zas divé zvery stály proti nim. A tí ľudia museli bojovať na život a na smrť proti sebe, alebo s divými dravcami: na ich krvavé boje a hrozné zomieranie neľudskí páni bezcitne sa pozerali s vysokých sedadiel.

Jasne nám predstavuje biedu otroka, taký jarmok otrokov. Medzi Gréckom a Malou Áziou leží ostrov Delos. Tam bývaly grécke a rímske jarmoky na otrokov. Bol deň, že aj 10.000 ich dohnali na predaj. Úbohí ľudia boli hnaní na jarmok celkom tak, ako u nás dobytok. Nohy mali väpnom zaličené. Na krku visela každému tabuľka s opisom, odkiaľ pochádza, aký starý je, čomu sa rozumie, na aké práce je schopný. Kupci si ich zas prezerali, nechali si ich povyzliekať, bežať, vyskakovať, ťarchy dvíhať, prehmatávali ich. Učení otroci museli čítať, recitovať básne, spievať a podobne, aby kupec videl, akýže to tovar kupuje. A potom jednali sa o cenu. Celkom ako na dobytčom trhu! Cena jedného otroka začínala tak okolo našich 400 korún, ale vyšla aj do 40.000 korún, najmä keď bol otrok vysoko učený, alebo pekná mladá ženská.

Všetky pohanské národy mali otrokov. Otroctvo je hanbou pohanstva. Veď ešte aj ich veľkí mudrci, ako Plato a Aristoteles schvaľovali otroctvo.

Držali otrokov aj Židia v Starom zákone, ale zákon nakladal im zachádzať s nimi oveľa šetrnejšie, ako to vidíme u Rimanov a iných pohanských národov. U Židov otroci pôvodu židovského museli byť v „sobotňajšom roku“ (každý siedmy rok) prepustení na slobodu: — v sobotu a sviatky nemuseli pracovať; — ak pán vybil oko alebo zub otrokovi, musel otroka na slobodu prepustiť; — kto na smrť zbil otroka, bol potrestaný, ale keď sluha po zbití žil ešte jeden-dva dni, pán nebol karhaný „lebo že jeho peniazmi“ je otrok. (II. kniha Mojž. hl. 21.)

Začiatky otroctva sú iste vo vojne. U pohanov bolo heslom „Vae victis — Beda premoženým!“ V najstarších časoch premôženého nepriateľa víťaz zavraždil. Neskoršie mu však ponechal život a spravil z neho otroka, využíjúc ho pre svoj osov, ako iné veci premoženého nepriateľa; napr. jeho dobytok, polia atď. Dejiny nám rozprávajú, že rímsky vojvodca Aemilius Paulus po svojich víťazstvách 150.000 Grékov predal za otrokov. Keď Rimania premohli posledné povstanie Židov a r. 70. po narodení Krista Pána zrúcali Jeruzalem, vtedy 97.000 Židov odvieďli do otroctva.

Potom počet otrokov množil sa deťmi, narodenými z otročených rodičov. Inokedy robili nesvedomití ľudia poľovky na ľudí, takže prepadli dediny, poviázali obyvateľov a odvieďli ich na jarmoky. Konečne aj veritelia mohli predávať dlžníkov a ich rodiny za otrokov, ak im dlžobu nezaplatili.

Tak sa stalo, že hoci niektorých otrokov ich páni aj obdarovali slobodou, počet nešťastných otrokov veľmi sa rozmnožil. Tak čítame v Písme svätom, že sám praotec židovského národa. A b r a h á m mal 318 mužských otro-

kov súrich do boja, teda vládol asi 1000 zotročenými ľuďmi. Niektorí rímski boháči mali na desaťtisíce otrokov.

Otroci, pravda, ťažko znášali svoj osud. Neraz sa pokúsili tu a tam násilne striasť svoje tvrdé jarmo. Vyvolali krvavé revolúcie. Najväčšia z nich bola, ktorú začal r. 73 pred Kristom Pánom Spartacus. Zorganizoval do boja gladiátorov. Mal 120.000 mužov, samých udatných bojovníkov. Viackrát aj porazil rímske armády, ale na konci bol predsa premožený. On sám padol v boji, spoločníci boli hroznými mukami popravení.

Takto našiel na svete otroctvo Kristus Pán a kresťanstvo.

Na prvý pohľad je každému jasné, že otroctvo prieči sa základným pravdám kresťanstva. Sám Kristus Pán, apoštolovia a Cirkev museli však múdre a opatrne pokračovať. Nebolo možné robiť prekotný hospodársky prevrat, veď nepremyslené a nepripravené hospodárske zmeny narobia veľa škody, ako to dokazuje hospodársky liberalizmus, zavedený veľkou francúzskou revolúciou. Ale už aj vtedy, v prvých rokoch kresťanstva, napomína sv. Pavel sluhov, aby poslúchali svojich pánov, ale priam tak napomína aj pánov: „Páni! Spravodlive a slušne nakladajte so sluhami, v povedomí, že i vy máte Pána v nebesách“. (Kolos. 3, 22 a 4, 1.)

K základnému riešeniu otázky bolo potrebné vopred duševne prechovať a preporodiť ľudí.

Bolo treba zjednať česť práci. Ten rímsky pán mal na každú robotu otroka, on sám opovrhoval každou. Otroku mu obrábal role, doloval v baniach, vesloval na lodiach, varil mu, česal ho, písal miesto neho a čítal mu knihy, nosil ho na nosidlách po uliciach a ešte aj mená okoloidúcich mu pripomínal, aby pán nemusel rozmýšľať, koľko má zdravieť. Tomuto rozhýčkanému pántvu zavolať sv. Pavel: „*Kto nepracuje, nech ani nejí.*“ Jemu pesta-

vilo kresťanstvo za vzor nazaretský dom, kde pracoval sám Syn Boží.

Bolo treba naučiť ľudí, že všetci sú bratia, všetci majú tú istú ľudskú hodnotu, tie isté ľudské práva, majú sa navzájom milovať. Zas volal do spoločensky tak roztriedených ľudí sv. Pavel: „*Všetci ste synovia Boží . . . nie je sluha ani slobodný . . . lebo všetci ste jedno v Kristu Ježišovi.*“ (Gal. 3, 26—28.)

To boli naozaj reformné idey! Ale musely sa najprv ujať a korene pustiť v srdciach ľudí — a až potom mohli prísť oslobodenie otrokov bez revolúcie, bez krviprelievania, bez hospodárskych katastrof.

Cirkev sama, v svojom lone vždy uplatňovala zásadu rovnosti. Sv. Pavel bol rímskym občanom, a predsa otroka Onesimusa nazýva „brata premileného“. Bývalý otrok sv. Callistus bol povýšený až na hodnotu pápežskú. († 222.)

Keď prestaly krvavé prenasledovania kresťanov a Cirkev obsiahla vplyv aj na zákonodarstvo, usilovala sa zmierniť osud otrokov, uľahčiť ich oslobodzovanie. Vymohla najmä pre poľnohospodárskych otrokov veľké úľavy, takže ich stav podobal sa tomu, aký mali u nás za zemianstva sedliaci.

Zakázané boli potom aj krvavé boje gladiátorov. To sa stalo tak, že keď za cisára Honoriusa (395—423) zúril v cirkuse takýto boj, medzi bojovníkov hodil sa mních Telemachus. Zväčša pohanské publikum ho síce ukameňovalo, že im pokazil zábavu — ale zápasy gladiátorov boli hneď zakázané.

Boli založené aj cirkevné rehole,⁹⁶ ktorých členovia sbierali milodary, aby vykupovali otrokov. Mnohí biskupi dovolili na tento cieľ odpredávať cirkevné majetky, ba aj posvätné nádoby kostolné. Pápežovia neustávali napomínať národy, aby celkom odstránili otroctvo.⁹⁷

⁹⁶ Notre Dame de la Merci a Trinitári.

⁹⁷ Prvý takýto pápežský list je zachovaný od sv. Rehora Veľkého (590—604).

Tomuto tichému, ale neustálemu boju ďakujeme, že v Európe v kresťanských krajinách otroctvo v XIII. storočí celkom prestalo; ostalo iba v Rusku, ktoré odtrhlo sa od rímskej Cirkvi a naň nemali pápeži vplyv.

Týmto by bola smutná historia otroctva aj skončená, keby nebolo na svete lakomstva. Ono obnovilo otroctvo v najkrutejšej podobe v XVI. storočí.

Keď Krištof Kolumbus r. 1492 objavil Ameriku, hrnuli sa ta ľudia. Najprv za zlatom, potom za roľami. Ale zlato treba hľadať a kopať v baniach, roľe zas treba úmornou prácou obrábať. Tým dobrodruhom sa ani jedno nechcelo. Pochytali teda domorodých červenokožích Indiánov. Ale tí neboli súci na tak ťažké roboty. Ich slabá telesná sústava nevládala tak pracovať. Teda vrhli sa na afrických černochoch. Na nich usporiadali poľovky. Len toho zabíli, kto sa zprotivil. Ostatných pochytali a odvážali na lodiach do Ameriky. Náklad týchto lodí nazývali „black cattle — čierny dobytok“. Trvalo to cez 400 rokov! Flamandské, portugalské, anglické a francúzske lode ich prevážaly. Počet prevezených otrokov odhadujú na 30 miliónov. Ale počet odvečených černochoch je aspoň raz tak veľký, lebo polovica ich zomrela hladom a chorobami na mori.

Trpké a hlboké sú vody toho veľkého Oceánu, po ktorom viezly lode úbohých afrických otrokov z vlasti do cudzej Ameriky. Ale azda ani to more nie je tak hlboké, ani jeho vody nie sú tak trpké, v ak hlbokej trpkosti morily sa srdcia úbožiacov. Doma vlasť, žena, deti, ktoré nikdy viac neuvidia — okolo bieda spoluotrokov — pred nimi neúprosný osud otroka. Veď aj to boli ľudia so srdcom citiacim, aké máme my! Azda ešte za blažených môžeme mať tých, ktorí na morskej ceste hladom, chorobami pomreli. Takých bolo vždy veľa. Skoro polovica.

Otrokárske lode sprevádzaly dravé žraloky,⁹⁸ ktorým vyhadzovali z lodi mŕtvoly zahynutých otrokov. Večná pečať hanby na ľudoch, ktorí tieto neľudskosti páchalil

Naši misionári celou horlivosťou snažili sa ulaviť bielu úbohých černochoh. Oстане vždy slávnym meno jezuitu sv. Petra Clavera († 1651). Účinkoval v americkom prístavnom meste Cartagene 40 rokov. Keď pristála loď s otrokmi, už sa na nej objavil. Z vyžobraných peňazí zakúpené jedlá rozdával otrokom, „svojim milým synom“. Hneď sostúpil do spodných miestností lode, kde boli napchatí černoši, špinou, hmyzom a hladom zohavení. Láskou sa ich ujal, očistil, rozdával lieky. Staral sa o nich, kým ich nepredali, a navštevoval ich aj potom po poliach a baniach. Toľká láska otvorila cestu do srdc úbožiakov. Na 300.000 odhadujú počet tých, ktorých pokrstil! Na zemi si zaslúžil čestný názov „Apoštol černochoh“ — a v nebi odmenu večnú!

Pri tom pápeži neustávali volať po odstránení tejto ukrutnosti. Prvý pozdvihol svoj hlas Lev X. (1513), a po ňom jeho nástupcovia. Dlho trval tento zápas za slobodu proti lakomstvu! Ešte aj na viedenskom kongrese r. 1815 musel kardinál Consalvi v mene pápeža Pia VII. žiadať veľmoci o zamedzenie neľudského obchodu s černoškými otrokmi.

Konečne začalo svitať. Roku 1826 čierni otroci dostali na ostrove Jamaika povolenie, že sa môžu slobodne ženiť. Potom roku 1834 Anglicko vynieslo zákon o oslobodení otrokov vo svojich kolóniách. Príklad nasledovali iné štáty, na konci Brazílie r. 1888.

Ale veľmi by sme sa mýlili, že otroctvo je už celkom odstránené. Udržiava sa ono ešte aj dnes v Arábii, v Číne, — a v samej Afrike v černošskej republike Libéria.⁹⁹

⁹⁸ Žraloky sú veľké, 4—5 metrov dlhé morské ryby. Sú veľmi dravé, sú schopné prehltnúť aj celého človeka.

⁹⁹ Počet otrokov na svete odhadovali roku 1934 na 5—6 miliónov (3, číslo 438/1934).

O tomto otroctve v Libérii osve chceme povedať niekoľko slov, lebo je ono zvláštnym dôkazom duševnej biedy ľudskej.¹⁰⁰

Černošskí otroci, oslobodení v Severnej Amerike, zahoreli túžbou vrátiť sa do svojej africkej vlasti, z ktorej oni, alebo ich otcovia tak kruto boli do otroctva odvedení. Pomocou dobrých Američanov tak sa aj stalo. Vrátili sa do Afriky a založili tam svoj zvláštny štát. Dali mu meno „Libéria-Sloboda“, lebo ich heslom bolo: „Láska slobody nás sem priviedla“.

Zakladateľom nového štátu sa však akosi nechcelo pracovať pod horúcim podnebíom a v stave svojej slobody. Teda domorodých černochoch, teda svojich súkmeňovcov, oni uvrhli do otroctva! A nestačilo, že ich v svojej republike ako otrokov upotrebovali, ešte ich aj predávali na ostrov Fernando Po. Generálny riaditeľ pôšt Samuel Rosz až do roku 1931 vojskom republiky Libéria chytil Černochoch a tento ľudský tovar v 250—300 členových zásielkach posielal loďami do Fernando Po, otročiť v sadeniach kávových, bavlnových a cukrovej trstiny. Vtedy ho oznámil u vlády istý Sherman. Čo sa však nestalo? Shermana vláda potrestala — Samuelovi Roszovi sa však nič nestalo!

Aj Spoločnosť národov vyslala do Libérie komisiu, aj vláda Libérie vyniesla zákon proti otrokárstvu, ale ono sa tam drží ešte stále. Misionár Knops oznámil r. 1935, že kapitán lode mu prezradil ponuku, ktorú dostal, aby prevážal otrokov z Liberie do Fernando Po...

Toto otrokárstvo v republike Libéria je veľmi poučné. Tí oslobodení otroci sami zakúsili trpkosť otrockého života, a predsa boli tak nesvedomití, že do tej istej biedy uvrhli svojich súkmeňovcov. Boli to a sú, pravda, ešte vždy pohani, neznajúci kresťanskú zásadu: Čo si nežiašaš sebe, nerob to inému. Potom zákony zakazujú, Spo-

¹⁰⁰ 10, ročník 1939, str. 9.

ločnosť národov zabraňuje otrokárstvo, a ono predsa sa udržuje, sama štátna moc nepokarhá vinníka, ale potreste toho, kto vinníka oznámi.

Aj z tohoto vidno, že ani zákony nestoja za nič, ak nielo statočnosť v dušiach ľudí. Len kresťanstvu môžeme ďakovať, že hanebné otroctvo mizne, lebo jedine kresťanstvo vytvorí v ľudskej spoločnosti ducha, ktorý nestrpí utláčanie bližného.

XII. Nedotknuteľní.

Musíme ešte spomenúť jedno celkom zvláštne uponíženie ľudskej hodnosti. Nachádza sa vo veľkej krajine zvanej *India* v Ázii. Táto ohromná krajina počíta asi 350 miliónov obyvateľov. Z veľkej čiastky je kolóniou Anglicka. Teraz sa namáha striasť so seba anglickú nadvládu. Vodcom v tomto úsilí je chýrečný *Ghandi*, ktorý svojou výrečnosťou získal si súhlas temer celého svojho národa a donútil anglickú vládu priznať niektoré práva Indom.

Od starodávnych čias jestvuje v Indii zvláštne triedenie ľudí. Ľudia sú tam rozdelení na štyri „kasty“, čiže triedy. Kasty sú: kňazi, vojaci, roľníci a obchodníci. Každý človek je viazaný v týchto triedach tak, že do akej triedy patria jeho rodičia, do nej patrí aj on a ani nemôže z nej prejsť do triedy inej. Takto im to nakladá ich starodávne pohanské náboženstvo.¹⁰¹

Mimo týchto štyroch kást sú ešte ľudia bez kasty. To sú tí, čo nepatria ani do jednej z tých štyroch tried. Ľudia nesmierne ubiedení a ostatnými opovrhnutí, do kast patriacimi občanmi. Učenci sú tej mienky, že sú to vlastne potomci praobyvateľov Indie, ale ich premohly iné ná-

¹⁰¹ 16, ročník 1938, str. 10—15; 19, ročník 1938, str. 108—109; 18, ročník XIV. str. 961; 3, číslo 476/1935.

rody a utlačili ich. Viera indická však učí, že sú to ľudia, do ktorých sú zatvorené duše, ktoré v predošlom živote popáchaly ťažké hriechy a teraz za ne odpykávajú trest v týchto ľuďoch.

Týchto volajú „paria“ alebo nedotknuteľní. Preto ich volajú tak, lebo oslatní do tých štyroch kást patriaci sú presvedčení, že keby sa ich dotkli, znečistilo by ich to. Preto pária nesmie ísť vodu набраť zo studne, ktorú užívajú ostatní občania; nesmie šaty prať alebo vodu načrieť a kúpať sa v rieke na takom mieste, od ktorého by tiekla voda smerom, kde kastovní ľudia prichodia k rieke; nesmie vkročiť do kostola kastových ľudí; ďaleko musí obísť človeka do kasty patriaceho, aby sa ho ani jeho rúcho nedotklo; šaty smie nosiť krátke, len vyše kolien; keby mal niečo podať kastovému človekovi, musí to položiť na zem, aby sa to dotykom „s matku zemou“ očistilo od špiny, že sa ho dotkol pária; pária nesmie mať ani nijaký majetok, role alebo dom.

Tak títo úbohí ľudia žijú v najväčšej biede. Sú robotníkmi, zamestnaní v najťažších a najpodlejších robotách. Mnohí sú z nich aj remeselníci, a to najmä v remeslách, kde pracuje sa s kožami, srstou alebo inými odpadkami zvierat, lebo že takéto odpadky zvieracie sú nečisté a ich dotyk znečisťuje človeka.

Takto sa trápí v Indii stále asi 60 miliónov ľudí! A tak trápí sa už tisíce rokov. Až príchod kresťanstva začína páriov vymaňovať z ich utláčania. Ide to však veľmi pomaly, lebo ľudia do kást patriaci nechcú priznať páriom ľudské práva. Ale aj väčšina tých nedotknuteľných ťažko prichádza k poznaniu svojho bezprávia, keďže ich sväté knihy im tento poriadok predpisujú.

Aký trápny je život nedotknuteľného, vidíme zo života učenca Ambedkara,¹⁰² veľkého to borca za ich právo. Ambedkar narodil sa r. 1892. Jeho otec bol pária, teda

¹⁰² 17, ročník 1938, str. 10.

je aj jeho syn. Otec bol vojakom v koloniálnej anglickej armáde a poslal mimoriadne nadaného chlapca do anglickej školy. Tento potom študoval aj v Amerike a v Anglicku, a získal si dvojaký doktorský diplom. Knieža Barody vzal ho do svojej služby. Ale občania kást mu ztrpčili úradovanie. Nechceli s ním pojednávať. Keď mu mali odovzdať nejaký spis, nedali mu ho do ruky, ale hodili ho na zem. A keď im on dával nejaký spis, nevzali ho do ruky, ale nechali ho padnúť na zem, aby sa očistil od párioviej špiny.

Ambedkar opustil službu, lebo to nemohol zniesť. Potom bol sudcom. Občania z kást búrili sa proti jeho ustanoveniu za sudcu, ale anglické vrchnosti zastaly sa učného človeka. To však ani ony nemohly zabrániť, aby ho luza nezabila, keď šiel do svojej rodnej dediny a opovážil sa svojím nečistým pohľadom pozrieť na modly ľudí z kást. Tak ho zato zbili, že to musel odležať v nemocnici.

Vtedy sa dal Ambedkar do študovania indických „svätých kníh“. Keď sa presvedčil, že zriadenie kastové spolu aj s uponížením páriov hlásajú aj tie knihy, prišiel k presvedčeniu, že takéto učenie nemôže pochádzať od Boha. Vtedy na shromaždení nedotknuteľných vyhlásil, že len tak sa vyslobodia zo svojho pokorenia, keď zanechajú indickú vieru.

Odvtedy rozvírilo sa náboženské hnutie v Indii. Sami indickí štátnici sa už usilujú odstrániť priehradu medzi kastami a páriami, aby takto páriov udržali v starom pohanskom náboženstve. Potom aj mohamedáni si ich chcú na svoju vieru získať, hoci oni doteraz nič nepodnikli na ich oslobodenie. Najväčšie právo má kresťanstvo, aby sa k nemu pridali nedotknuteľní, veď ono donieslo do Indie kresťanskú pravdu o rovnosti ľudí.

Aké smutné je však, že neraz aj sami tí indickí kresťania zľahčujú uplatnenie kresťanskej myšlienky o rov-

nosti ľudí. Pokrstení nedotknuteľní sú si právom vedomí, že sú priam takými ľuďmi, ako ľudia patriaci do kást, a preto si žiadajú, aby so všetkými bolo jednako nakladané. Ale z tých do kastov patriacich ešte mnohí nevládu ani po krste odtrhnúť sa od zakorenených pohanských predstáv, nevedia sa zrieknuť svojej vznešenosti nad nedotknuteľnými, a preto zdráhajú sa uznať ich za rovnocenných. Z tohoto povstávajú potom neprijemné srážky.

Tak na príklad v biskupstve Trichinopoly žiadali títo kastoví ľudia, aby nedotknuteľní nesmeli chodiť do kostolov s nimi spoločných, alebo aby boli od nich aspoň šrankami oddelení — aby Božie Telo pri sv. prijímaní bolo podávané najprv všetkým kastovým ľuďom a až po nich nedotknuteľným — aby nedotknuteľní boli nie pri hlavnom ale len pri bočnom oltári sobášení. Biskup však odmietol všetky tieto nekresťanské požiadavky. Väčšina veriacich kastových sa nariadeniu biskupskému podrobila, ale asi 500 z nich neposlúchlo. Títo usporiadali aj demonštrácie a vyvolali nepokoje. Tak prestali navštevovať chrám a v jednej kaplnke sa schádzali na služby Božie, do ktorej páriov nepripustili. Ale ešte ani s tým sa neuspokojili. Na Kvetnú nedeľu dvaja z nich vnikli do chrámu a vyzvali kastových kresťanov, aby nepristúpili k sv. prijímaniu spolu s nedotknuteľnými. Na Zelený štvrtok zas pustili vodných hadov (nie jedovatých) do chrámu, čím spôsobili strach, najmä medzi deťmi a ženami. Tak násilne vystupovali aj inokedy, že museli byť proti nim privolaní žandári.

Akiste každý rozumný človek odsudzuje toto počínanie. Je ono ťažkým hriechom, lebo je to veľká neposlušnosť proti cirkevnej vrchnosti a prináša hanbu kresťanom pred pohanmi.

Ale u tých, ešte nedostatočne vyučených novokresťanov tento výstupok dá sa, keď nie priam ospravedliť, ale aspoň omlúviť. Smutnejšie je, že podobná nepo-

slušnosť príhodi sa neraz aj v našich farnostiach. Ľudia, ináč dobrí a zbožní, nechajú sa napríklad našťavať nesvedomitými nadháňačmi, aby neprijali kňaza, ktorého im biskup pošle, alebo aby neposlúchli iné nariadenie vrchnosti.

Takéto neposlušnosti a surovosti, ktorých sa dopúšťajú ľudia, neslúžia ku cti ani tým novokresťanom, z ktorých pohanské smýšľanie ešte nevymizlo — sú však potupou u našich kresťanov, ktorí sa v katolíckej cirkvi narodili a v nej sa vychovali.

XIII. Ľudožrúctvo.

Porekadlo hovorí, že vrana vrane oko nevykole. Čoho sa sotva dopúšťajú zvieratá, toho sa dopúšťali mnohí pohanské kmene, že totižto jedia ľudské mäso. Táto neľudská a odporná obyčaj bola veľmi hlboko zakorenená u národov Austrálie, Oceánie a Strednej Afriky.

Ľudožrúctvo nemá svoj základ natoľko v tom, že by tých ľudí hlad hnal pojesť ľudské telá, ale viac v tej povere, že jedením ľudského mäsa získa si človek vlastnosti zjedeného človeka, najmä jeho udatnosť v boji.

Zvláštnou príčinou ľudožrúctva je aj pomsta. O kanibáloch v Sierra Leone (Západná Afrika) píše misionár¹⁰³ „Tunajší človek necíti ešte upokojenie svojej pomsty, keď odstránil svojho nepriateľa naveky vraždou, ale až vtedy, keď sa domnieva, že zjedením ho celkom rozkúskoval a zničil mu aj dušu. Preto so slasťou pije kanibal pariacu sa krv svojho zabitého nepriateľa a hltá ošklivou pažravosťou ešte teplé kusy jeho tela, aby ukojil svoju žiadosť pomsty. Mnohí kanibáli prisvoja si ešte aj meno zjedeného nepriateľa, aby tak každá stopa po ňom bola sotrená.“

¹⁰³ 4. sväzok II. číslo 131.

Pravda, proti tomuto hroznému zvyku vedú stáły boj naši misionári. Ale aj kolonizačné mocnosti trpkými treštami stihajú, keď niekoho prichytia na ludožrútsve. Predsa sa ono ešte potajomky udržiava aj dnes.

Misionár z Novej Guiney píše,¹⁰⁴ že veľká čiast, 26 chlapcov, navštevujúcich školu misijnej stanice, dobre vie, ako chutí ľudské mäso, a akiste všetci by vedeli rozobrať ľudskú mŕtvolu.

Vo francúzskej kolónii Kongo (Afrika) okolo r. 1883 najtuhší boj viedol proti ludožrútsvu biskup Augouard.¹⁰⁵ Našiel tam ludožrútov podobných vlkom, ktorí totižto prepadali ľudí, dediny a celé vojny viedli, aby pozabíjali ľudí a jedli ich mäso. Ináč podobali sa hyenám. Hyena je odporné africké zviera, živí sa zdochlinami a vyhrabáva aj zakopané mŕtvolý. Teda mnohí čakali z tých ludožrútov, aby niekto zomrel. Keď niekto ochorel, nevediac vyčkať jeho smrť, podrezali mu krk, a uvarili ho, upiekli a zjedli. Na výčitky biskupa odpovedali: „Vidieť, že ste nikdy neochutnali ľudské mäso. Ani pochopu nemáte, aká to dobrota. A potom je to aj sláva jesť mäso, čo rozprávalo!“

Pravda, aj osvetová robota misionárov, aj hroziace tresty kolonizačných vrchností dnes už temer celkom zamedzily ludožrútsvo. Posledné zprávy prišli o ňom do rímskeho misijného ústredia r. 1935 z holandskej kolónie Novej Guiney o dvoch prípadoch.¹⁰⁶

Na ostrove Frederik-Hendrik zabili a zožrali v dedine Bamal jednu ženu. Kosti jej zahrabali, lebku ale uschovali na pamiatku. Ale jeden katechetista¹⁰⁷ ju našiel a odovzdal vrchnostiam ako „corpus delicti — znak hriechu.“

¹⁰⁴ 5, str. 216.

¹⁰⁵ 3, číslo 835/1933.

¹⁰⁶ 3, číslo 476/1935.

¹⁰⁷ Katechistom menuje sa domorodec, ktorý iných v/aučuje na katechizmus.

V okrese Mimika prepadli Ľudožrúti celú dedinu. Obyvatelia sa mohli zachrániť len rýchlym útekou do hôr. Ale jednu ženu a dieťa predsa ukoristili a zmárnili. Kolonizačná vrchnosť hneď vypravila vojsko, aby ich potrestala, ale život ženy a dieťaťa už nezachránili.

Iste každý z nás cíti, že Ľudožrútsvo je tým najnižším a najpodlejším hriechom pohanstva.

XIV. Nekresťanské vlery kultúrnych národov.

Keď príde k lekárovi človek, obsypaný hnisavými vredmi, lekár lieči sice aj tieto vredy, ale spolu skúma aj po príčine tých vredov, veď tie vredy sú len následkom nejakej vnútornej choroby. Tú chorobu treba vyliečiť, a tým sa aj vredy pomínú.

Život pohanských národov podcbá sa takému nezdravému človekovi. Tá bieda, ten hlad, to nemilosrdenstvo k chorým, slabým, deťom a ženám, to otroctvo: to všetko sú akoby vredy na pohanských národoch. Ale to všetko má svoj koreň vo vnútornej chybe, v zlom, nesprávnom náboženstve.

Tak teraz, aspoň nakrátko, opíšeme rozličné nekresťanské náboženstvá, aké teraz na svete sú. Pravda, opíšeme len tie najvýznamnejšie. A to v prvom rade u národov vzdelaných, a potom u národov nevzdelaných (primítivných).

1. Židia.

Keď po potope sveta Ľudia upadali vždy viac a viac do pohanstva, Pán Boh vyvolil spravodlivého muža Ábrahama (narodil sa r. 215 pred Kristom Pánom) a z neho pochádzajúci židovský národ na zvláštny cieľ.

Pán Boh vyvolil národ židovský na tri vznešené ciele:

1) zachovať na zemi pravú vieru v jedného Boha.

- 2) dať ľudskú prírodu Spasiteľovi, čiže z neho sa mal narodiť Mesiáš,
- 3) stať sa apoštolom Vykupiteľovým u ostatných národov.

Židovský národ svoju úlohu nevykonali, lebo:

1) Často zanechal pravú vieru a stal sa sám modloslužobníkom. Boh posielal prorokov, aby napomínali Židov, ale to neosožilo. Preto poslal na nich Pán Boh sťa trest, že ich pohani vo vojnách premohli, odvliekli ich do zajatia asírskeho a babylonského a keď sa odtiaľ vrátili, znovu ich prenasledovali.

2) Za nadvlády Rimanov narodil sa Ježiš Kristus, Spasiteľ sveta z Panny Márie v Betleheme. Dal teda židovský národ Mesiášovi ľudskú prírodu, — ale mu aj ľudský život vzal, keď ho na križi zabil.

3) Židovský národ nestal sa ani apoštolom Mesiášovým, ale ostal jeho najtuhším odporcom. Hneď po nanebovstúpení Pánovom prenasledoval, žalároval a zabíjal apoštolov a ostatných učeníkov Kristových. Preto poslal Pán Boh na neho trest, ktorý predpovedal Pán Ježiš, že nepriateľ obklúči sväté mesto Jeruzalem a nenechá v ňom kameň na kameni. To sa stalo r. 70, keď rímske vojská zaujali Jeruzalem. Židovský spisovateľ Jozef Flavius svedčí, že Rímania 97 tisíc Židov odviedli za otrokov, vyše milióna Židov v tejto vojne zahynulo a ostatní rozprášili sa po celom svete. Tak hrozne vyplnila sa kliatba Židov, keď Krista Pána na smrť žiadali: „K r v j e h o n a n á s a n a n a š i c h s y n o v“. Žida nájdeme všade, a všade ostane Židom. Nevie, nevládc sa vliat tento ľud do ostatných národov a roztrúsený je po celom svete, ako svedok trestu Božieho.

Prečo neužnali Židia Krista Pána za Mesiáša?

Príčinou toho je, že oni zfalšovali ideu (myšlienku) vykupiteľskú. Oni sa považovali za prvý národ sveta. A právom, veď mali pravú vieru a sľub Vykupiteľa, ktorý má odňať hriechy sveta. Ale keď ich kruto utláčali pohanské národy, Židia nečakali už viac Mesiáša duševného, ale kráľa mocného, ktorý premôže ich nepriateľov, založí svetový štát židovský, v ktorom oni budú panovať nad všetkými národmi sveta. Pravda, v tom Ježišovi Nazaretskom, hoci aj divotvorcovi a múdrom človekovi, ale tichom, pokornom a chudobnom nevideli toho očakávaného kráľa a vojvodu; preto, keď tvrdil o Sebe, že on je Mesiášom a Synom Božím a keď ich pre ich hriechy tvrdo karhal, zabili ho.

Náboženský život dnešných židov je veľmi odlišný od predpisov svätého Písma Starého Zákona. Veď, pravda, dnes Židia nemajú už svoj jeruzalemský chrám, ani neprinášajú obety v Starom Zákone Pánom Bohom im naložené. Už nespávajú každé ráno ako svoju „večnú obetu“ baránka, múku olejom posypanú a tymian; ani v sobotné dni nespávajú dvoch baránkov a na nový mesiac neobetujú po dvoch juncoch s baranom a siedmimi ovcami a jedným capom; a zanechali aj tie ostatné obety krvavé a nekrvavé, ktoré im ich viera pri rozličných príležitostiach a sviatkoch predpisovala.

Viera židovská teraz nespravuje sa už natoľko podľa zákona Mojžišovho, ale podľa Talmudu a Midraša. To sú zbierky kníh, písaných rabinmi (učiteľmi) okolo IX. storočia po Kr. P. Židia tieto zbierky držia v tajnosti. Priam preto povstali o nich povesti, že je v nich predpísaná aj takzvaná rituálna vražda kresťanov. Toto obvinenie Talmudu síce nie je dokázané, ale sú v ňom veľmi mnohé predpisy, ktoré priečia sa modernej kultúre a mravnosti.¹⁰⁸ Židia síce veria v jedného Boha, Stvoriteľa, veria

¹⁰⁸ 20. I. sväzok str. 1182.

že Boh dobrých odmení po smrti nehom, zlých tresce peklom, ale že zlý Žid ostane v pekle najviac len 11 mesiacov, potom Boh zničí jeho dušu. Majú veľa predpisov, a to 248 príkazov a 365 zákazov. Toto sú všelijaké predpisy, neraz aj smiešne a hanebné. Čakajú ešte stále Mesiáša, každý deň sa modlia: „Vystav, Pane, Jeruzalem rýchlo a na veky, postav v jeho strede trón Dávidov. Pošli syna Dávidovho a roh¹⁰⁹ jeho nech je vysoký skrze tvoje vykúpenie...“¹¹⁰ Veľká časť Židov aj dnes sníva o zemskom panovníkovi, ktorý znovu utvorí veľký židovský štát s nadvládou nad celým svetom.

Takto duševná, na večnosť smerujúca stránka náboženská u Židov sa zanedbáva, ich mysle sú obrátené k zemskému životu, k dobývaniu majetkov a bohatstva, a to často aj nie priam čestnými prostriedkami. Tak sa stalo, že pomaly v ich rukách sa sústredňovala peňažná vláda nad svetom. Po našich dedinách krčmár-žid pomaly stal sa prvým majiteľom. Priam tak robili židia aj s veľkými pánmi, ba aj s kráľmi: keď boli utisnutí, dali im pôžičky, ale zato si vyjednali rozličné výhody; brali úžerné úroky a tak majetky magnátov poprechádzaly najprv do ich prenájmov, potom do ich vlastníctva. Získali si nadvládu aj nad štátmi a podľa svojich kapitalistických záujmov oni spravovali hospodársky život sveta, na ich povely vynášaly sa zákony, viedly vojny.

Ani ich len nehrýzlo svedomie z vykorisťovania a utláčania gójov čiže nežidov. Pred Bohom si usporiadali svedomie na Jom kippur — Dlhý deň. Vtedy každý Žid sa postí a vezme jedného, dľa možnosti bieleho kohúta. Zatočí kohútom nad hlavou a odrieka: „Dušu za dušu. Našiel som svoju výmenu. Toto je môj zástupca, moja výmena, moje zadostučinenie. Tento kohút nech zahy-

¹⁰⁹ „Roh“ znamená silu. Tento obrazný výraz užívajú východné národy, lebo v rohoch býka sa javí veľká sila.

¹¹⁰ 20, sväzok VI., str. 1967.

nie, ale ja obsiahnem dlhý život a pokoj".¹¹¹ Potom kohúta zarežú: Žid je presvedčený, že tým, že kohút príde o život, on má všetky cez rok popáchané hriechy odpustené. U ľudí si v najnovších dobách hľadali a nachádzali Židia svoje ubezpečenie, že sa postavili na čelo proletariátu. Boháči so státisícami dôchodkami boli „vodcami chudoby.“

Pôvodné židovské náboženstvo bolo dobré, veď bolo od Pána Boha zjavené, desať Božích prikázaní do rúk Možiša dal Pán. Ale rabíni ho zmenili, zfalšovali, ako im to Pán Ježiš neraz vytýkal.

Zfalšované židovské náboženstvo nie je a nemôže byť základom ľudského života na zemi, ani spasenia po smrti. Pocitili to neraz aj sami Židia. Vedia, že nikde nie sú obľúbení. Národy ich trpia dočasne, ale keď im je židovská nadvláda už neznesiteľná, násilne sa jej strasú. Neraz vypukly takzvané „pogromy“, keď totižto rozhorčený ľud vybuší proti Židom surovým násilím, zničí im obchody, domy, ich sáných zbije a vyženie. Ale aj štátna moc videla sa neraz donútenou vydať proti nim prísne zákony. Napr., že museli nosiť rozdielne šaty, v mestách mohli hývať len v oddelených uliciach, zvaných ghetto, nemali voličské právo a podobné. V našej dobe obmedzujú práva Židov zákony v Nemecku, Taliansku, Maďarsku. Aj u nás vyniesol o nich slovenský snem zákon, ktorým sa snaží občanov proti nim obrániť.

Dnes počíta sa na svete 16 miliónov Židov.¹¹² Najviac ich je v Spojených štátoch amerických, vyše 4 miliónov. Mnoho je ich v býv. Poľsku, skoro 3 milióny, tam každý desiaty človek bol Žid. V býv. republike Česko-slovenskej ich bolo 355 tisíc, teda každý 45 človek bol Žid: a predsa oni vládli pomocou fabrik, peňažných ústavov a slobodného murárstva, ktoré im slúžilol

¹¹¹ 20, sväzok VI., str. 1970.

¹¹² 14, sväzok I., str. 195.

II. Mohamedáni.

Na túto vieru si Slováci so zármutkom spomínajú, lebo ju vyznávajú aj Turci, ktorí kedysi toľko nešťastia spôsobili Slovákom svojimi lúpežnými výpravami na slovenské kraje.

Zakladateľom tejto viery bol Mohamed.¹¹³

Narodil sa r. 570 po Kr. v Arábii, v meste Mekka. Chudobnému 25 ročnému mláďencovi ponúkla svoju ruku bohatá 40 ročná vdova po kupcovi. Tak prišiel Mohamed k bohatstvu. Často cestoval teda v obchodných veciach a tak sa soznámil mimo zdedeného pohanstva aj s kresťanstvom, židovstvom a inými náboženstvami. Z týchto zostavil potom an sám nové náboženstvo. Zaoberať sa náboženskými otázkami nútila ho mrcha nemoc (padúcnica), na ktorú trpel od mladosti. Často sa musel pre svoju chorobu utiahnuť do samoty. Tam rozmýšľal a tam mával nervové záchvaty a videnia. Aby ľudia prijali jeho učenie, predstieral, že sa mu anjel Gabriel zjavil a dal mu čítať knihu o viere. Spoluobčania neverili však Mohamedovi, ba ho zo svojho mesta z Mekky vyhнали. Vtedy utiekol do mesta Medina. Tam ho prijali, jeho kázaniu uverili. Potom si postavil vojsko, ktorým útočil na rodné mesto Mekku, aby sa pomstil za to, že ho občania vyhнали. Krvavé vojny to boli, ktoré viedol. Podmanil nielen Mekku, ale celý polostrov Arábiu a všetkým nanútil svoju vieru. Zomrel vysilený chorobami, ťažkými vojnami a výstredným životom r. 632, keď mu bolo 62 rokov.

Ako sme už spomínali, Mohamed zostavil svoje náboženstvo z rozličných náboženstiev, a prijal mnoho aj z kresťanstva. Preto nachádzame v ňom pri veľkých bludoch aj dobré učenia.

¹¹³ 20, sväzok VIII., str. 1705 a nasl.

Najmä pekné je učenie o jednom milosrdnom Bohu, ktorého riadeniu má sa každý človek pokorne podriať. Pekná je zbožnosť Mohamedánov, ktorou sa Bohu klaňajú. Misijné sestry bolestne pozorujú, o koľko je slabšia viera mnohých kresťanov oproti zbožnosti mohamedánov. Správne je aj učenie o láske k bližnému. Toto sú všetko odblesky svetla evanjelia¹¹⁴ Pre tieto šlachetné články, aj pri mnohých bludoch Mohamedovo učenie znamenalo predsa isté povýšenie pre pohanov Arábie, kde Mohamed žil.¹¹⁵ Ďaleko je však od toho, aby táto viera bola základom ľudského života, ako to vysvitá z ostatného jej učenia a výsledkov.

Viera mohamedánska¹¹⁶ nachádza sa v ich svätej knihe, zvanej Korán a v učení učiteľov. Veria v jedného Boha, ktorého nazývajú Allah. Veria, že Boh prorokmi zjavil náboženstvo. Medzi prorokov počítajú aj Abraháma, Mojžiša, Krista Pána, ale že najväčším prorokom je Mohamed. Veria v anjeloch dobrých a zlých, a že hviezdy sú tak rozumné ako ľudia. Že je nebo a peklo. Po smrti bude každý človek súdený. Kto padol v boji za mohamedánsku vieru, isto príde do neba. Nebo si predstavujú ako ustavičné hodovanie medzi vybranými jedlami a pijatykou a kídľami žien. Veria vo fatum-e t. j. v predurčení takom, že Boh vopred určil všetko, čo sa má na zemi stať, a proti tomuto osudu nemožno nič urobiť.¹¹⁷

¹¹⁴ 21, str. 8.

¹¹⁵ 21, str. 58—59. „V čom pozostáva dobročinnosť“ pýta sa žiak v posvätnej knihe Hadith. Učiteľ mu odpovie: „V tom, že slúžiac Bohu, ako by si ho videl. Keď ho ty aj nevidíš — ale on ňu vidí.“

¹¹⁶ Zve sa aj „Islam“ — odovzdanie Bohu. 20, sväzok VI. str. 531. a nasl.

¹¹⁷ Toto je mimo mnohoženstva najväčšia prekážka civilizácie u nich. Vo svetovej vojne, keď bol útok na morskú úžinu pri Carigrade, nebojovali, ale sadli si na zem, lebo že ak Allah chce, tak nepriateľské vojnové lode prídu cez úžinu, keď ju budú aj brániť, — ale ak Allah nechce, neprídu, keď ju aj brániť nebudú.

V mravných učeniach tiež badať tú miešaninu. Prikazuje sa oddanosť do vôle Božej, trpezlivosť k ľuďom, dobročinnosť, modlitby. Mohamedán denne pätrazy sa modlí, tvárou k Mekke obrátenou, a mohlo by sa čokoľvek robiť, v modlitbe nedá sa vyrušiť. K modlitbám ich výzývajú sluhovia zvaní „muessin“ so štíhlych vysokých veží (minaret). Piatočný deň zasväcujú, vtedy idú do kostola „moše“. Jeden celý mesiac (Ramadan) držia taký pôst, že až večer príjmu k sebe jedlo, ale potom celé noci sa zabávajú. Každý má v živote raz putovať do Mekky a Mediny, do kostola Kaaba, kde je v múre svätý kameň, ktorý vraj s neba spadol, je to však úlomok hviezdy (meteorit), aké často padajú na zem. Zakázané je jesť svinské mäso, piť víno, hrať hazardné hry,¹¹⁸ ale dovolené je mnohoženstvo. Dovoľené je mať štyri manželky, ale Mohamed dovolil si ich desať a mimo nich mal ešte aj otrokyne. Boháči držia tiež mnoho žien uzavretých v osobitných domoch, v háremoch.

Hlavou mohamedánov bol nástupca proroka Mohameda. Úradné jeho meno je „kalifach“ alebo „padišah“ čiže „veľký pán“. Posledné štyri storočia mal túto hodnosť turecký sultán. Roku 1924 však turecká republika sotrela tento úrad a tak mohamedáni sú teraz bez náboženskej hlavy.¹¹⁹ U nich bola jednota náboženská už aj tak veľmi porušená, v budúcnosti sa zaiste ešte viac budú rozpadávať.

Mohamedánstvo je veľmi rozšírená viera. Ako Mohamed sám, tak aj jeho nástupcovia násilensťvom, mečom, ohňom, vojnami ho šíрили a nanútili mnohým národom. Dnes je na svete 260 miliónov¹²⁰ mohamedánov, najmä v severnej Afrike, v Arábii a Malej Ázii, v Perzii,

¹¹⁸ Tieto zákony často prestupujú. Fanaticky ich zachovávajú mnísi (derviši) a kúzelníci (fakíri).

¹¹⁹ 14, sväzok I., str. 197.

¹²⁰ 14, sväzok I., str. 196 a nasl.

Číne, Indii. V Európe ich je do 8 miliónov, v Albánii, Jugoslávii, Bulharsku a Rusku.

Mohamedáni boli vždy nepriateľmi kresťanských národov. V krvavých vojnách zničili kedysi kvitnúce kresťanské národy. Najmä ukrutne vykynožili kresťanstvo v severnej Afrike, na Balkáne v krajocho, kde sú teraz štáty Bulharsko a Jugoslávia. Podmanili a pod svojou nadvládou držali mohamedánski Turci za 150 rokov aj väčšiu časť Uhorska. Až najmä hrdinstvom Slovákov zlomila sa ich moc. Zaujali až Nové Zámky, Lučenec, Jäger, a odtiaľ robili zbojnícke výpravy až po Trenčín, Nitru, a iné slovenské kraje, ale kraje slovenské podmaniť a pod svoju vládu pokoriť nevládali.

Mohamedánska viera nie je súca, aby bola nositeľkou ľudskej kultúry. Čo má v sebe pravdy a šľachetných zákonov, to prevzala z kresťanstva — ale ostatné je faľočné, hanebné, nemravné a ľudstvu už tu na zemi škodlivé. Najlepšie to vidieť na tých krajinách, ktoré dlhšiu dobu boli podmanené mohamedánmi.

Kraje Uhorska po vyhnaní Turkov ostali zchudobnelé, lesy vyplienené, cesty neopravené, rieky v močiare sa rozlievajúce, role vykorisťované, ľud hladom morený.

Tak bola severná Afrika kedysi komorou veľríše Rímanov. Zaujali ju mohamedánski Arabi a panovali nad ňou vyše tisíc rokov. Keď Španieli zlomili ich vládu v Marokku, Francúzi v Alžíre, Taliani v Libii, našli všetky starodávne hospodárske zariadenia zanedbané a zničené.¹²¹ Museli podmienky riadneho hospodárskeho života budovať od základov. Vyhubiť dravé zvery, levov, hyeny a leopardov, ktoré ničily stáda. Stavať cesty na stá a tisíce kilometrov, vysádzať lesy, vítať artézske studne, aby bolo nadostač k životu tak potrebnej vody. Keď r. 1932 bol eucharistický svetový kongres v Kar-

¹²¹ 13, str. 64.

tlagu, účastníci mohli obdivovať nový život, novú krásnu civilizáciu severnej Afriky, ktorú na zrúcaninách mohamedánstvom zavinených utvorili kresťanské národy. Mohli by sme poukázať ešte na Malú Áziu, na Palestínu. Stačia však uvedené dva príklady. Dostatočne dokazujú, že mohamedánska viera nie je súcim základom ľudského života.

III. Hinduisti čiže Brahmaisti.

Toto náboženstvo je prastaré.¹²² Jeho začiatky sú v spevoch zvaných Veda (učenie), ktoré spievané boli už 2500 r. pred Kr. P., ale terajšia forma bola ustálená oveľa neskôr.

*Hlavné učenie tohoto náboženstva je, že jestvuje božstvo zvané Brahma. Toto božstvo rozvíjalo sa a vytvorilo zo seba všetko, čo jestvuje.*¹²³ Z neho povstali najprv bohovia a bohyne, ktorých je 330 miliónov. Medzi nimi sú poprední Višnu (udržovateľ) a Civa (ničiteľ). Títo dvaja bohovia s Brahmanom tvoria najvyššiu trojicu bohov. Ale ľudia uctievať majú vlastne len Višnu, aby im všetko dobré dal, a potom Civu, aby im neuškodil.

Po bokoch vyšly z Brahmú ostatné tvory: duchovia, ľudia, zvieratá, rastliny a nerasty (kamene, kovy). Čím neskôr vyšly z Brahmú tie tvory, tým nižšiu majú hodnotu. Aj ľudia majú tým väčšiu hodnotu, čím prv vyšli z Brahmú. Najprv vyšli kňazi (zvaní tiež brahmani), potom vojaci, potom roľníci, potom kupci. Takto patria ľudia do štyroch tried-kást, — a mimo nich stoja z bož-

¹²² 20, sväzok II., str. 1179 a nasl. — 14, sv. I., str. 209—211.

¹²³ To sa volá „pantheismus“, po slovensky „všetko-božstvo“, lebo že vraj všetko je čiastkou božstva, z ktorého sa vyvinulo. Ako sa z koreňa vyvinie peň, konár, listie, kvet a ovocie a to všetko tvorí strom, tak sa vraj z božstva vyvinie všetko, teda ľudia, zvery, rastliny, a to všetko spolu je božstvo.

stva naposledy povstali ľudia, t. j. nedotknuteľní, o ktorých biede sme už pisali.

Cieľom každého tvora je vrátiť sa do božstva, do Brahmú. Ale do neho sa môže vrátiť len najčistejšia duša. Kto spácha hriech, musí ťažké tresty znášať. Tak opilec musí piť alebo horúci odvar ryže alebo kravský moč a vymočený trus. Krava je u nich najsvätejším zvieraťom, ona je symbolom (odznakom) plodnosti. Kto by kravu, čo aj len náhodou zabil, musí si ostrihať hlavu, odiať sa do jej kože a tak tri mesiace pásť kravy, zdraviť ich úctive a proti dravým zverom aj nebezpečenstvom svojho života brániť. Kto v hodinu smrti drží sa kravského chvosta, bude isto spasený.¹²⁴ Za niektoré hriechy je uložený trest samovraždy.

Sami ich kňazi, brahminovia, ukladajú na seba tiež podobné telesné trápenia. Dokonalý brahmin opustí ľudskú spoločnosť, utiahne sa do nejakého lesa a tam sa trýzni. Tak napr. stojí na koncoch prstov celý deň; alebo drží jednu ruku vystrčenú hore dotiaľ, kým mu tak zmeravie, že ju už nevládze stiahnuť, a podobné. Toto všetko robia, aby udusili v sebe každý telesný pud a každú telesnú žiadosť, aby sa tak stali hodnými vrátiť sa do Brahmú.

Čo sa stane s človekom po smrti?

Kto sa teda vráti do Brahmú? Len tí najdokonalejší brahmini (kňazi). Ostatní musia začať nový očisťujúci život. Ak bol niekto veľmi zlý, jeho duša ide najprv do pekla. Tam je hrozne trýznená. Odtiaľ potom vyjde von a prebýva najprv v nejakom neraste (kameni, železe), potom presťahuje sa do nejakej rastliny, odtiaľ do zvieraťa, z toho do človeka „nedotknuteľného“, po smrti toho do človeka nižšej kasty, a tak ďalej vždy do človeka kasty

¹²⁴ 4, sväzok I., číslo 197.

vyššej, až na konci do brahmína (kňaza) a potom do Brahmú. Tolo sa volá „putovanie duší“. Potrvá veľmi dlho, lebo ak tá duša v niektorom stave zhreší, znovu a znovu je uvrhnutá späť do nižšieho stavu, alebo až do pekla, a celé to mučenie a putovanie začína sa znova a znova!

Žena je mužovi vo všetkom podriadená: ktorá však po smrti mužovej s jeho mrtvolou dobrovoľne za živa dá sa spáliť, tá sa iste vráti do Brahmú.¹²⁵ Milióny žien takto zmárnilo sa cez viac ako dvetisíc rokov, kým proti tomuto zvyku nevystúpily európske vlády, ako sme to už opísali.

Pre putovanie duší je u veriacich tohoto náboženstva sväté každé zviera. Neslobodno zabiť ani škodlivé zvieratá. Tam v Indii je veľké množstvo jedovatých hadov. Ani takého hada neslobodno zabiť, hoci ročne asi 36.500 ľudí zahynie ich uštipnutím.¹²⁶

V skutočnosti nasledovníci tohoto náboženstva delia sa na dve triedy.¹²⁷

Do prvej triedy patria učené ľudia. Títo odvádzajú zo základného učenia poslednú konzekvenciu (dôsledok), že totižto celý svet je výjavom božstva, teda aj oni sú čiastkou božstva.

Druhú triedu tvorí pospolitý ľud. Tento nechápe filozofiu učených ľudí, ale verí, že je 330 miliónov bohov. Robí si preto nepočetné modly k úcte bohov. Modly robia z kovu, z dreva, zo zeme, aj z kravského lajna. Obvyčajne majú tie modly ľudskú podobu, ale často aj zvieraciu, najmä opičiu, hadiu a volovu. Sú to ohromné, odstrašujúce figúry, popostavované na uliciach, po poliach, po dvoroch, na domoch. Farbu majú vždy krvavo červenú, lebo pred nimi obetujú zvieratá a ich krvou namažú

¹²⁵ 20, sväzok II., str. 1421.

¹²⁶ 3, číslo 252/1932.

¹²⁷ 17, číslo 3397/1939, str. 110—1.

aj modly. Keď r. 1934 výpukly v meste Ellore (pri Mad-rasi) osýpky, obetovali 4.000 zvierat, aby utišili hnev bohyne Poleramma.¹²⁸ K týmto modlám konajú procesie. Neraz 100.000, aj viac pútnikov síde sa k nejakej chýrnej morle, obíde ju, obháďže voňavými kvetmi a maslom, obetuje kozľatá alebo koňa. Aj jednotliví ľudia robia púte a prinášajú obety, aby bôžik vyslyšal nejakú ich žiadosť, napr. aby vyhrali pravotu, aby žena šťastlivo porodila a podobné. Očisteniu slúžia aj časté kúpele, a to najmä v svätých riekach, medzi ktorými na prvom mieste je Ganges. Kto sa v takejto rieke dobrovoľne utopí, hneď vojde do Brahmú, alebo sa mu počet znovunarození zmenší.¹²⁹

Jedno cenné zrako nachádzame v tomto náboženstve. To je, že hlása pokánie. Ale aj to je nakazené prehnanou prísnosťou a neľudskosťou. Hrôza preniká človekom pre to vandrovanie duší. Hnus zmocní sa človeka pre tie odporné predpisy s kravským trusom. Lútosť máme k miliónom úbohých „nedotknuteľných“. Za hlúposť držíme úctu zvierat a modiel.

257 miliónov ľudí trpí pod týmto krutým náboženstvom!

4. *Budhisti.*

Zakladateľom tohoto náboženstva je Budha.

Narodil sa roku 557 pred Kr. ako syn indického kráľa a menoval sa pôvodne Gautama Siddhartha.¹³⁰ Kráľovský otec vychovával syna v kráľovskom pohodlí. Keď mu bolo 16 rokov, oženil ho s tromi ženami a pridal mu ešte niekoľko bočných žien. Mladý muž nemal o biede ani poňatia. Až v 29. roku veku svojho vykročiac

¹²⁸ 3, číslo 427/1934.

¹³⁰ 20, sväzok II., str. 1420.

¹³⁰ 11, sv. III., str. 203 a nasl.; 20, sv. II., str. 1403 a nasl.

z kráľovských parkov, stretol sa s trasúcim sa starcom, potom s prašivcom a konečne uzrel aj mŕtvolu. Pohľad na ľudskú bolesť razom ho zmenila. Opustil otcovský palác, utiahol sa na pusté miesto a šesť rokov rozmýšľal nad biedou ľudí. Po prebdenej noci pod jedným figovým stromom dostalo sa mu osvietenia, ako odstrániť trápenie. Odvtedy nosil nové meno: Budha t. j. Osvietený. Ako žobrák chodil po krajine 20 rokov a hlásal ľuďom svoje učenie. Zpočiatku ho držali za blázna, ale potom sa mnohí stali jeho učeníkmi, aj vlastný otec s celou rodinou. Keď zomrel ako 80 ročný stariec, v zlatej truhle spálili jeho telo, popol a ohorené kosti uschovali v zlatej nádobe (urne).

Budha mal šlachetné a citlivé srdce. Videl biedu, videl choroby, videl smrť. Videl, ako sa trápi ľudstvo. A videl aj to, že staré indické náboženstvo, učenie brahminovo o nekonečnom putovaní duší, o neznesiteľných pokániach, ešte ťažším, ešte neznesiteľnejším robí osud ľudský. Videl aj to, že ľudia sami si obťažujú život svojimi žiadosťami za majetkom, za slávou, za pôžitkom. Že sú podobní tomu, kto si smäd slanou vodou hasí! Čím viac jej vypije, tým hroznejším smädом horí. Tak čím viac holduje človek svojim žiadostiam, tým viac sa ony v ňom búria. Budha teda povedal, že treba v sebe udusiť každú žiadosť. Treba umŕtvovať svoje telo, lebo ono dráždi novými a novými žiadosťami. Človek má teda žiť veľmi striedmo, nepiť nijaký opojujúci nápoj, zachovávať panenstvo. Treba sa snažiť, aby človek nič nežiadal, nič necítil, akoby vôbec ani nejestvoval. Má sa podobat vyhasnutej lampe. Najvyšší stupeň dokonalosti je nirvána, čo sa rovná vyhasnutiu každého citu, celého života.

K dokonalosti nevládzu sa dopracovať všetci ľudia, preto delia sa na tri triedy.

Každý veriaci budhista musí zachovávať päť prikázaní a to:

- 1) nezabiť nijaké zviera, ani mu nespôsobiť bolesť,
- 2) nekradnúť,
- 3) nezáväbiť cudziu ženu,
- 4) neopíjať sa,
- 5) neluhať.

Kto to len slabšie zachová, patrí ešte len do prvej triedy, musí ešte sedem ráz na svet prísť, ale už nikdy ako zviera, a až potom sa dostane do nirvány.

Kto lepšie zachováva prikázania, ten je v druhej triede, a už len raz musí sa znovu narodiť na zemi.

Ešte lepší patria do tretej triedy, tí ešte raz sa narodia, ale už nie na zemi, ale vo výšinách, ako duchovia alebo bohovia, a potom sa dostanú do nirvány.

Na zvláštnom stupni sú takzvaní bikšu. To sú mnísi, viazaní ďalšími piatimi prikázaniami:

- 1) nejesť denne len raz,
- 2) opovrhovať tancom, hudbou, spevom,
- 3) obliekať sa najjednoduchšie,
- 4) spať len na slame,

5) nemať nijaký majetok, len priam žltý kepeň, hrniec na jedlo, žobrácku palicu a vcjár (fecher). Majú ešte dlhý rad iných prikázaní, medzi ktorými je najväžnejšie kázať učenie Budhovo. Ktorý bikšu to všetko zachová, už za živa požíva takú nirvánu, že mu ju závidia aj sami bohovia. Títo mnísi bývajú v dobe dážďov (v mesiacoch júl—november) v kláštoroch, inokedy chodia po krajine šíriť budhizmus. Ich horlivosť docielila, že budhizmus rozšíril sa po veľkých častiach Ázie, najmä v Číne, Tibete, Mongolsku, Siamе, Birme, Anname, Japonsku — ale podivné je, že v samej vlasti budhizmu, v Indii, dnes je málo budhistov, lebo ho udusili brahmani. Stáročia trval boj medzi starým brahmanizmom a budhizmom. V tomto boji brahmani ostali neústupní v svojich krutých učeniach, ale bud-

histi v mnohom sa im prispôsobili, až konečne v samej Indii ostalo ich primerane málo.

Ani dnes nedá sa presne ustáliť počet budhistov, odhadujú ich na 213 miliónov, čo znamená toľko, že na svete je zo 100 ľudí 10 budhistov.

Pôvodné učenie Budhovo sledujú teraz už len t. zv. južní budhisti, ktorí bývajú najviac na ostrove Ceylon — ostatní tzv. severní budhisti od neho veľmi sa odklonili. Títo z mudrca a učiteľa Budhu vytvorili si svojho boha. Všade mu stavajú sochy a kostoly. Vyobrazujú ho sediaceho na zemi, s prekriženými nohami, zahrúženého do rozjímania a so zdvihnutou pravcou. Popol zo spáleného tela a ohorené kosti, ako aj ním užívané veci (hrniec, palicu, žobrácke rúcho) rozdelili na 84.000 kuskov, poroznášali po budhistických krajinách, a všade vystavili nad nimi veľkolepé chrámy, ba aj tam, kde Budha voľakedy chodil, alebo kde pozostatky za nejaký čas boli položené. Prinášajú Budhovi aj obety, najmä kvety, ovocie a voňavky. V samom Japonsku r. 1930 bolo 60 miliónov obyvateľov — a nie všetci sú budhisti — predsa bolo tam vtedy 71.310 budhistických kostolov a 34.963 kaplniek, 53.529 kňazov, 1.375 žien-kňazov, 159 tisíc mníchov, ktorých tam nazývajú „bonzi“.

Mníšstvo má všade veľkú moc, ale najmä v Tibete. Svetská a cirkevná moc je sústredená u týchto mníchov, ktorí sú aj učiteľmi, lekármi. Predstavení týchto mníchov volajú sa „Lama“ čiže učiteľ. Z nich sú najchýrnejší Dalaj-Lama a Panchen-Lama, o ktorých veria, že v nich znova a znova rodí sa Budha. Sú tam kláštory, v ktorých býva až do 10.000 mníchov.

Pôvodné Budhovo učenie, hocijako je bludné, malo v sebe predsa aj mnoho šľachetných čiasťok. Najmä pekné je učenie o добрôte ku každému človeku, ešte aj k zvieraťom, aby sme nikomu nespôsobili bolesť, ktorej je na svete aj tak veľa. Pekné je učenie, že máme zapierať

avoje nezriadené žiadosti a náklonnosti. Ale už veľmi nespprávne je učenie, že cieľom ľudského života by bola nirvána, v ktorej človek nič necíti, nič nežiada, nič nemýslí, ale je akoby duševná mŕtvola. Toto učenie ubíja všetku snahu za civilizáciou, všetok pokrok. Preto sa aj stalo, že veľké krajiny, najmä Čína, mali kedysi krásnu, rozvíjajúcu sa civilizáciu a ona potom, keď sa rozšíril budhizmus, podlamujúci životnú radosť, ostala akoby zakrpateným a zkamenelým štátom.

Preto ani budhizmus nie je pre človeka súcim náboženstvom.

5. Konfucisti.

Bývalá najväčšia pohanská viera, keďže bola štátnou vierou Číňanov, najpočetnejšieho národa sveta.¹³¹

Zakladateľom tejto viery je Kong-Fu-tse. Narodil sa r. 551 pred Kr., žil teda súčasne s Budhom. Bol chudobným chlapcom, ale už v škole vyznačoval sa svojím bystrým rozumom. Keď mu bolo 19 rokov, oženil sa, mal jedného syna a jednu dcéru. Vstúpil do služby a bol najprv dozorcom skladiska, potom dozorcom nad pastiermi. Bol veľmi presný v svojom úrade, k tomu veľmi úctivý a vedel veľmi dobré rady dávať. Tak otvoril školu a potom sa stal ministrom spravodlivosti v svojej rodnej krajine. Vtedy bola Čína rozdelená na mnohé malé štáty. Keď zbadal, že jeho kráľ začal výstredný život, opustil svoj ministerský úrad a chodil z jedného kráľovského dvora do druhého. Niekde ho privítali zle, inde zas ochotne počúvali jeho rady. Zomrel ako sedemdesiatnik, oplakávaný len niekoľkými priateľmi. Kong-Fu-tse stal sa vlastne až po smrti slávnym a dostal čestné meno „Majstra“, keď jeho knihy rozšírili sa po Číne. Jeho učenie nie je vlastne náboženstvom, ale obsahuje predpisy pre zemský život, aby si ho ľudia zariadili tak múdro, aby

¹³¹ 20, sväzok III., str. 235 a nasl.; 14, sv. III., str. 203. a nasl.

žili životom pokojným. Keď bol zamestnaný v skladisku, heslom mu bolo: „Ak mám účty v poriadku, to mi stačí“. Keď bol dozorcom nad stádami: „Ak mi voly a ovce rastú ako šibková tráva, a sú tlsté, to mi stačí“. Tieto výroky ukazujú, že chcel dávať smernice len pre zemský život, ten mu stačil, o večný život sa nestaral; v jeho spisoch ani raz neuvádza slovo o Pánu Bohu.

Hoci Kong-Fu-tse nezakladal nijaké náboženstvo, nasledovníci jeho učenie predsa spojili s náboženskými náukami. Samému svojmu „Majstrovi“ dávali božskú úctu. Stavali mu chrámy, v ktorých bola veľká socha alebo tabuľa so zlatým nápisom jeho mena. Predstavení miest a krajov prichádzali do týchto chrámov, klaňali sa soche alebo nápisu, prinášali zvieratá, víno, ovocie, a iné jedlá na obetu. Aj sám cisár prinášal podobné cbety na počesť „Majstra“. Ročíte dva razy konal najslávnejšiu obetu jediný sám cisár „Nebu a Zemi“.

Medzi mravnými príkazmi vynikala najmä úcta k rodičom a predstaveným. Cisár v krajine, mandarin v okrese a otec v rodine bol neobmedzeným pánom nad majetkom a nad životom všetkých. Takto sa síce docielil pokoj v štáte a rodine, ale je draho zakúpený otrockým poddanstvom občanov a dietok. Žena je tiež otrocky podriadená mužovi. Dovolené je mnohoženstvo a márneť detky, najmä dievčatá. Vo zvláštnej úcte majú pamiatku svojich predkov. Po smrti otca napíšu jeho meno na tabuľu, tú vyvesia v dome a pred ňou robia poklony, pália voňavé drevo, kladú kvetiny.

Táto viera vytvorila v Číne pevný občiansky poriadok. Na ten boli Číňania tak hrdí, že opovrhovali všetkými inými národmi. Preto sa aj uzavreli pred svetom a dlhé storočia to trvalo, kým sa podarilo európskym štátom obsiahnuť vstup do Číny. To bolo však aj príčinou, spolu k nečinnosti nabádajúcim budhizmom, ktorý sa v Číne tiež rozšíril — že tento veľký, snaživý a mnohými

vynikajúcimi vlastnosťami nadaný národ tak veľmi zaostal, že je tam taká bieda, tak nezriadené národné hospodárstvo, že Čína každú vojnu prehrá, že aj v teraz zúriacej vojne Japonci päťnásobnú nadvládu Číňanov stále porážajú.

- Dnes sa však už časy zmenily. Odkedy, najmä od r. 1904 európska kultúra a kresťanský svetonázor vniká do Číny, učenie „Majstra“ a jeho sláva upadá do zabudnutia. Úradné obety prestaly rokom 1912, keď cisárstvo bolo sotreté a nastolená republika. R. 1934 nacionálna vláda v Nankinu prehlásila, že Kong-Fu-Tse bol veľký muž, že ho treba uctiť, ale nie sa mu klaňať, a že jeho učenie nie je náboženstvom, ale filozofickou školou. Na pospolitý ľud má ešte meno „Majstra“ aký-taký vplyv, ale učení ľudia a najmä učená mládež k nemu už vôbec sa nepriznáva, lebo vidí, že „Majstrove“ zásady sú zväčša chybné a národu škodlivé.

XV. Viery primitívnych národov.

Primitívnymi nazývame národy, ktoré stoja na veľmi nízkom stupni civilizácie, oveľa nižšie, ako tie nekresťanské národy, ktorých náboženstvá sme doteraz opísali. Tieto primitívne národy bývajú v strednej Afrike, na ostrovoch Tichého (Veľkého) oceánu a v Austrálii. Sú to zväčša černošské a im blízke národy. Ich počet stále sa znižuje, lebo mnohé vymierajú, mnohé však, predvážne prácou misionárov, stávajú sa už kultúrnymi národmi.¹³²

Náboženstvá týchto národov sú veľmi spleť. Niet v nich takej myšlienkovkej, jednotnej sústavy, aké možno vypátrať v náboženstvách civilizovanejších národov. Ale sú v nich pomiešané rozličné názory a myšlienky, z ktorých opíšeme tie najhlavnejšie.¹³³

¹³² 21, str. 63.

¹³³ 14, sväzok III., str. 212 a nasl.

1. Čarodejníctvo.

Každý človek nosí v sebe túžbu za šťastím, za blahobytom. Žiadame si zdravie, dlhý život, pokoj, bohatstvo, slávu. Roľník žiada prihodné počasie a hojnú úrodu, obáva sa však sucha, ľadovca, chorôb dobytka. Gazdina si žiada, aby jej kravy hojno dojily, hydina nedochla. Mládenec chce získať srdce dievky. Dievka túži po srdci mládencom. Človek napína sily a používa všetko, aby dosiahol, po čom túži. Na zaistenie svojho zdravia užíva rozličné byliny, vodu a iné veci, ktorým Stvoriteľ dal liečivú silu. Pán Boh dal aj zvláštny sľub, že naše prosby vyslyší, a čo dobrého si v dobrej modlitbe žiadame, udeľí. Na zveladenie našej zbožnosti aj Cirkev Kristova ustanovuje rozličné sväteniny a žehnania, aby sme pomoc Božiu istejšie dosiahli.

Často sa však stáva, že ani tými prostriedkami, ktoré vložil Stvoriteľ do prírody — ale ani modlitbami, sväteninami a žehnaniami nedosiahneme, čoho si žiadame. V takom prípade ľudia často hľadajú iné, tajné prostriedky. Robia čary. Začítujú sa rany; poklopú na stôl, keď pochvália niekoho zdravie; zpakruky hodí dievka kvet za mládencom, aby si ho získala a podobné.

Robia sa čary nielen pre dobrý cieľ, ale aj pre zlý: aby škodu zavinil inému, aby mu „porobil“ — „pobosoroval“, ako sa to u nás hovorí. Takýmito škodlivými čarami bývaly obviňované kedysi bosorky čiže strigy. Že zavinily vraj choroby ľuďom a dobytku a podobné. Mnoho úbohých osôb bolo spálené pre podozrenie bosoráctva.

Katolícka cirkev vždy zakazovala čary, ale bojovala aj proti bosoráckym súdom. Zakazovala čary lebo sú urážkou Boha; bojovala proti prenasledovaniu bosoriek, lebo bola presvedčená, že sú to temer vždy nevinné osoby. V bosorkách dnes neverí už nikto, ale žiaľbohu v čaroch veria ešte aj dnes mnohí, a to aj tak zvaní inteligentní ľudia. Aj dnes vidíme podkovy na prahoch, mno-

hí sa boja čísla 13 a pod. Nie je to iné, ako znak slabej viery.

*U pohanických národov tvoria však čary prevážnu časť náboženstva.*¹³⁴ Tieto národy si myslia, že svet je preplnený dobrými a zlými duchmi. A myslia si aj to, že dobrí duchovia sotva čo starajú sa o svet, ale zlí že stále usilujú sa škodiť ľuďom. Z toho nasleduje, že ľudia nemusia ctíť dobrých duchov, ale musia sa brániť proti zlým. Používajú proti nim najrozličnejšie čary. Vyslovujú slová, ktoré nemajú nijakého významu; nosia na sebe navešané všelijaké veci, ako srst' a nechty kozie (amulety a talizmany); prevádzajú náboženské tance, aby napr. nimi odohnali chorobu, zaistili zomrelým dušiam blaženosť; chránia sa dotknúť niektorú osobu alebo vec, ako samodruhu ženu, mŕtvolu.

Život týchto pohanov sprevádza stály strach a úzkosť pred zlosťou zlých duchov. Majú zvláštnych čarodejníkov, aby odháňali nešťastia od svojich rodín a obcí, ako choroby, suchotu, mor dobytka; robia čary, aby nešťastia privádzali na svojich nepriateľov. Títo čarodejníci sú temer neobmedzení páni nad úbohými ľuďmi. Využívajú ich obmedzenosť v svoj prospech. Sú ich tyranmi, vykonávajú nad nimi opravdivú hrôzovládu.

2. Modlárstvo a fetišizmus.

Človek pozostáva z tela a duše. Preto je v prirodzenosti človeka, že si rád predstavuje na obrazoch aj čisto duševné veci. Tak napr. sudcovskú spravodlivosť vyobrazujeme ako ženu, ktorá má zaviazané oči a v rukách vážky, že ona totižto váži vždy spravodlivo, bez toho, že by pozerala, komu váži. Smrť vyobrazujeme si ako kostlivca s kosou, lebo tak mrú ľudia rad radom, ako kosa skosí bez vyberania, čo jej do cesty príde, a veď po

¹³⁴ 20, sväzok XII., str. 1870 a nasl.

smrti všetci sa obrátame na kostlivca. Ale pri tom všetci vieme, že nejestvuje taká žena spravodlivosti, ani taký kostlivec smrti.

Tento prirodzený sklon ľudskej prírody uplatňuje sa aj v náboženstve.

Aj my katolíci máme sochy a obrazy anjelov, Pána Boha, Panny Márie a iných svätých. Tie obrazy sú na to, aby v nás vzbudzovaly úctu a zbožné city, ale nie k samým tým pláteným, papierovým, dreveným a kamenným podobizniam, ale k tým, ktorých predstavujú. Je to dovolené a správne, a nachádzame to u kresťanstva od prvopočiatku. V katakombách, v tých podzemných skrýšach, v ktorých za krvavého prenasledovania zachraňovali kresťania a pochovávali sa, našli sa obrazy Pána Ježiša, Panny Márie, svätých mučeníkov, ktoré v prvých troch storočiach kresťanstva maľovali zbožné ruky.

Tento prirodzený sklon ľudskej prírody nachádzame aj u pohanov. Aj oni sa usilujú v sochách a obrazoch predstaviť si bohov a duchov, v ktorých veria. Také sochy, ktoré predstavujú nepravých, nejestvujúcich pohan-ských bohov, menujeme modlami.

Modloslužobníctvo bolo rozšírené najmä u starých Grékov a Rimanov. Tieto národy verily v mnohých bohoch. Hlavný ich boh bol Jupiter, hlavná bohyňa jeho žena Juno, ich dcéra Minerva bola bohyňou múdrosti, Janus bol bohom stvoriteľom, Mars bohom vojny, Vesta bohyňou domácnosti atď. Ďalej každý kmeň, každá rodina mala svojich vlastných bôžikov a v každom dome stál domáci oltár k úcte génia, čiže ochranného ducha rodiny. Vlastne ani nevedno, koľko tisíc bohov uctievali pohanski Rimani a Gréci. Tieto národy svojich bôžikov tiež rady vyobrazovali, a keďže mali umeleckým duchom obdarených mužov, a mali po ruke aj krásny biely mramor, ich kostoly, domy, námestia a ulice boli preplnené sochami, čiže modlami týchto bohov. Mnohé z

týchto sóch sú až doteraz zachované v múzeá h ako krásne pamiatky sochárstva. Ale aj ako smutné pamiatky modlárstva. Veď mnohí z tých bôžikov boli vlastne ztelesnené podlosti a nízke ľudské pudy. Ako Bachus bol bohom obžerstva. Venuša bohyňou smilstva. Merkur bohom zlodejov atď. Úcta týchto podlých bôžikov bola tiež tak nízka a nemravná, že hnusom a hrôzou čítame, ako mohol tak hlboko klesnúť ináč nadaný národ Rimanov a Grékov.

Však to nízke náboženstvo bolo aj ich skazou. Rimani mali kedysi podmanený celý vtedy známy svet. Všetky krajiny okolo Stredozemného mora: Palestínu, Egypt, Španielsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Pannoniu-Zadunajsko, ba aj veľkú časť severnej Pannonie, teda dnešného Slovenska; veď oni stavali prvý pevný hrad bratislavský, oni bojovali víťazne až pri Trenčíne. Ale táto svetová ríša pochodila ako dub, ktorý hnije zvnútra. Nič neosoží, hocijako mohutné sú konáre, hocijako je košatá koruna, zelené listy, keď je peň zhnitý. Príde víchor, strom vyvráti, zničí. V nepravej modliarskej viere zhnily mravy národa. Veľmi dali sa napodobňovať svojich podlých bohov, najmä Venušu a Bachusa. Smilstvo, obžerstvo zničilo krv Rimanov. Sťa víchor svalily sa na ich ríšu výbojné národy Gótot, Vandalov, Frankov, Germánov a povalily a zničili svetovú ríšu Rimanov.

Modlárstvo je veľmi rozšírené medzi nevzdelanými národmi. Jeho najnižšia forma volá sa f e t i š i z m u s.¹³⁵ Fetišom môže byť hocičo, o čom si ľudia myslia, že v tom prebýva nejaká tajná sila, nejaký nadzemský duch, alebo duša zomrelého praotca.

Tak fetišom bývajú rozličné skaly. Uctievali najmä takzvané meteorové kamene, t. j. kamene, ktoré spadnú na zem zo stroskotaných hviezd. Taký je aj kameň v Kaabe, čo ho uctievali mohamedáni. Na ostrove Cyprus

¹³⁵ 20, sv. IV., str. 1448 a nasl.; 14, sv. III., str. 213.

majú „kameň dažďa“, jemu sa klaňajú a sem tam nim kývajú, keď si žiadajú dážď.

Vysoké brehy sú fetišmi, lebo pohani sa domnievajú, že v nich prebývajú duchovia a tí posielajú hromobitie, dažde.

Vody, rieky a more sú fetišmi. Turci hádzali do mora Židov a kresťanov, aby rozzúrené more utišili.

Vietor, oheň, hrom a dúha u mnohých národov sú uctievané božskou úctou.

Stromy sú často fetišmi. Starí Germáni mali za svätý strom dub. V Kongu (Afrika) je zločinom poškodiť istý druh stromov, zvaných „náboženská figa“.

Zvieratá sú často fetišmi. Niektoré národy považujú sa za rodinu istých zvierat, ba mnohí myslia, že od zvierat pochádzajú.¹³⁶ Americkí Indiáni sovu nazývajú svojím dedom a k jej úcte priam tak pália tabak, ako k úcte slnka. V Dahomey (Afrika) slona majú za hlavného fetiša, potom aj leoparda a že vraj zvlášť blažený je na druhom svete, koho táto šelma roztrhá a zožerie. Podobnú úctu majú u rozličných národov vlky, kozy, ovce, kone, bujaky, ale najmä hady. U černochovo vo White chrámový had je tak vzácny, že ani kráľ nesmie naň svojimi očami pozrieť, ale len veľkňaz. K jeho službe pridelené sú ženy. Nesmú sa vydať, ale majú určených mužských, ktorí zastupujú pri nich chrámového hada; to je azda u fetišizmu to najhnusnejšie.

Aj človek môže byť fetišom, najmä ak má nejakú zvláštnosť, alebo abnormalitu. Tak v Bornu albinos¹³⁷ je obávaným, lebo že v ňom je nadzemská sila.

Viera vo fetišoch je hlúpa, ale skrz fetišských kňazov stáva sa aj nebezpečnou.

Ludia sa domnievajú, že fetiš môže škodiť ale aj osožiť. Len kňaz pozná tajnosť, ako možno odstrániť zlobu

¹³⁶ To sa volá „totemismus“.

¹³⁷ Albinos je človek nemajúci farbisté oči.

fetiša, vlastne ako možno od neho vynútiť niečo dobrého, ako dážď, uzdravenie a podobné. Kňazi fetišov obyčajne rozličnými nervóznymi výstupmi, křčami, hrozným krikom, divým tancom donucujú fetiša, aby preukázal svoju moc. Preto za takých kňazov súci sú ľudia, ktorí trpia na rozličné nervové choroby, zlé choroby. Aby sa do toho mimoriadneho stavu čím viac dostali, pijú odvar-ky tabaku, huby muchotrávky, točia sa dotiaľ, kým neodpadnú v hrozných křčoch: v takomto stave vydávajú nesúvislé slová, nezrozumiteľné výkriky, z ktorých ľudia hádajú, čo chce fetiš, alebo čo sa stane v budúcnosti. Pravda, rozlúštiť tieto výkriky vedia len „zasvätení“, to jest tí, ktorí sú spojení s kňazom fetiša, aby spolu s ním donútili ľud robiť to, čo oni chcú, napr. priniesť fetišovi obeť, ktorej mäso potom prípadne im, alebo zabíť človeka, ktorý im stojí v ceste, alebo viesť vojnu a podobné.

4. Animizmus a manizmus.

Názov tohoto náboženského bludu pochádza z latinského slova „anima“, čo znamená po slovensky „duša“¹³⁸. *Sú národy, ktoré sa domnievajú, že všetko má v sebe nejakú dušu, nejaké fluidum, čiže životnú tekutinu.* Teda, že ani tá skala nie je len čistá hmota, ale aj v nej je nejaký duch. Keď vidia však, že človek zvláštnym spôsobom prevyšuje všetky iné tvory, hovoria, že človek pozostáva z troch častí, lebo že má telo, životné fluidum a dušu. Ba na ostrovoch Melanezia (severne od Austrálie) myslia, že človek má 7 duší; v Indonézii zas, že človek ich má veľmi mnoho, a medzi nimi aj také, čo jemu samému chcú škodiť. Na ostrove Madagaskar zas sú toho presvedčenia, že telo ľudské žije aj po smrti a že má aj rozličné potreby, preto donášajú mŕtvym na hroby jedlá a nápoje.

¹³⁸ 14, sväzok III., str. 214—6.

Náboženská úcta, vzdávaná dušiam predkov, nazýva sa „manizmus“. Táto úcta máva obyčajne ráz povďačnosti k otcom a praotcom. Ale v Južnej Amerike sú tej mienky, že duše mŕtvych sú rozhnevané pre svoju smrť a usilujú pomstiť sa na živých, preto tieto národy žijú pod tlakom stáleho strachu pred mŕtvymi.

Ako vidno, v týchto rozličných mienkach popri nejakom zrne pravdy je veľa bludu, a to bludu pre život veľmi škodlivého.

4. Úcta duchov.

Kým animizmus a manizmus uctieva duše, ktoré sú alebo boli spojené so zemskou hmotou alebo aj s ľudským telom, zatiaľ pohanské národy uctievali aj takých duchov, ktorí nikdy neprebývali v zemskej hmote.¹³⁹ Mnohé národy veria, že sú škriatky, víly, a zvláštni bohovia pre narodenie, sobáš, smrť, pre polia, vojnu, zem, slnce, mesiac a hviezdy. Veria, že mnohí duchovia sú ľuďom škodliví. Predstavujú si ich v podobách všelijakých čudných zvierat. Rukami čarodejníkov prinášajú im obety, aby odstránili od seba ich skazonosnú moc.

O pohanských obetách pohovoríme si osobitne v nasledujúcej hlave.

XVI. Obety pohanských národov.

„Čo pohania obetujú, zlým duchom obetujú, a nie Bohu“ — vraví sv. Pavel Apoštol (I. Kor. 10, 20).

O pravdivosti týchto slov nás presvedčí, keď bližšie prizreme sa obetiam pohanov.

Pohania rozmýšľajú tak, že dobrí bohovia sú aj tak dobrí, o nich sa človek nemá čo starať, — ale že tým viac má slúžiť zlým bohom, aby ich hnev utišil, aby ich

¹³⁹ 14, sv. III., str. 216.

skrotil. Prinášajú teda svoje obety najmä týmto zlým bohom, teda diablovi.

Podľa toho ich obety aj vyzerajú.

Sv. Augustín († 430) v svojej mladosti videl ešte na vlastné oči, aké obety prinášali pohanskí Rimani.¹⁴⁰ Taký pohanský kostol bol krvavou jatkou. Tiekly tam potoky krvi, ležaly kopy mäsa a čriev. V Ríme za cisára Caligulu za tri mesiace zabili 160.000 obetných zvierat, teda denne do dvoch tisíc. Sám cisár sekerou srážal volov a k tomu oblečené krátke šaty mával zafíkané krvou, nohy zas brodily mu v bahne seknutej krvi. Celé mesto zapáchalo na horúcom slnku dusiacou krvou a ťažkým dymom spaľovaného mäsa.

Zvlášť odporná bola práca tak zv. haruspexov. Tito rozpárali bruchá obetovaného vola, ovce, kozy a prehŕňali sa v črevách, aby z nich veštili, aké bude počasie, či sa vojna alebo plavba po mori podarí, ako dlho bude panovať cisár a podobne. Sám Filip, macedonský kráľ tak sa prehŕňal dlhé hodiny s dvoma inými kráľmi v črevách obetovaného vola, či je radno pustiť sa do vojny. Preto im to tak dlho trvalo, lebo z tých istých čriev každý vyčítal iné a iné.

Najošklivejšie bolo však, že pohania obetovali aj ľudí!

Proti ľudským obetám veľa bojovali aj proroci, ktorých Pán Boh posielal k Židom. Národy Fenície¹⁴¹ totižto ctily bôžika Molocha. Bol to boh slnka a ohňa. Vyobrazovali ho ako človeka, ale s hlavou vola. Modla bola z kovu a vnútri bola prázdna. Keď veľké horúčosti hrozily zničiť úrodu alebo prichádzali iné nešťastia, zapálili pod modlou oheň, a keď modla žiarila horúčosťou, na jej ramená kládli malé deti popredných rodín, ktoré tam za živa zhorely. Smrteľné vískanie nevinných obetí udusovali

¹⁴⁰ 22. str. 293 a nasl.

¹⁴¹ 2. sväzok I. str. 140.

škreklavou hudbou. V meste Karthago (severná Afrika) po jednej nešťastlivej vojne pristúpilo 200 rodičov k modle Molochovej a pokládli do náručia rozžiarenej modly 200 svojich dietok, aby touto obeťou udobrili božstvo a odvrátili nešťastie od národa. K nim pridalo sa ešte 300 iných, dospelých ľudí, ktorí sa dobrovoľne spálili!¹⁴²

Táto hrozná obyčaj udomácnila sa aj u samých židov. Oni svoje deti často obetovali pri Jeruzaleme, v doline, zvanej Ben Hinnom.¹⁴³

Najviac boli takéto obety rozšírené v Mexiku. Keď r. 1519 prišli prví Španieli do hlavného mesta tejto krajiny, kráľ Montezuma im poukazoval zvláštnosti svojho sídla. Zaviedol ich aj do kostola boha vojny. Tam stála veľká socha, vyhotovená z pšeničnej múky, mlešanej mädom. Bôžik ten mal zelené oči, žlté zuby. Menovali ho Huitzilopochtli. Zavše hlásili kňazi, že boh je hladný. A už šli bojovníci zajat ľudí. Zajatcov priviedli pred kostol. Tam chytilo každú obeť päť kňazov, hodili ju na kamenný stôl. Vtedy pristúpil hlavný kňaz v červenom rúchu, sadzami začiernenou tvárou. Ľavou rukou sa mohutne oprel na prsia obety, pravou však rozpoltil mu prsia, vytrhol srdce a tým horúcim, krvácajúcim srdcom trel tvár modly. Mŕtvoly obetovaných ľudí dostali ti vojaci, ktorí ich pochytili. Uvarili ich a jedli. Ľudské mäso bolo na trhu vždy dostať a nesmelo chýbať ani so stola cisárovho. Bôžik vojny mal kostoly aj po iných krajoch Mexika. Všade mu prinášali krvavé ľudské obety. Každý rok asi 20.000 ľudí vykrvácalo na oltároch Mexika!

Ľudské obety prinášali pohania temer po celom svete. Pravda, ako kresťanské štáty zaujímali svoje kolónie, všade ich čo najprísnejšie zakázali.

Predsa sa stáva, že potajomky padne v obeť ľudský život ešte aj teraz.

¹⁴² Weiss: Weltgeschichte, Graz-Leipzig, 1890, sväzok I., str. 477.

¹⁴³ 2, sväzok V., str. 324 a 329.

Taký prípad hlásili r. 1931 z Afriky, z Južnej Nigérie.¹⁴⁴ Kmeň, zvaný JU-JU kúpil za 12 funtov šterlingov jedného chudobného 10 ročného chlapca. Keď sa chlapec dozvedel, že ho chcú obetovať, pribehol k istému pánovi na trhu, aby mu zachránil život. Pán sa nad ním smiľoval a ponúkol za chlapca 24 funtov šterlingov. Ale v tom priskočil k chlapcovi jeden muž z kmeňa JU-JU a odfal mu jedno ucho. Týmto znemožnil záchranu chlapca, lebo všetci pohani sa vzbúрили proti pánovi, keďže vraj obeta sa už začala a začatú obeť nemožno nechať nedokončenú. Tak potom otvorili žily chlapcovi, aby z neho všetka krv sa vycedila. Krvou offkali domy kmeňa JU-JU, mŕtvolu rozsekali na 4 čiastky, aby všetkým štyrom obciam kmeňa dostala sa z nej čiastka. Hlavu osve zakopali. Anglická polícia vypátrala páchatelov a postavila ich pred súd.

Roku 1935 zas hlásili podobný prípad z Indie, z obce Elgurkhurd.¹⁴⁵ Je starodávna obyčaj, že po žatve sú veľké slávnosti a zábavy. Sviatok ten nazývajú Holi. Ale roku 1935 smutný bol ten sviatok, lebo prišla suchota a horúce slnko vysušilo, vypálilo úrodu. Boh dažďa je nahnevaný, treba ho utíšiť! Dvaja predstavení obce, Adkon a Tima svolajú shromaždenie. Opíšu biedu, čo hrozí pre hnev dažďového boha. Že treba získať jeho priazeň — a to obetovaním človeka. Mladé dievča že by bolo najšúcejšie, ale aj chlapec by mohol byť obeťou, starena alebo stariec už len v najhoršom prípade. Ľud obáva sa anglickej vrchnosti, ale dvaja predstavení ho tak nastrašia hnevom božím, že konečne vyriekne: Treba obetovať človeka! Tima a Adkon usilujú sa zlapať súcú obeť. No, každý sa zatvorí vo svojom domčeku. Nikto sa nechce vystaviť nebezpečenstvu. Dievčatá a chlapci sú najmä prestrašení. Až na poli nájdú Tima a Adkon 70 ročného

¹⁴⁴ 16, ročník 59, str. 234.

¹⁴⁵ 17, ročník 1935. str. 604.

starca, menom Bhima orať svoju suchú roličku. On sa už nestará ani o Holi, ani o sviatok, ani o hody, ale nevie ani o chystajúcej sa hroznej obeti. Tu sa vrhnú na neho Tima a Adkon so štyrmi paholkami. Zavlčú ho na obetisko, strhajú mu šaty a hodia ho na horiacu hranicu. Ale starec, sťa bystrý mládenec, vyskočí z ohňa a dá sa na útek. Všetci za ním! Dohonia ho a hodia ho na zem. Adkon ho prikľakne a skrúti mu hlavu, až dušu vydýchne. Obeta je skončená. Dážď, pravda, neprichádza. Anglická vrchnosť 14. aug. 1935, dvoch hlavných vrahov odsúdila na šibenicu, štyroch pomocníkov na doživotnú nútenú robotu.

Koľko podobných prípadov stáva sa ešte aj dnes v hlbokých lesoch a púštiach Afriky, po odľahlých ostrovoch Oceánie — to nijaká vrchnosť nevypátra. Ale isté je, že sú to hrozne poblúdenia a že pravé sú slová sv. Pavla apoštola: *„Čo pohanía obetujú, zlým duchom obeťujú, a nie Bohu“*.

XVII. Úsudok o pohanských náboženstvách.

Ako pravdivé sú slová sv. Pavla, že pohanía svoje obety prinášajú diablovei, tak je isté aj to, že všetky bludné náboženstvá sú dielom diablovým. Tak mýlne, neraz hlúpe, hnusné a nebezpečné sú mnohé články v pohanských vierach, že nemožno vyhnúť myšlienke, že na niečo také len najväčší nepriateľ ľudstva mohol sviesť.

Diabol to robí tak — aj v kacírstve a všetkých náboženských bludoch, že falošné mieša s pravdou, zlo s dobrým, veď keď by samú faloš a samú zlosť podával, ľudia by to neprijali. Preto vo všetkých bludných a pohanských vierach nájdeme aj niečo dobrého a pekného. Na niektoré také učenia sme už aj poukázali, niektoré vyzdvihneme teraz.

Tak nachádzame vo všetkých vierach stopy o najvyššom, o pravom Bohu.¹⁴⁶

Jeho považujú za stvoriteľa sveta, za otca ostatných bohov. Mnohé národy túto svoju vieru pred cudzincami ukrývajú.

Dlhé doby domnievali sa cestovatelia, že na príklad indiánsky kmeň v Ohnívej Zemi, zvaný Jaman vôbec ani nijakého náboženstva nemá. Až keď niektorým misionárom podarilo sa natoľko získať si ich dôveru, že ich prijali za svojich bratov do svojho kmeňa, vtedy im prezradili, že veria vo „Wataninea“, ktorý je najvyšší otec a pán, všetko vie, celý svet spravuje a spravodlivo súdi.

Tak nachádzajú učenci rad radom aj u iných pohanov vieru v „Stvoriteľovi“, ktorý „býva na výsostiach“, „nad ktorým nikto iný nestojí“, ktorý je večný, „otec, náš otec“. Tak krásne názvy sa nachádzajú u pohanov, že prichádza nám na myseľ modlitba Pánova, v ktorej oslovujeme Pána Boha v detinskej dôvere: „Otče náš, ktorý si na nebesiach...“

Žiaľ, že u pohanských národov potom tento jasný pojem tak sa skalil, ako sme to videli v opisoch pohanských náboženstiev.

U pohanov potom nachádzame aj hlbokú zbožnosť.

Keď mnohí pohani v svojich potrebách k rozličným bôžikom a duchom sa utiekajú, predsa ozýva sa často aj modlitba k najvyššiemu, k všemohúcemu, k tomu pravému Bohu, k tomu Otcovi, ktorý je na nebesách.

U zaostalého národa Elgoinyi¹⁴⁷ dlhé týždne zdržoval sa istý cestovateľ, menom Jung, a nezbadal tam ani stopy náboženstva. Až potom zdôveril sa mu jeden starec: „Keď ráno vychádza slnko, vychádzame aj my z našich kolíb, dýchneme a napľujeme si do dlaní a tak ich drži-

¹⁴⁶ 14, sväzok III., str. 216, 21, 64—65.

¹⁴⁷ 21, str. 64—65.

me oproti slnku." V krajine, kde pre horúčosť toľko trpia ľudia smädom, slina je považovaná za podstatu životnej sily, dych znamená však dušu. Tak chápeme, že raňajší obrad je symbolickou modlitbou, ktorá hovorí slnku, ako obrazu božstva: Bože tebe venujem svoj život, svoju dušu.

Takto možno nájsť vo všetkých pohanských obradoch zbožné prvky, lenže priam vplyvom diabla, ktorému podľa sv. Pavla pohani slúžia, sú spotvorené a zohavené neraz až do nepoznania.

Nachádzame u mnohých pohanov aj krásne mravné zákony a presvedčenie, že človek za svoju životnú správu je Bohu zodpovedný.

Ewečernoch¹⁴⁸ vie, že „Boh nechce, aby brat ošudil brata, alebo aby náčelník súdil nespravodlivo“. Zločincovi privolávajú v Novej Guinei: „Vidi ta Vonekan“. Černoch kmeňa Mkulve v nebezpečenstve volá: „Odpusť mi, Večný Otče!“ U mnohých kmeňov žena pred pôrodom vyznáva svoje viny mužovi, aby ju Boh netrestal smrťou.

Tieto a mnohé iné pekné a šľachetné myšlienky, zákony a obrady sú akoby zlaté zrnká, čo ostaly u pohanov z toho prirodzeného zákona, ktorý vstúpil Stvoriteľ do človeka. Ako to aj sv. Pavel apoštol píše: „Veď pohanía, ktorí nemajú zákona (od Boha zjaveného), od prirodzenosti robia to, čo zákon káže... ukazujú, že dielo zákona majú napísané vo svojich srdciach, čo im dosvedčuje ich svedomie, a myšlienky medzi sebou vzájomne sa obviňujúce alebo i vyhovárajúce.“ (Rim. 2, 14—15.)

Žiaľbohu však u pohanov, priam len zlomky pravdy a mravov ostaly zachránené. Videli sme to v opisoch ich hmotnej, telesnej a duševnej biedy, v opise ich náboženských bludov.

Máme preto pohanmi pohádať? Máme ich odsudzovať, nad nich sa vyvyšovať? Za náboženské bludy, za poveru,

¹⁴⁸ 21, str. 68.

za všelijaké čary, za mravné priestupky a podlosti musíme odsudzovať kresťanov, ktorým svieti slovo Božie — ale úbohých pohanov máme sa láskou zaujať, pomáhať im ako starší, vyspelejší, šťastlivejší brat pomáha svojmu krvnému bratovi.

Rehola sv. Benedikta vo sv. Ottilien-u (Nemecko) má v pohanských krajoch veľa misijných staníc. Hlavný opát Weber navštívil svojich misionárov v cudzích krajinách. Tak cez dlhé mesiace precestoval krížom-krážom aj Afriku.¹⁴⁹ Bola to, ako píše, veľmi namáhavá cesta. On a jeho sprievodcovia cez pustatiny, vysoké hory, pralesy prechádzali, cez rieky a jazerá sa brodili. Vystavení nepriateľským útokom pohanských domorodcov, krvožižnivej zvere, páľčivému africkému slnku a všelijakým chorobám. Keď sa karavána večerom zastavila na nočný odpočinok, prichádzali z nej k opátovi všetci ranení a nezdraví, ako aj z okolia. Obstáli jeho „zázračnú skriňu“ liekov. Najčastejšie bolo treba rany vymývať a obväzovať, čo na ceste utrpeli ľudia bosonohí na ostrých skalách, na tvárach a ramenách v trní pralesov. Píše, ako bol neraz preniknutý útrpnosťou nad zranenými ľuďmi. A dokladá: „Keby sme mali jasného ducha, v ktorom svetlo viery žiari ako jasné slnko v kališkoch kvetov — keby sme mali citlivú dušu, ktorej sa dotknú aj duševné biedy, musela by nás do hlbokého zármutku, až k slzám dojať mravná mizeria pohanského sveta.“

Boli sme veru dojatí, keď sme čítali skromné opisy tejto knižky o hlade, o chorobách pohanských národov, o smutnom osude detí, žien a otrokov. Ale ešte väčšmi by mala byť dojatá naša duša: nad duševnou biedou pohanov. More krvi vylievajú pohania, more slz naplačú. Zúfalé výkriky ubiedených volajú o pomoc zo všetkých kútov pohanského sveta. Hrozný je život pohanov a strašná je ich smrť. Strašné je prechádzať do večnosti

¹⁴⁹ 5, str. 176.

s poverdomím hriechov celého života, bez nádeje odpustenia. Ročíte zomiera 30 miliónov pohanov. Aká bude ich večnosť po biednom, hriešnom pohanskom živote?

Mnohé šlachetné duše pohanov hrozne trpia smädom za pravdou, túžbou za Bohom: našou bratskou povinnosťou je priniesť im pomoc!

XVIII. Pohani hľadajú vieru.

Keď bol sv. Pavel apoštol v Aténach, hlavnom meste Grécka, na námestí držal takúto reč: „Aténski mužovia, vidím, že vy ste naskrze, riekol by som pripobožní ľudia. Lebo keď som sa prechádzal a prezeral vaše modly, našiel som i oltár, na ktorom bolo napísané: Neznámemu Bohu. Teda čo vy neznajúci ctíte, to vám ja zvestujem.“ (Skutky Ap. 17, 22—23.)

Za tým neznámym, pravým Bohom, za vznešeným náboženstvom túžily a túžia pohanské národy. Ako bohatý úplne nechápe chudobného, nasýtený neprecíti muky hladom a smädom umierajúceho, zdravý mladík útrapy starca: tak nevládzeme vlastne ani my celkom precítiť duševnú biedu pohanov, ich smäd a hlad za pravdou. Ale ako túžia po pravom náboženstve, a ako sa cítia nešťastlivými v svojej duševnej tme, o tom nás presvedčí niekoľko príkladov.

Africký národ Galla takto sa modlieval: „Otče náš, pošli nám tvoje slovo“.¹⁵⁰ A keď sa ich spýtali, čo má byť to „slovo“, odpovedali: „O to prosíme Veku (hlavného Boha), aby nám poslal muža, ktorý nás privedie na dobrú cestu, bude sa starať o chudobu, s deťmi bude jemno zachádzať, utrápených a chorých poteší, dá šaty a medu núdznym, nás pred nepriateľmi obráni, zabezpečí nám pokoj a spásu.“

¹⁵⁰ 4, sväzok II., číslo 20.

Roku 1931 chodil u nás po Slovensku japonský jezuita Ogihara. Vo svojich prednáškach rozprával o svojom krajanovi Tanakovi. Tento muž študoval v Európe. Tu ho učili bezbožní profesori. Tak stratil svoju pohanskú vieru, nestal sa ani kresťanom, ale ostal neznabohom. Keď sa vrátil do svojej vlasí, obsiahol vysoké úrady. Stal sa správcom knihovne a profesorom na univerzite Keio v Tokiu. Keď zaujal svoju profesorskú katedru, v nastupujúcej prednáške oslavoval technický pokrok stroja a nové vedecké vymoženosti, a že vraj tieto môžu ľudí blažiť, viera že k životu potrebná nie je. Ale sám na sebe dokázal klam bezbožníctva. Keď mu bolo 50 rokov, spáchal samovraždu. V liste zanechanom svojej žene udal príčinu: „Nepoznám smysel života. Načo znášať ďalej jeho bremeno?“

Znášaj bremeno života, choroby a trápenia bez viery, — to je neznesiteľné! Neznáť, načo žijem, čo bude so mnou po smrti, ako zodpoviem za hriechy života, či je z nich vyslobodenie — to sú otázky, na ktoré každý katolík vie uspokojujúcu a potešujúcu odpoveď. Ale hrozný je život toho, kto tú odpoveď nepozná. Ten profesor a iní jeho druhovia rozsievajú neznabožstvo medzi japonskou mládežou, a to na jeho nešťastie a skazu.

V Japonsku je krásny vodopád Kegon.¹⁵¹ Medzi lesami svetochýrnych japonských čerešien s vysokej výšky padá mohutná rieka, na skalách rozpráša sa jej voda na miliardy kvapôk. Do tohoto čarokrásneho kúta sveta prišiel mladík, študent tých neznabožských, pohanských profesorov. Vyhladil kôru jedného stromu. Tu napísal, že život vraj nemá ceny. Čím je vraj človek? Muškou, ktorú náhodilý víchor života sem a tam hádza, až ju zmárne. Že on ten život ďalej nevydrží, a kto cíti ako on, nech ho nasleduje. Keď dopísal svoje zúfalé písmo, ho-

¹⁵¹ 4. sväzok I., č. 30.

dil sa do vln rieky a padajúc s nimi do závratnej hĺbky rozdrúžgal sa na skalách vodopádu...

Na státisícoch kartách rozšírilo sa zúfale mladíkovo písmo. Japonská mládež poslúchla volanie sainovraha. Na stá márnili sa mladíci a dievčatá smrteľným skokom do vodopádu Kegon. V jedinom mesiaci novembri 1908 180 mladých životov našlo svoj koniec v zúfalom skoku.

Šťastlivejšie riešili si svoj smäd za vierou v Korei, kde zvlášť objavila sa túžba za pravou vierou.¹⁵² Niektorým mužom tejto krajiny prišli do rúk čínske knihy o kresťanstve. Čo čítali, tak sa im zaľúbilo, že začali sa schádzať k raňajším a večerným spoločným pobožnostiam a zvláštnymi modlitbami začali zasväcovať nedele. Ale čoskoro postavili sa proti nim mnohí a už r. 1791 mučenícku smrť podstúpil jeden z nich. Odpor pohanov ich však ešte viac povzbudil. Zvolili si aj kňaza a biskupa. Keď čítali však dôkladnejšie a novšie knihy, zbadali, že nimi zvolený kňaz a biskup vlastne nemajú nijakú právomoc, lebo neboli vysvätení nástupcom apoštolov, nijakým biskupom. Složili hneď teda svoj úrad obidvaja a vyslali posla do Číny, do ďalekého Pekingu k misijnému biskupovi po úpravy. Tak sa stalo, že r. 1794 prišiel k nim čínsky kňaz Tsiu. Ale znovu vypuklo proti nim prenasledovanie, v ktorom v rokoch 1801—2 mučenícku smrť podstúpil aj kňaz Tsiu, aj mnohí veriaci. Ostali potom cez 30 rokov bez kňaza, bez sviatostí, ale v hrdinskej vytrvanlivosti, ktorú dokázali v novších dvoch prenasledovaniach. Keď konečne nastal nový pokoj, poslali k sv. Otcovi do Ríma žiadosť takéhoto znenia: „V našich knihách sme sa dočítali, že sväté evanjelium zanesli po lodiach do najodľahlejších krajín, až do končín zeme. Len priam naša ríša, akoby v kúte zeme, ostáva zabudnutá, len ona ostáva vo tme. My sme len deti a prostí

¹⁵² 5, str. 188.

Iudia, ale z hlbín svojej biedy dvíhame oči k otcovskému stolu, aby sa nám ušly z neho aspoň odrobinky."

Podobnú túžbu za vierou nachádzame po celom svete.

Z Mongolska píše misionár: „Koho pokrstíme, ten privádza so sebou svojich príbuzných a čoskoro budú kresťanské všetky okolité obce. Pohanovia si nás dajú volať k smrteľným posteliám a žiadajú svätý krst... Ďaleké obce posielajú k nám poslov s menoslovami rodín, ktoré túžia po kresťanstve... Pohanovia sami vlastnými rukami hádžu do ohňa modly a rúcajú ich kostoly".¹⁵²

Z južnej Indie píše iný misionár: „Až úžasom vidím, aké široké pole sa mi otvára... Len na mojej stanici hlási sa naraz 600 pohanov... Ako ľahko daly by sa tu zachrániť duše, ale chýbajú nám potrebné prostriedky, školy, učitelia, katechisti, kostoly".¹⁵⁴

Pohanské národy na svätého Otca rímskeho pápeža, na všetkých biskupov a kňazov a na všetkých veriacich a verných katolíkov z hlbín svojej veľkej biedy volajú, aby im ukázali veľkú lásku, vyviedli ich z telesnej i duševnej biedy k svetlu pravej viery a ku kresťanskej civilizácii.

A my kresťania, my pod vedením svätého Otca tomuto volaniu chceme zadosť urobiť! Kristoví apoštolovia, ich nástupcovia, naši misionári ponáhľajú sa do celého sveta.

Misionári! Čím sú a čo robia? Oni sú tá veľká láska, ktorou má byť odstránená so sveta tá veľká pohanská bieda.

O nich, o ich živote, o ich prácach, o ich mukách, o ich radoostiach bude znieť druhá polovica našej knihy.

¹⁵² 4, sväzok II., čís. 12.

¹⁵⁴ 4, sväzok II., číslo 14.

Velká láska kresťanov.

XIX. Misionári.

Rád by som bol, keby si každý složil s hlavy klobúk a postál, keď číta slovo misionár. Strháme si klobúky a povstávame, keď sa zjaví medzi nami veľký muž, veľký dobrodinec, šľachetný človek. No, tak úcta táto patrí aj našim misionárom!

Misionár je latinské slovo, po slovensky znamená „posol“.

Najväčším poslom Božím bol sám Pán Ježiš. On povedal o sebe často, že Ho poslal Otec nebeský na zem učiť a spasť ľudí. *Pán Ježiš bol teda prvým misionárom.*

A keď odchádzal do nebies, vtedy riekol svojim apoštolom: „Daná mi je všetka moc na nebi i na zemi. Ako mňa poslal Otec, tak i ja posielam vás. Idte po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu; kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený, ale kto neuverí, bude zatratený.“ (Mat. 28, 18; Ján 20, 21; Marek 16, 15.) *Tak sa stali misionármi apoštoli a tak sú poslami Pána Ježiša aj naši misionári idúc do celého sveta a hlásajú evanjelium Spasiteľa.*

„Idte po celom svete“ — to je rozkaz najvyššieho Pána sveta. Rozkaz Pána pánov a Kráľa kráľov.¹⁵⁵ Králi posielajú svojich poddaných, mobilizujú svoje vojská do boja zaujať cudzie kraje, podmaniť cudzie národy. Aj Pán Ježiš vydal mobilizačný rozkaz. Posiela svoje voj-

¹⁵⁵ 6, str. 83.

ske, svojich misionárov do celého sveta, podmaniť celý svet, všetky národy.

Kristus Pán je však celkom iný kráľ, ako sú králi zemskí. On neprišiel na svet, aby ľudia Jemu slúžili, ale On prišiel slúžiť ľuďom. On nežiadal obetovať za seba život, ba ani kvapku krvi nijakého človeka, ale On vycedil všetku svoju krv a položil svoj život za ľudí. Tak aj jeho vojsko a jeho vojna je celkom inakšia, ako vojenské výpravy zemských panovníkov.

Výprava misionárov, Kristových to bojovníkov, nedonáša hrôzu na národy, ale pokoj; neznamená zotročenie ale slobodu; nekrvácajú dobýjané národy, ale dobývateľia misionári, ktorí svoju prácu, svoje životy obetujú a čo najtrpkjšiu smrť ochotní sú podstúpiť za národy, ktoré chcú viesť do Kristovho kráľovstva.

Ako vojsko zemských panovníkov, tak aj misijné vojsko Krista Kráľa delíme na rozličné oddiely.¹⁵⁶

Prvý tvoria misijní kňazi. R. 1938 bolo ich 22.615.

Druhý misijní bratia, ktorých je dnes 10.691.

Tretí misijné sestry, tých je 56.775.

Štvrtý pomocníci misionárov (katechéti, učitelia, lekári, ošetrovatelia atď.) počtom 182.539.

Armáda misionárov dosahuje teda teraz počet 272.620.

O týchto jednotlivých misijných oddieloch znejú nasledujúce články.

XX. Misijní kňazi.

Keď sv. Pavel apoštol na svojej misijnej ceste po Ázii prišiel do Troady, mal v noci videnie.¹⁵⁷ Akýsi macedonský muž stál pred ním, prosil ho a riekol: „Prejdi do Macedonska a pomôž nám.“

¹⁵⁶ 3, číslo 720/1940.

¹⁵⁷ Skutky Apošt. 16, 8—9.

Takto volá na kňazov Kristových veľký pohanský svet. Túžba za pravým Bohom a správny náboženstvom je túžba za kňazmi. Veď ich úlohou je hlásať slovo Božie v kostoloch, školách a spolkoch; prisluhovať sviatosti, slúžiť sv. omše, spravovať duševný život ľudí. Cítia to aj sami pohania. Odtiaľ tak časté volanie na misionárov: Príďte k nám a pomôžte nám!

V africkej krajine Gallas¹⁸⁸ opätovne prišlo k biskupovi 5 obecných starostov s jedným pohlavárom žiadať si misionára. Keď ho nedostali ani na zopakované prosby, obrátili sa až na samého kráľa, aby im vyprostredkoval kňaza.

Ešte v XIII. storočí podarilo sa jednému františkánovi misionárovi preniknúť do Číny.¹⁸⁹ Takého úspechu dosiahol a takú túžbu vyvolal tam v ľuďoch za kresťanstvom, že poslal posolstvo do Európy so žiadosťou, aby aspoň 4000 kňazov prišlo do Číny. Aj teraz hlásia, odtiaľ misionári, že len čo pohani vo vojne tam zúriacej poznajú lásku misionárov, hneď súrne požadujú nových a nových kňazov.

Ale žiaľbohu málo, veľmi málo je tých misijných kňazov. Roku 1938 pracovalo v misiách 410 biskupov, 138 iných predstavených a 22.067 kňazov. Dnes na jedného misijného kňaza pripadá starosť o 950 kresťanov, 140 katechumenov¹⁹⁰ a 50.000 nekresťanov.¹⁹⁰ Aký mizivý je to počet, to nám znázorní, že podľa neho bolo by na celom Slovensku len asi 35 kňazov. Každý si môže predstaviť, že by sa tak málo kňazov nijako nevládalo starať o duševné potreby národa od Bratislavy až po Michalovce!

¹⁸⁸ 16, ročník 191, str. 323.

¹⁸⁹ 12, str. 13.

¹⁹⁰ Katechumeni sú pohani, ktorí sa chystajú na sv. kresťanstvo a učia sa katechizmus.

¹⁹⁰ 3, číslo 720/1940.

K tomu ešte zvlášť zľahuje robotu misionárov, že mnohé kraje sú veľmi slabo obývané, a preto musí vykonať misionár ďaleké cesty. Tak na pr. misijné biskupstvo Kubango (Angola v Afrike) má 100.000 štv. km, je teda skoro trikrát väčšie ako celé Slovensko, býva tam len 2,300.000 ľudí, medzi nimi je už 175.000 katolíkov, a je tam len 28 kňazov!¹⁶¹

V misiách pracujú ešte vždy v prevážnom počte kňazi bieli, pochádzajúci z národov európskych a amerických. *Ale už množí sa aj počet domorodého kňazstva čiže kňazstva pochádzajúceho zo samých tých farbistých národov.* Pred niekoľkými storokmi bola obava pripúšťať na kňazskú hodnosť synov farbistých národov. Veď byť kňazom hodným podľa Srdca Ježišovho, kňazom, akých vyžaduje spása duší, k tomu sú potrebné zvláštne schopnosti tak rozumové ako aj mravné. Kňaz musí mať vysokú učenosť, aby mohol byť učiteľom; musí byť čistých mravov, svätého života, aby mohol byť vodcom na ceste do nebies. Tak sa stalo, že napríklad r. 1669 bolo len 11 domorodých kňazov a aj tí pracovali len v jednej misijnej krajine, v Indočíne (Ázia).¹⁶²

Ale čím ďalej, tým viac prevládal starodávny, z apoštolských čias pochádzajúci názor, že treba vychováť čím viac domorodých kňazov. Nebolo by to ani správne, aby musely vždy a stále biele národy obetovať svojich synov službe farbistých národov. Veď farbisti India majú priam takú telesnú sústavu a duševné vlohy, ako národy biele, teda aj ich synovia sú schopní povzniesť sa na rozumovú a mravnú výšku potrebnú pre kňazský stav. Veď ani ich neslobodno uraziť tým, že by sme ich odbýjali od najvznešenejšieho ľudského úradu. Veď aj apoštolovia zo synov obrátených národov ustanovovali kňazov a biskupov, posvätiac Grékom gréckych, Rima-

¹⁶¹ 3, ročník 1932.

¹⁶² 6, str. 176.

nom rímskych, Sýrānom sýrskych duchovných. Veď aj my chceme mať svojských slovenských kňazov, dožičme teda túto radosť a vyznačenie všetkým, aj farbistým národom.

Cirkev svätá im to aj dožičí. Pápeži veľkou horlivosťou starajú sa o výchovu domorodých kňazov. Dve francúzske panie Štefánia *Bigardová* a jej dcéra *Johanna* založili r. 1889 pre výchovu domorodých kňazov zvláštny spolok, ktorý pod názvom „Dielo sv. Petra apoštola“ potvrdil pápež Lev XIII. Najmä podporám tohoto spolku možno ďakovať, že dnes už 5384 domorodých kňazov pracuje v misiách.¹⁶³

Ba ideme ďalej! *Dokázalo sa, že tí domorodí kňazi sú na výške svojho povolania.* Žijú svätým kňazským životom, pracujú apoštolskou horlivosťou. Tak im sverovali misijní biskupi aj samostatné stanice, samostatné fary. Krásne sa tam osvedčili. V Afrike¹⁶⁴ oddal biskup faru Mugeru štyrom černošským kňazom. Keď ich po rokoch navštívil, pochválil ich, že chrám, faru, kanceláriu, školy slovom všetko našiel v príkladnom poriadku, všade žiarila čistota, poriadok. Aj náboženský život im sverených veriacich krásne rozkvital: vo farnosti počítajúcej 9485 veriacich sv. prijímanie bolo cez jeden rok 468.000 ráz vysluhované, teda na jednu dušu pripadlo skoro 50 sv. prijímaní; keď odpočítame však z počtu duší malé deti, zistíme, že dospelí veriaci pristupovali ku stolu Pánovmu asi každú nedeľu a sviatok.

Horlivosť domorodých kňazov zaslúžila si svoju odmenu! Pápež Pius XI. r. 1926 vysvätil prvých 6 čínskych biskupov, prvých biskupov domorodých. Potom boli svätení iní domorodí biskupi, japonskí, indickí. Zastavilo sa to pred Afrikou. Ozývaly sa vážne pochybnosti, či v tej čiernej, najúbohejšej, najzastalejšej ľudskej rase dozre-

¹⁶³ 15, sväzok III., str. 22.

¹⁶⁴ 3, číslo 389/1933.

li už mužovia, súci viesť biskupstvá, na stá kňazov a statisíce veriacich. Pápež Pius XII. odpovedal, že dozreli. Na sviatok Krista Kráľa roku 1939 medzi dvanástimi misijnými biskupmi vysvätil sám osobne aj dvoch prvých černošských biskupov.

Takto otvára sa stá nádejné jaro, krásna budúcnosť pohanským národom. Ich vlastní synovia, kňazi a biskupi zasadia to horčičné semeno, o ktorom Pán Ježiš povedal, že vyrastie z neho strom a vtáctvo nájde na ňom odpočinok. Tak rozvinie sa cirkev Kristova u všetkých národov pre ich lepšiu budúcnosť.

Mládež farbistá sa aj hlási veľkým počtom do služby kňazskej. Hľa, akým listom prosil mladý černoško roku 1933 prijatie do kňazského seminára v Urundi: „Dávno poslúcham ja už reči kňazov. Zpočiatku som z toho nič nerozumel. Aj myslel som si, že len belosi môžu byť kňazmi. Až neskôr som zbadal, že aj černosi môžu tú hodnosť dosiahnuť. Ale aj potom som nebol ešte na čistom. Myslel som si totižto, že keď černocho vysvätia za kňaza, stane sa takým bielym, ako misionár. Tejto mienky som bol, až kým som sa nedostal do malého seminára. Keď som ta vstúpil, pilne som sa učil, lebo tak mi kázal otec, ale aj preto, aby som sa kedysi aj ja stal bielym. Teraz však už viem, že aj po kňazskej vysviacke ostanem len čiernym. Ale neodoberá mi to chuti, lebo kňazský stav považujem za niečo viac, ako belosť kože.“¹⁰⁵

Dnes je v malých seminároch 12.536 a vo veľkých 3.443 domorodých klerikov.

Venuj sa len teda, mládež všetkých národov, službe Božej, službe nesmrteľných duší, službe blahobytu zemského i večného.

Od nás zo Slovenska r. 1939 v misiách pracovali títo kňazi: 1 jezuita, 10 saleziánov, 3 zo Spoločnosti Slova Božieho. Je to spolu ešte len 14 kňazov, ale naše misijné re-

hole vychovávajú značný počet klerikov a počet slovenských misionárov vzrastie. Právom sa teda nádejme, že dožijeme sa, keď sv. Stolica sverí na slovenských misionárov samostatnú misijnú diecézu, čím meno slovenského národa oslávi sa v ďalekom-širokom svete!

XXI. Misijní bratia.

V 6. hlave „Skutkov Apoštolov“ čítame, ako apoštolovia starali sa nielen o duševnú spásu, ale aj o telesný blahobyť veriacich. Zbadali však, že oni sami nestačia prekonať všetku robotu. Preto ustanovili iných mužov, jahňov, aby títo starali sa o telesné a hmotné veci veriacich.

Tento príklad nasledujú aj naši misionári. Tu u nás, kde sú ľudia civilizovaní a život je usporiadaný, nie je potrebné kňazom zvlášť starať sa o zemské, hmotné veci veriacich. Na to sú štátne, župné, okresné a obecné úrady. Ale tam v pohanských krajinách, najmä u tých nevzdelaných národov, je život celkom inakší. Tam musí byť misionár všetkým pre všetkých. Jeho starosťou nie je len duše spasiť, ale priúčať zaostalé národy aj slušnému zemskému životu.

Všetku túto robotu nevládku prekonať kňazi-misionári a preto priberajú si ako pomocníkov bratov-misionárov.¹⁰⁰

Misijní bratia sú takí mužovia, ktorí nie sú síce vysvätení za kňazov, ale žijú spolu s kňazmi-misionármi, skladajú tri rehoľné sľuby, t. j. sľub dobrovoľnej čistoty, chudoby a poslušnosti, a venujú sa telesným robotám v misiách. Stavajú tam kostoly, domy pre misionárov, školy a iné potrebné budovy. Obrábajú polia a záhrady. Dochovávajú dobytok. Prevádzajú rozličné remeslá, ako

¹⁰⁰ 11, str. 165 a nesl.

stolárstvo, krajčírstvo, obuvníctvo, zámočníctvo a kováčstvo. Vyučujú mládež v školách. Opatrujú chorých v nemocniciach. Slovom prevádzajú všetky práce a remeslá, čo sú potrebné k slušnému ľudskému životu.

Neoceniteľná je robota týchto misijných bratov. Veď sú osozní v prvom rade samým kňazom-misionárom. Nie len tým, že na seba preberajú starosť o ich životné potreby, a tak kňazi môžu venovať všetok svoj čas a všetky svoje sily duchovnej službe, ale aj tým, že pripravujú srdcia pohanov k prijatiu viery. Podobní sú oráčom, ktorí ťažkou prácou rozkypria tvrdú zem, aby mohlo byť do nej zasiate užitočné semeno.

Ako príklad nech slúži misia u národa Kathkaris v Indii.¹⁶⁷ Bol to národ veľmi zaostalý. Pracovať nechcel, žil len z rabovačky po susedných krajoch a z krádeže. Národ podobný našim Cigánom, veď Cigáni odtiaľ privandrovali do Európy. Misionári nijako nemohli sa k nim priblížiť. Vždy ušli pred nimi do neprístupných hôr a brehov. Len priam bratovi Zimmerovi preukázali dôveru. Bol skúseným ošetrovateľom chorých a niektorým z nich pomohol. Tak r. 1904 venoval sa ťažkej úlohe pripraviť k nim cestu misijným kňazom. Vedel, že len tak dôjde cieľa, ak ich privykne nejakej robote, veď robota je základom každého usporiadaného života. Zaumienil si, že ich naučí z ovčej vlny robiť pokrovce a prikrývadlá. Ale začali sa tak, ako naši Cigáni. Zpočiatku veľkou chuťou dali sa do roboty, ale ich chýľka omrzela. Ušli mu všetci do svojich hôr. Brat Zimmer nedal sa však znechutiť. Šiel za nimi. Nahovoril niekoľkých, aby sa vrátili do dediny, čo už vystavili. Ale zas mu aj tí ušli. On však vytrval. Znova dali sa mu nahovoriť. Ani to ho neodstrašilo, keď pri najbližšom úteku dolámali všetky krosná. Húževnatej vytrvanlivosti brata Zimmera sa podarilo, že roku 1907 už 76 prijalo z nich svätý kresť.

¹⁶⁷ 16. ročník 1931, str. 216.

Prišli však ešte aj po tomto výsledku nové sklamanie, nové úteky. Roku 1913 už-úž chceli misionári zanechať ďalšie námahy. Ale brat Zimmer aj ich uprosil... A mal pravdu. Konečne sa aj tým ľuďom otvorili oči. Nahliadli, o čo lepší je život, keď sa nekradne, nerabuje, ale poctivo sa pracuje a poriadno sa každý spravuje. K výrobe kobercov pridružil brat Zimmer riadny chov oviec, mliečne a syrové hospodárstvo. R. 1922 mohol už misionár Pater V ä t h písať: „Nikto by už teraz nepoznal tento predtým tak zanedbaný, špinavý a biedny národ. Aj tí najzatvrdlivejší poddali sa už sladkému jarmu kresťanského života. Tu vykonali misionári, v prvom rade jeden jednoduchý misijný brat kultúrnu robotu, ktorá budí všeobecný obdiv, veď len pred dvadsiatimi rokmi sa zdalo, že týchto divochov nikto neprivedie k ľudskému poriadku.“

Pohanské národy v horúcich (tropických) krajoch vôbec nechcú pracovať. Už to horúce podnebie ich zmlátnuje, a príroda im obyčajne sama prináša nainevyhnutnejšie k živobytiu. Ale keď príde suchota alebo iná pohroma, potom už ako muchy padajú hladom a chorobami. Kolonizačné mocnosti pokúsily sa donútiť ich k robote. Márne boli však všetky pokusy. Násilensťvom nemožno dojsť cieľa — potrebná je duševná prevýchova. A tú konajú naši misionári, naši misijní bratia.

Spolupráca misiijných bratov je veľmi cenná aj u t. zv. kultúrnych pohanských národov. Najmä v školách, v nemocniciach, v staviteľstve, v remeslách a umeniach konajú vzácne služby.

Bez ich spolupráce ani predstaviť si nemôžeme život a účinkovanie misiijných kňazov. „Ak je pre misijné pole kňaz slnkom, tak je poť pokorného, obetavého brata ten prepotrebný dážď, ktorý spolu so slnkom rozvinie, vychová a zúrodňuje siatiau“¹⁰⁰

¹⁰⁰ S. 2, str. 99.

Ozaj nepostrádateľným, milým „bratom“ je misijnému kňazovi, s ktorým sa delí o všetky starosti, všetky námahy, všetky strasti a radosti misionárskeho života.

Misijný brat je nástupcom sv. Jozefa v robotách, čo koná z lásky k Pánu Ježišovi vo veľkej rodine katolíckej cirkvi. Keď sa mu aj nedostane toľko pominuteľnej odmeny na zemi, tým istejší je jeho podiel s tichým peštúnom Pánovým v nebeskej vlasti.

Požehnaný každý mládenec, ktorý obsiahne od Pána Boha vznešené povolanie stať sa misijným bratom!

Roku 1939 účinkovali v misiách zo Slovenska nasledujúci bratia: 3 jezuiti, 9 saleziánov, 14 zo Spoločnosti Slova Božieho, 1 lazarista, 55 školských bratov!

XXII. Misijné sestry.

Ako sú misijní bratia nástupcovia roboty a slávy sv. Jozefa — tak misijné sestry sú nástupkyňami Panny Márie.

Panna Mária v nazaretskom dome, pod križom, v prvých rokoch mladej Cirkvi, to hľa príklad a vzor misijných sestier.

Nazaretský dom bol domom tichej, ale pilnej a potrebnej roboty. Misijné sestry sú pilné robotníčky v sirotincoch, v nemocniciach, v starobíncoch a školách.

Pod križom stála Sedembolestná, umučené telo božského svojho Syna vzala do lona, uložila do hrobu. Misijné sestry sú všade, kde bieda a bolesť morí ľudí, kde ich kosí smrť. Nemocnice, príbytky a útulne prašivých, lôžka zomierajúcich by mohli rozprávať o ich obetavej robote.

V prvých rokoch Cirkvi Panna Mária bola učiteľkou apoštolov, veď ona im zvestovala všetko o narodení a mladosti Pána Ježiša. Aj v tomto sú misijné sestry nástupkyňami Panny Márie, veď hlásajú a šíria vieru nie-

len v školách, ale pri každej príležitosti, keď sa s pohanmi stretnú. Sú krajiny, kde ženy držia uzavreté tak, že mužský, ani kňaz, ani lekár nemôžu s nimi nadviazať rozhovor. Tak je to v mohamedánskych krajoch a najmä v Indii. Tam jedine misijné sestry majú možnosť oboznámiť ženy s kresťanstvom a konajú tak naozaj apoštolskú prácu.

Obdivuhodné je, akou smelosťou a oddanosťou venujú sa slabé panny ťažkým misijným povinnostiam.

Kardinál Lavigerie, veľký misionár Afriky, dostal r. 1884 list od Márie-Lujzy Grandinovej, dvadsaťročnej francúzskej dievky, aby ju prijal medzi „biele sestry“ v afrických misiách.¹⁶⁹ Bola ešte mladá, mala len 20 rokov. Kardinál jej žiadosť neodmietol, ale ani sa neponáhľal vyhovieť. Žiadal súhlas matkin. Keď mu ho oznámila, zas ju len odložil. Potom jej povedal: „V Afrike vás čakajú len trápenia, križe, sklamanie, veď Afrika je ešte v moci diablovej. Ale majme nádej! Pán náš, Pán apoštolov, všade premohol diabla, premôže ho aj v tejto pohanskej zemi.“ Mária-Lujza odvetila mu: „Idem do Afriky, túžim za tou chudobou, za tými trápeniami a uponíženiami, čo na mňa tam čakajú“. Keď kardinál videl jej odhodlanosť, konečne ju prijal so slovami: „Keď ste odhodlaná stať sa svätou a apoštolkou, máloktorá žena urobí Cirkvi a ľuďom toľkú službu ako Vy.“ Konečne v sviatok Zvestovania Panny Márie roku 1887 v biskupskom chráme v Karthagu na hlavnom oltári bol postavený veľký kríž a položená trňová koruna. Lavigerie tou korunou korunoval jej hlavu so slovami: „Stávate sa oddanicou kráľa, ktorý nosil takúto korunu. On Vám ju raz premení na korunu slávy. Dcéra moja, aby ste celkom zabudli na svet a na dom otcovský, zmením Vám aj meno. V mene Pána Ježiša Krista budete sa volať sestra Mária Kláver.“

¹⁶⁹ 17, číslo 3185/1933, str. 366—7.

Nová misionárka so svojimi „bielymi sestrami“ vždy hlbšie a hlbšie vnikala do srdca Afriky. Dožila sa len 39 rokov, ale za ten krátky čas získala si lásku černochoh. Zvesť ju všade predišla a aj tí, ku ktorým sa nedostala, takýmto žalospevom ju oplakávali:

„Veľká žena prišla z Európy do Mpala; konala dlhé cesty, lebo milovala černochoh a chcela ich poznať. Úbohá Matka Kláver zomrela!

Neuzrela krásne kraje Mpaly, nevidela naše ženy a dcéry. Úbohá Matka Kláver zomrela!

Ona prišla, ale my sme ju neuvideli, chcela nám rozprávať o Bohu, ale my sme ju neslyšali.

Ako by sme ju boli radi poznali, veď bola dobrá a milovala naše čierne deti.

Horúčka ju usmrtila, odišla k Bohu, rozprávať bude o nás Jemu“.

Viďme ešte aspoň jednu takú hrdinskú ženu.

Medzi Pápuanmi zomrela r. 1930 Mária Terézia Nobelová, predstavená „Služobníč Panny Márie“.¹⁷⁰ Plačom prichádzaly staré papuánske ženy milovanej matke povedať „S Bohom“. A chodia na jej hrob, lebo hovoria: „Ideme jej porozprávať všetko, ako keď bola ešte medzi nami; a odchádzame od nej potešené, plné horlivosti. Jej srdce ostáva naše, veď ním nás milovala.“ Keď ležala vystretá, malé papuánske kandidátky „Služobníč Panny Márie“ priniesly všetky rehoľnícke krížiky a prikladali ich k jej perám, aby jej duch oduševňoval budúce domorodé rehoľnice.

Ano, sú už aj domorodé misijné sestry! Aj dcéry farbistých národov majú šľachetné srdcia. Aj ony túžia po dokonalosti, po výšinách kresťanských čností. Prvá rehoľa¹⁷¹ domorodých sestier bola založená už roku 1670 v Číne pod názvom „Milovnice kríža“. Popri stálom roz-

¹⁷⁰ 17, číslo 3185/1933, str. 370.

¹⁷¹ Tiež tam, str. 371.

jímání o umučení Pána Ježíša slúži táto rehoľa piatim cieľom:

1) svoje modlitby, utrpenia a sebazapierania spojiť so zásluhami Spasiteľa za obrátenie pohanov;

2) vychovávať dievčatá, a to tak kresťanské ako aj pohanské;

3) ošetrovať choré ženy a dievčatá tak pohanské ako aj kresťanské, aby mali príležitosť starať sa o ich obrátenie a spásu;

4) krstiť umierajúce nemlúvniatka;

5) vyslobodiť spustlé ženy a dievky z nemravného bahna.

Odvtedy sa založili podobné rehole u všetkých domorodých národov. Žijú všade sväto, pracujú príkladne, takže ich životná úroveň a horlivosť rovná sa najdokonalejším rehoľným sestrám.

Od nás zo Slovenska máme v misiách už tiež sestry. Roku 1939 bolo od nás v misiách 7 členiek Milosrdných sestier sv. Vincenta, 4 sestry Služobnice Ducha svätého, 14 členiek Milosrdných sestier sv. križa, 18 sestier kongregácie Dcér Božskej lásky, spolu 43 sestier.

XXIII. Ostatní pomocníci misionárov.

Misionári sú takí, ako to povedal o sebe sv. Pavel apoštol: „Učinil som sa služobníkom všetkých, aby som ich čím viac získal... Pre všetkých stal som sa všetkým, aby som všetkých spasil“ (I. Kor. 9, 19 a 22).

Misionár chce pomôcť všetkým, aj duševným, aj telesným potrebám pohanov. Stane sa teda hlásateľom slova Božieho, vysluhovateľom sviatostí, učiteľom, radcom, ošetrovateľom chudobných a chorých, opatrovníkom detí a starcov, staviteľom, roľníkom, remeselníkom: slovom stane sa všetkým pre spásu všetkých. Sám nestačí na tie

roboty, preto priberie si pomocníkov. Medzi nimi prvé miesto zaujímajú rehoľní bratia a sestry. Ale mimo nich prijíma ešte celý rad iných spolupracovníkov, ktorí nestanú sa rehoľníkmi a rehoľničkami.

Uvedieme z nich tých najvážnejších.

I. Katechisti.

To sú takí domorodí mužovia a ženy, ktorí vyučujú o viere katechuménov, čiže učia na katechizmus domorodcov, ktorí sa hlásia do Cirkvi. Katechisti sú teda učitelia viery, katechuméni sú však ich ešte nepokrstení žiaci.

Katechisti sú prostredníkmi medzi misionárom a medzi pohanmi. V rozhovoroch po cestách, pri robotách a zábavách povedia dobré slovo o kresťanstve, a tak hodia u pohanov záujem k viere. Tých, ktorí sa potom chcú poučiť obšírnejšie, shromaždia a vyučujú ich, modlia sa s nimi, pripravujú ich na prijatie sviatosti krstu. Misionár ich zavše navštevuje a ich prácu dopĺňa svojimi prednáškami. Robotu misionárov môžeme pripodobniť k robote roľníkov. Roľník musí roľu rozorať, pobraňiť a všelijako pripraviť až príde k tomu, aby do nej zasial drahocenné zrnno, alebo zasadil plantu. Ako pomaly ide robota, keď všetko to robí len jeden jediný človek: ale ako napreduje práca, keď je ona rozdelená, keď iní orú-bráňa, a po nich príde ten, čo seje-sadí. Tak pripravujú katechisti srdcia pohanov ako oráč pripravuje roľu. Po nich príde misionár a rozsieva do pripravených srdcí drahocenné semeno viery Kristovej.

II. *Učitelia* pracujú v riadnych školách mládeže. V školách konajú katolícke misie pre blaho pohanských národov neoceniteľnú prácu. Katolícka cirkev je matkou škôl na celom svete. Ona postavila prvé školy u všetkých národov v Európe, ona stavia prvé školy aj v misiách. Pri každej fare bola postavená farská škola, pri kláštoroch a v mestách zas vyššia škola, po prípade aj univer-

zita. Tak sriaďujú misionári školy všetkých druhov po misijných krajocho.

Ludové školy sú na to, aby sa deti naučily čítať-písať-počítavať a iné najjednoduchšie veci. Aká dôležitá to vec, nahliadneme, keď si pomyslíme, aký zaostalý by bol národ, keby ľudia boli analfabeti, t. j. nevedeli by čítať a písať. Kedysi tak slávna a aj dnes najväčšia krajina sveta Čína preto je taká biedna, lebo tam zo 100 ľudí len 10 vie čítať.¹⁷² Najmä vážne sú v našich časoch ľudové školy, keď po celom svete zavádza sa všeobecné volebné právo. Každý človek má byť natoľko učený, aby rozumel, čo chcú jednotlivé politické strany a vedel posúdiť, ktorá je pre národ prospešná a ktorá škodlivá.

Roku 1935 bolo v katolíckych misiách 33.635 ľudových škôl, s 1,950.377 žiakmi.¹⁷³

Priemyselné a obchodné školy vyrástly zo základnej myšlienky: „Modli sa a pracuj“. Katolícka Cirkev neučí len modliť sa za chlieb, ale učí aj zaslúžiť a zarobiť si ho. Pohania opovrhujú prácou. Zvažujú ju na otrokov, na ženy. Misionári ich privykajú robote podľa hesla: kto nepracuje, nech ani neje. Takto dvíhajú národy aj mravne, aj hospodársky, lebo v nich učia farbisté národy všetkým remeslám. Každý, kto pozná rozdiel medzi riadne vyučeným remeselníkom a fušerom, uzná veľký význam týchto škôl.

Vyššie školy zakladajú misionári tým cieľom, aby sa farbisté národy osamostatnily. Aby neboly utisnuté vždy na cudziu pomoc, ale aby maly svojskú inteligenciu, svojských vodcov, učencov, kňazov, inžinierov, lekárov, sudcov, učiteľov. Vlohy tých národov sú našim rovnocenné. Vysokými školami dáva sa im možnosť uplatniť svoju nadanosť v prospech svojich národov a v prospech celého človečenstva. Na vyššie školy musia misionári o-

¹⁷² 15, sv. III., str. 40.

¹⁷³ 15, sv. III., str. 40.

hromné peniaze obetovať, lebo od týchto škôl závisí, aká bude inteligencia farbistých národov, a tak si ňi bude ich osud. Už teraz aj pohanovia stavajú vyššie školy, gymnáziá a aj univerzity tým vysloveným cieľom, aby zachovali pohanskú vieru. V Indii je hinduistická univerzita v Benares, mohamedánska v Aligarh, budhistická v Sar-nath.¹⁷⁴

Roku 1935 udržiavali naši misionári 3.565 priemyselných, obchodných a vyšších škôl so 337.794 žiakmi, a 8 univerzít so 4.732 poslucháčmi.¹⁷⁵

• *Misionári do svojich škôl prijímajú aj pohanských žiakov.* Robia to jednak preto, lebo chcú byť osožní aj pohanom samým; jednak preto, lebo v školách aj do sídc týchto zasieva sa kresťanská myšlienka. Tak napr. v Indii r. 1932 v misijných školách bolo 225.083 nekresťanských a len 122.411 katolíckych žiakov.¹⁷⁶ Na katolíckej univerzite v Pekingu (Čína) bolo v školskom r. 1939/40 nekresťanov-študentov 2206 a katolíkov len 300.¹⁷⁷

Misijné školy rada navštevuje aj pohanská mládež, lebo, hoci pre chudobu misionárov majú často len skromné budovy, ale vyučovanie a výchova na nich je vzorná. Tak napr. egyptský vyslanec v Paríži¹⁷⁸ sám mohamedán, syna svojho dal študovať na škole jezuitov a povedal: „Hoci štátnym náboženstvom Egypta je mohamedanizmus, predsa dovolené sú v Egypte školy katolíckych misionárov pre ich cenné služby. Jezuiti majú veľkú účasť na výchove intelektuálnej vrstvy Egypta. Veď sestričky sionské medzi svojimi chovánkami mali aj dve kráľovny egyptské.“

Priam veľký vplyv katolíckych škôl dráždi nezákonný o-hov proti nim. Nepriatelia Krista Pána sú všade jednakí.

¹⁷⁴ 3, č. 430/34.

¹⁷⁵ 15, sv. III., str. 42 a 6, a 131—2.

¹⁷⁶ 3, číslo 422/1934.

¹⁷⁷ 18, dňa 21. jan. 1940, str. 205.

¹⁷⁸ 19, č. z 15. nov. 1938, str. 122.

Ochotní sú všetko stratit a obetovať, len aby škodili viere, aby vytrhli mládež z jej lona. Pamätáme sa, ako sa vyslovil minister Bechyne, keď katolícky poslanec žiadal zaviesť náboženské školy do Čiech, že radšej nech zahynie Česko-slovenská republika, ako by náboženské školy do Čiech pripustili.

Teda bezbožníci snažia sa znemožniť a zničiť školy aj v misijných krajinách. Smutný príklad máme na to vo francúzskych kolóniách afrických.¹⁷⁰ Francúzska vláda veľmi slabo starala sa tam o školy. Je tam 1,200.000 školopovinných detí, ale štát vystavil len 36 škôl, do ktorých sa vmestí len 6000 žiakov. Naproti tomu katolícki misionári veľkými obetami a námahami vybudovali na tisíce škôl, ktoré navštevuje do 200.000 žiakov. Roku 1939 vydala francúzska vláda nariadenie, mocou ktorého guvernér kolónie môže, keď to za vhodné uzná, katolícku školu hocikedy zatvoriť a zakázať. Že je to nariadenie namierené priamo proti katolíckej cirkvi, vysvitá z toho, že podobnú moc nedala vláda guvernérovi nad školami mohamedánskymi!

Neznabohovia sú v Čechách, vo Francúzsku a na celom svete jednakí. Radšej nechajú ľud v duševnej tme, alebo stratia národnú slobodu, len aby mohli škodiť viere. Verní katolíci však, spolu s misionármi tým bedlivejšie strážia a chránia náboženskú výchovu v školách.

III. *Lekári a ošetrovatelia chorých* sú tiež veľmi vzácni pomocníci misionárov. Keď choroba vytrhne človeka z riadneho behu života a pripútajúc ho k lôžku, dáva mu čas na rozmýšľanie, a postaviac ho na prah večnosti, núti ho vážne rozmýšľať, vtedy dobré slovo veľa spasiteľného môže dosiahnuť.

Každý lekár robí veľkú službu, keď svojím umením vylieči chorého, ktorému nemohly pomôcť všelijaké po-

¹⁷⁰ 18, ročník XIV, číslo 17. str. 436.

verčivé, ľútosť a ukrutné lieky čarodejníkov.¹⁸⁰ Pohania totižto všade, pri každej chorobe hľadajú nejakého zlého ducha, neprajného bôžika, ktorý trápi chorého. Tak usilujú sa zahnať ho začitovaním, vykadzovaním, čo všetko, pravda, nič nepomôže. Na mnohých krajoch v Ázii, najmä sedliaci a beduíni každú chorobu chcú liečiť žeravým železom. Popália ním krk, hlavu, jazyk chorého, spôsobia mu veľké bolesti, ale chorobu nevyyliečia. Ešte aj dieťaťu by chceli predĺžiť kratšiu nohu tak, že mu ju znova a znova horúcim železom opávajú!

Koľko osožia však lekári svojou osobnou vierou a zbožnosťou! Cestovateľ Bettin, protestant, bol prítomný pri operácii, ktorú na ťažko chorom previedol verný katolíck-lekár.¹⁸¹ Opísal, ako bolo všetko pripravené v operačnej sieni misijnej nemocnice. Stôl prestretý, nástroje vyvarené, lekári a ošetrovatelia v bielo oblečení. Tu otvorila sa dvere a donesú chorého. Úzkosť vmieša sa do jeho bolesti. Lekár ho priateľsky osloví a hovorí mu, nech dúfa v Boha, u neho je pomoc. Potom zavolí: „Kito — Modlime sa!“ Všetci složia ruky. Jeden lekár nahlas predrieka modlitbu, ostatní sa ju modlia ticho... Takáto scéna je naozaj nezapomenuteľná! Nezabudne na ňu nikdy zaiste ani pacient. Veď konečne predsa len Bohu ďakuje za svoje uzdravenie; Bohu, ktorého nepoznal, ktorý mu však poslal takýchto pomocníkov.

Dnes pracuje v službách katolíckych misií 157 lekárov a 1.025 ošetrovateľov mimo rehoľných bratov a sestier, z ktorých veľká čiastka zamestnaná tiež je v službe chorých.¹⁸²

IV. *Konečne medzi pomocníkov misijných treba počítať všetkých kresťanských predstavených, rodičov a dospelých veriacich.*¹⁸³

¹⁸⁰ 15, str. 96.

¹⁸¹ 15, str. 97.

¹⁸² 3, č. 720/40.

¹⁸³ To isté číslo.

Často však aj medzi mládežou nachádzajú sa pravi pomocníci misionárov. Tak píše o malom černošskom apoštolovi P. Campana.¹⁸⁴ Malý Viktor, tak sa volá chlapec, hlási jeden deň misionárovi, že z misijnej stanice musí sa vrátiť k rodičom, lebo ho volajú. „Dobre, Viktor, odpovedá misionár, ale aby si nezabudol, že si kresťanom.“ Viktor všetko sľúbil a krásne aj zachoval. Čo viac, o niekoľko mesiacov doviedol zo svojej rodiny jedenásť dievčat a dvoch chlapcov, aby boli pokrstení. Deti boli vyskúšané. Celý katechizmus poznaly dokonale a v srdciach horela im túžba za sviatosťou krstu, ktorú im misionár aj udelil. Takto priviedol malý Viktor do Cirkvi 60 murínov, ktorí každú nedeľu 25 km cesty konajú, aby mohli byť prítomní na sv. omši.

Aj u nás je povinnosťou každého človeka šíriť pravdu a dobré mravy. Je to najmä povinnosťou rodičov, predstavených, krstných a birmovných rodičov. Všetci budeme kedysi zodpovedať sa Bohu za to, ako sme sa starali o duševné spasenie svojich bližných. Katolícka akcia zvlášť upozorňuje na túto povinnosť svetských veriacich, u ktorých na mnohých miestach akosi do zabudnutia prepadla sa pravda, že sú živými členmi Cirkvi a preto majú účasť brať na jej živote. Prví kresťania boli o tomto presvedčení, a presvedčení sú o tom aj tí noví kresťania v misijných krajoch. Preto sú oni všetci spolupracovníkmi misionárov.

XXIV. Život misionárov.

„V premnohých prácach, v mnohých žalároch, v trýzneniach nad mieru, v smrtiach často. Od Židov som dostal päťrázy po štyridsiatich bez jednej. Trirazy som bol paličovaný, raz kamenovaný, trirazy som zažil stroskotanie

¹⁸⁴ 4. sv. I., č. 171.

lode, deň a noc bol som na hlbine morskej; často na cestách, v nebezpečenstvách na riekach, v nebezpečenstvách pred zbojníkmi, v nebezpečenstvách pred národom, v nebezpečenstvách pred pohanmi. v nebezpečenstvách v meste, v nebezpečenstvách na púšti, v nebezpečenstvách na mori, v nebezpečenstvách medzi falošnými bratmi; v práci a trude, v mnohom bedlení o hladu a smäde, v mnohých pôstoch, v zime a nahote, okrem toho, čo je zvonku, čo každodenne nalieha na mňa, starosť o všetky cirkvi.“

Takto opisuje najväčší misionár sv. Pavel apoštol národov svoj život v II. liste ku Korinťanom (hl. 11, 23—28). V ťažkostiach života sv. Pavla majú podiel všetci misionári. Hľa, niekoľko obrázkov z ich obetavého života.

I. *Ťažký podiel misionárov je zanechať vlast a ísť do cudzieho sveta.* Aká zádušná a bolestná je tá naša prostonárodná pieseň: „Keď sa drotár od svojej vlasti odbiehal...“ Ako kvíli jeho duša za otcom — matkou, za rodinou chalúpkou. A veď nejde do tak ďalekej cudziny, a ide tam len na čas, a to v nádeji, že sa navráti, svojich milých uvidí zdravých, poteší ich so zárobkom.

Misionár ide do ďalekých dielov sveta. K cudzím národom, ktorých farba, reč, zvyky sú mu neznáme, ktorých srdcia sú mu neraz nepriateľské. Ide s povedomím, že sotva voľakedy uvidí ešte svojich rodičov, rodinu, rodnú zem...

Veru, krváca aj jeho srdce! To je prvá ťažká obeta misionára. Znáša ju však trpezlivo, ba prikladne. Bl. Gabriel Perboyre, čínsky misionár, idúc do sveta, len na niekoľko kilometrov cestoval popri rodičovskom dome. Ale nešiel sa odobrať, láska k duším mu súbila cestu, aby ani hodinu neutratil...

II. *Veľké ťažkosti znášajú misionári z rozličnosti podnebia.* Mý bývame pod mienym podnebí, kde mierna zima zamieňa sa s miernym letom. Celá sústava nášho

tela je na toto podnebie navyknutá, a veľmi trpi, keď rejde bývať či pod horúce, či pod studené podnebie.

Horúce podnebie je v strednej Afrike a Amerike, potom v Indii a Austrálii. Tam sú tropické choroby, o ktorých sme už v tejto knižke pisali. Koľko misionárov už skosily!

Roku 1930 slávila svoje 50 ročné jubileum africká misia na „Zlatom nábreží“ (Goldküste).¹⁸⁵ 18. mája 1880 prišli tu dvaja misijní kňazi. Jeden z nich o poltreť mesiaca už klesol do hrobu. Ako na živote zostalý misionár získaval novších a novších veriacich, tak prichádzali noví a noví misionári. Ale rok 1895 bol katastrofálny pre túto misiu. Žltá horúčka usmrtila 12 kňazov a 5 sestier, ostatní museli vrátiť sa chorobou zničenými domov do Európy. Nasledujúci rok, 15 sept. 1896 prišli noví misionári: za 12 mesiacov zas zomreli šiesti kňazi, a misia už druhý raz musela zaniknúť. No, misionári nedali sa ani teraz odstrašiť. Prišli zas noví. Ich práca tak napredovala, že roku 1901 bola už utvorená misijná diecéza (apoštolsky vikariát), ale ustanovený nový biskup o dva roky zomrel na „žltú horúčku“; po ňom ustanovený nový biskup tiež len dva roky vydržal vraždiace podnebie, chorý musel opustiť misiu a vrátiac sa do Európy tam aj zomrel. Takto zahynulo na „žltú horúčku“ v tejto jedinej misii 42 kňazov a 20 misijných sestier. Správne nazvali ten kraj „hrobom bieleho človeka“.

Tam, kde africká rieka Kongo vteká do mora, leží malý ostrov. Na ňom v rokoch 1883—1900, teda za 18 rokov zomrelo 79 španielskych misionárov.

Pri Bagdade na jednom cintoríne leží 50 karmelitánov-misionárov, z nich 10 rokov v misii nevydržal ani jeden.

Na brehoch africkej rieky Zambezi za dvadsať rokov

¹⁸⁵ 16, ročník 1931, str. 226.

40 jezuitov-misionárov zakryla zem, horúčka ich skosila v najlepších mužských rokoch.¹⁸⁶

R. 1898 písal odtiaľ misionár domov v liste: „Ach, celá misia je pokrytá hrobmi našich misionárov. Keby som mal napísať dejiny tejto misie, dal by som im nadpis: Smrteľný zápas a mučenie Spoločnosti Ježišovej v dolinách Zambezi. So slzami v očiach hľadím na tie dlhé, dlhé rady hrobov, ktoré pokryly toľko šlachetných apoštolov, toľko milovaných spolubratov.“ A predsa aj tento misionár vytrval na svojom mieste; vytrval až do smrti, o ktorej však prv došiel do Európy telegram, ako tento jeho list!

Misionárska spoločnosť v Lyone do roku 1910 mala už vyše 400 mŕtvych misijných kňazov a sestier, a z nich priemerný vek kňazov nepresahoval 30 rokov, priemerný vek sestier neprevyšoval 28 rokov.¹⁸⁷

Roku 1843 prišlo 8 misionárov z Írska do Liberie. Po ich príchode nastalo hneď daždivé obdobie, a z ôsmich kňazov iba jeden jediný ostal živý. On písal potom domov: „Ak máte ešte podobných mučeníkov, pošlite ich sem!“¹⁸⁸

*Takto trpia, takto mrú misionári v horúcich krajoch. Nie sú menšie ich utrpenia ani v krajoch studených.*¹⁸⁹ Tam na severnej točni zeme, kde v zime cez dlhé mesiace vôbec nevidieť slnka a žije sa v nočnom pološere, v snehu a ľade, pri zime — 50—60 stupňovej, kde čas bez mrazov sotva trvá 2—3 mesiace; — kde neurodí sa nijaké obilie, ale ľudia žijú z morských rýb; — kde býva sa v mizerných kolibách, vystavených väčšinou z rybáčich kostí ohádzaných snehom.

Naši misionári idú aj ta, hoci je tam veľmi málo ľudí. Misionár Girard má územie 140.000 štvorcových kilo-

¹⁸⁶ 4, sv. II. bod 89.

¹⁸⁷ 4, sv. II., číslo 82.

¹⁸⁸ 4, sv. II., číslo 83.

¹⁸⁹ 16. ročník 1938. str. 161—3

metrov.¹⁰⁰ Bývalo tam roku 1935 len 140 ľudí, teda na 960 štv. km pripadá 1 človek. Keby bol Slovenský štát tak riedko obývaný, tak by v ňom bývalo len 37 ľudí. Misionár mal 108 pokrstených veriacich. Nieкто by sa pýtal, či je hodno misionárom ísť na takéto kraje? Ale keď Pán Ježiš by bol ochotný za každú jednu dušu znovu a znovu sostúpiť na zem a znovu pretrpieť ukrutné umučenie, nuž akoby nešli misionári aj na tie nevľúdne a tak riedko obývané kraje! A k tomu akí horliví sú tamojší kresťania! Z tých 108 duší 69 je vo veku, že môže pristupovať k sviatostiam a za rok udelil im misionár do 6000 sv. prijímaní.

Roku 1936 chodila po tých krajoch anglická vedecká výprava.¹⁰¹ V londýnskych novinách „London Times“ tito vedátori opísali svoje skúsenosti. Medzi iným písali tam: „3. februára prišli sme do Iglooliku, kde nás privítal katolícky kňaz, Bazin. Býva tu už päť rokov. Najbližšia misijná stanica leží odtiaľto na tristo míľ. Tento misionár je zaiste najopustenejší biely človek na svete.“

Tá samota ubíja duševne, dlhé cesty zas vyčerpajú telesné sily misionárov. Veľmi mnoho času stráca tam misionár na cestách za roztrúsenými ľuďmi. Cestuje sa na psích saniach alebo ide sa pešo v „snehových čižmách“. To je z pletiva zhotovená veľká obuv, aby človek nehupnul do snehu. V ceste treba prenocovať najčastejšie len tak na snehu pod holým nebom v „spacom vreci“, alebo si treba vyhotoviť zo snehu búdičku, do ktorej sa treba vopchať. Pravda, takto nejeden príde o svoje zdravie alebo aj o život.

Na šťastie moderné technické vymoženosti používajú už aj tito, od sveta tak odrezaní a toľkým strádaniam vystavení misionári. Rádio ich spája duševne so svetom

¹⁰⁰ 3, číslo 543/1936.

¹⁰¹ 3, číslo 631/1936.

a zaháňa, aspoň čiastočne, ubíjajúcu samotu — lietadlá vypomôžu v ďalekých cestách a pri nehodách.

4. októbra 1939 prišiel mladý, ešte len 25 ročný misionár Buliard na misijnú stanicu „Sňazná Panna Mária“ v Repulse Bay.¹⁰² Pridelili ho na čas k staršiemu spolu-bratovi, aby u neho navykol na tamojší život. 6. novembra šiel nový misionár po zamrznutom mori. Tu sa šmi-ko-l a prevalil sa pod ním ľad. Po dlhom zápase podarilo sa mu vyviaznuť z vody a dostať sa na pevný ľad. Smrteľ-ne unavený, v šatách na kosť zamrznutých vrátil sa do mizernej misijnej budy. Starší misionár sotva vládze ho zadržať, aby sa nehodil na pec. Pripraví mu chytro stu-dený kúpeľ, v tom mu drhne skrahnuté údy, aby sa roz-prúdila v nich krv. Život mu zachráni, ale o štyri dni musí hlásiť biskupovi rádiom, že mladému bratovi omrz-ly obidve ruky, prosí o lekársku radu a pomoc. Najbližší lekár je na 600 km, teda tri razy tak ďaleko ako je Žilina od Bratislavy. Stav chorého sa zhoršuje, robia sa mu čier-ne flaky, hrozí otrava krvi. Vybralo sa pre neho teda lietadlo. Ale muselo sa vrátiť pre nebezpečné snehové búrky. Mesiac trvalo, kým konečne podarilo sa chorého dopraviť do nemocnice v Chesterfieldu. Ale to je malá nemocnica, museli ho prevážať zas lietadlom ešte ďalej o 1800 km do Winnipegu. Táto cesta pre snehové búrky trvala zas celý týždeň. Tam mu konečne pomohli tak, že len niektoré prsty mu museli odrezať, a on zas vráti sa k svojim Eskimákom do severných krajov! Tak je, vráti sa ta, kde na každom kroku strádanie, choroba a smrť hrozia. A pôjdu za ním noví a noví misionári — lebo sú tam ľudia, ktorých treba zachraňovať z telesnej a duševnej biedy.

III. Reč cudzích národov.

Každý zná ťažkosti, na ktoré narážame, keď sa učíme cudzím rečiam. Najmä ťažko učíme sa rečiam, s ktorými

¹⁰² 3, číslo 717/1940 a 723/1940.

naša materinská reč nemá nijakej podobnosti. Misionári veľmi mnoho sa natrápia, kým sa naučia rečiam farbistých národov, lebo tie sú celkom rozdielne od reči európskych. Zvláštnu ťažkosť spôsobuje aj to, že reči mnohých farbistých národov nie sú ešte vedecky spracované, takže si misionári sami musia zostaviť mluvnicu, slovník, čím tratia mnoho času a veľa sa namáhajú.

V Číne spôsobuje zvláštnu ťažkosť, že to isté slovo má celkom iný význam podľa toho, ako vysokým, alebo hlbokým hlasom, nakoľko fahano a spievano ho človek vysloví.¹⁹³ Veľmi ťažko je tam aj naučiť sa čítať a písať, lebo Číňania nepíšu hlásky ako my, ale každé jedno slovo má svoju osobitnú značku. Takých značiek je v Číne okolo 30.000. Teda kým my musíme sa naučiť poznávať len 44 písmen, dotiaľ v Číne treba sa naučiť do 30.000 značiek!

V Afrike je zas veľmi mnoho nárečí a tieto sa stále menia. Príčina týchto zmien väzí v tom, že temer všetky černošské kmene boja sa svojich mŕtvych, lebo že vraj mŕtvi závidia živým ich život a chcú im škodiť. Černoši preto usilujú sa pred mŕtvymi zatajiť svoje bydlisko, aby vraj duše zomrelých nenašli cestu k nim. Teda keď niekto zomrie, zanechajú svoje koliby a presťahujú sa na iný kraj. Cestu konajú krížom-krážom, podľa možnosti idú aj po korytách riek alebo cez jazerá a močiare, aby vraj duša idúca za nimi nenašla ich stopy a nedošla za nimi. Ak by ich predsa našla, pre ten prípad zmenia si mnohé slová, aby sa tá blúdiaca duša v ich rečiach nevyznala a tak ich za svojich neuznala. Tak sa stáva, že keď misionári veľkou námahou naučia sa reči niektorého černošského kmeňa, ak medzi časom niekto z toho kmeňa umrie, musia sa aj oni naučiť zas aj zmenám pre smrtný prípad urobeným!

¹⁹³ 4, sväzok I. číslo 186.

IV. Chudoba je ďalšou životnou farchou misionárov.

Pánu Ježišovi núkal sa za nasledovníka akýsi bohatý, pohodliu života navyknutý zákonník, rieknuť: „Učiteľu, pôjdem za tebou, kamkoľvek pôjdeš.“ I riekol mu Ježiš: „Líšky majú skrýše, a vtáctvo nebeské hniezda, ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť.“ (Mat. 8, 19—20.)

Tomu rozhýčkanému boháčovi odišla chuť nasledovať Krista Pána v jeho chudobe, ale neupadá horlivosť našich misionárov, hoci dobre vedia, koľké nedostatky, aká hrozná chudoba na nich čaká.

Prišiel prvý misionár do Severného Luzónu na Filipínskych ostrovoch.¹⁰⁴ Prvá starosť, aby mal strechu nad hlavou. Druhá, aby mal kostol. Obidve razom doliehajú na neho, teda ich razom rieši. Vyrúbe niekoľko stromov, z nich ukreše stĺpy. Vyplní medzery košinou, tú ohádže blatom. Potom na vrch krížom položí hrady. Na ne nahádže trstia a trávy. A už je hotový aj kostol aj dom. Nemá to ani dvier, ani okna, ani riadnej steny, a predsa to musí byť spoločným bytom Svätostného Spasiteľa a jeho sluhu-misionára. Je to kostol, v ktorého svätostánku prebýva Spasiteľ sveta a s ním spolu, u jeho nôh, býva aj jeho misionár. Pán Ježiš strpí túto chudobu, veď láska jeho k ľuďom nie je dnes o nič menšia, ako bola, keď v betlehemskej maštali dýchal na neho osol a vôl... A misionár, úbohý misionár zas sa poteší, že môže so svojím Majstrom pod jednou strechou bývať, a účastným byť jeho chudoby.

Pravda, toto sú len začiatky. Horúca túžba každého misionára je vybudovať Pánu Bohu vhodné, vелеbné chrámy. Tak to robia terajší misionári, ako to robili aj u nás kedysi misionári našich praotcov. Všade stavali monumentálne budovy. Keď dnes ideme do hociktorého mesta Európy, a chceme vidieť historické pamiatky, všade nás

¹⁰⁴ 4, sväzok II., číslo 169.

zavedú do kostolov a do budov stavaných katolíckou Cirkvou.

India, Čína a Japonsko má svoje staré, pohanské staviteľstvo, ale už v Afrike, Austrálii, Amerike a po ostatných krajocho staviteľstvo vytvárajú naši misionári. Je to jedna z ich najväčších zásluh v civilizovaní národov nízkej úrovne.

Tak stavajú misionári chrámy, školy, nemocnice a iné veľké ústavy... Stavajú ich s napätím všetkých síl — a sami ostávajú chudobnými nasledovníkmi svojho chudobného Majstra. Ostávajú skľúčení starosťami, ako udržať misiu, ako uľaviť kvíliacu biedu.

Koľkoráz čítame bolestné hlasy misionárov z Číny, že niet čím pomôcť hladujúcim; koľkoráz zťažujú sa z Afriky, že niet začo opatriť najnevyhnutnejšie lieky prašivcom. Ešte aj pohanov dotkne sa veľká starosť misionárov. Čínsky generál, pohan, odovzdal apoštolskému delegátovi Constantinimu 500 dolárov pre misionárov so slovami: „Nedivte sa nad mojím darom. Aj ja chcem podporovať misionárov, veď činia dobre“.¹⁹⁵

XXV. Misionári-mučeníci.

„Nikto nemá väčšej lásky nad tú, keď kto položí svoj život za svojich priateľov“ povedal Pán Ježiš. (Ján 15, 13.) Misionári za vieru obetujú všetky svoje sily, znášajú všetky možné útrapy. To všetko je dôkazom ich veľkej, hrdinskej lásky. Ale najkrajším dôkazom je ich tak častá mučenícka smrť.

Každý misionár, idúci do pohanského sveta nesie v srdci rozhodnutie, ba pravú túžbu, položiť život za obrátenie pohanov.

¹⁹⁵ 20, ročník XIII., str. 150.

Ozaj dojímavé je čítať, ako sa hlásil v veľkého apoštola Afriky, u kardinála Lavigerie mladý kňaz a prosil o prijatie k africkým misionárom. Keď kardinál videl pevné rozhodnutie mladého kňaza, na odporúčajúcu listinu napísal tieto slová: „Visum pro martirio — Vízum pre mučeniectvo“, a odovzdajúc listinu mladému kňazovi, pýtal sa ho, či je s tým spokojný, načo ten odpovedal: „To som si žiadal“.¹⁹⁶

Aj my dostávame „vízum“ na cestovné pasy. Ním nám ručí cudzia krajina, do ktorej chceme cestovať, že sa bude starať o našu bezpečnosť. Tu hľa však mladý muž dostal „vízum“, ktoré mu dáva do výhľadu utrpenie, žalár, trýznenie a krvavú smrť. A prijme to „vízum“, keď jeho túžbou je nasledovať Krista, apoštolov aj po krížovej ceste, len aby ratoval duše.

U všetkých misijných spoločností je obyčajom, že pred odchodom do pohanských krajov, verejne vyznávajú svoju odhodlanosť aj život položiť v svojom povolani. V Paríži je veľký seminár pre výchovu misionárov.¹⁹⁷ Chovanci pred odchodom do misií urobia ešte návštevu aj „v sieni mučeníkov“, to jest v sieni, v ktorej sú uschované pamiatky umučených misionárov. Tam padne na kolená mladý misionár, aby pobožkal kríž skropený krvou biskupa Borie. Tam vidí sekery, povrazy, reťazy, krvou zmáčané šaty tých spolubratov, ktorí pred niekoľko rokmi tak šli do cudziny, ako teraz odchádza on. Išli do boja Kristovho. Podivný to boj, ten boj misionárov. V boji sa usiluje každý úder dať nepriateľovi, v boji Kristovom ale vojak Kristov nepriateľovi úder nedáva, ale ho od neho prijíma. Každý misionár ide do sveta s odhodlaním a s túžbou nielen pracovať, ale aj krvácať a zomrieť za Krista.

¹⁹⁶ 4, sväzok II., číslo 90.

¹⁹⁷ 4, sväzok II., čís. 53.

Kristus, prvý Božský Misionár podstúpil mučenícku smrť.

Apoštolovia Kristovi podstúpili mučenícku smrť.

Misionári všetkých vekov a všetkých krajín podstupujú mučenícku smrť. Sv. Andrej a Beňadik misionári Slovákov. Sv. Vojtech misionár Čechov, Poliakov, Pomeranov. Sv. Bonifác, sv. Emerám, misionári Nemcov. Sv. Gerhard misionár Maďarov. A kto by vypočítal všetkých tých misionárov-mučeníkov európskych národov!

Spomnime aspoň mučeníkov v misijných územiach novej doby.

Poďme najprv do Číny. Najväčšia pohanská krajina, vyliata najviac misionárskej krvi. Pamätajme aspoň na niektorých.

21. júna 1870 v meste Tientsin boli zabíjajú dvaja kňazi lazaristi a desať milosrdných sestier.¹⁹⁸ Prišli do Číny z Európy opatrovať chorých, vychovávať sirotu, hotoví svoje zdravie v nemocniciach obetovať... Priam vypukla chytľavá choroba. Sestry celkom venovali sa chorým. Ale pohania šíрили zlé zvesti. Že vraj tie dcéry diablove sú príčinou chorôb. Že zabijú malé deti, vyľúpia im oči, vytrhnú srdcia, a z toho varia otravy. Keď úbohé sestry začujú prvý výkrik: „Smrť kresťanom!“ — zblednú a strasú sa. No, pravda, veď duch je síce ochotný, ale telo je krehké! Keď vidia, že dom lazaristov už horí, keď počujú že luza sa blíži, utiahnú sa so sirotami do kaplnky. Ešte posledný raz posilnia sa Telom Pánovým. Osmo idú v ústrety vrahom, prosia ich, aby sirotám neublížili. Padnú pod údermi ostrých sekier. Ostatné dve ostaly pri sirotách, tie tam vykrvácaly s dvadsiatimi sirotami. Bolo to priam o tretej hodine popoludní, keď milosrdné sestry končievajú svoju pobožnosť slovami: „Kristus Pán bol poslušný až po smrť, a to po smrť na dreve kríža...“ Keď povíchrice prešli, prišli do Tientsinu noví misionári.

¹⁹⁸ 4. sv. I. čís. 110, 14. sv. II., str. 67.

Vybudovali nový kostol, nový sirotinec, v ktorom nové milosrdné sestry vychovávajú deti a vnukov tých krvavých vrahov.

O tridsať rokov Čína videla nové prenasledovanie. Tak zvaní „boxeri“ prisahali sa, že vyženú alebo pozabijajú všetkých belocho. V týchto vzburách podstúpilo mučenícku smrť 5 biskupov, 32 európskych kňazov a rehoľníkov, 9 európskych sestier a 20—30 tisíc čínskych katolíkov.¹⁹⁹ Vzbury sa však utíšili, a katolícka cirkev vzrastala ďalej.

Ale nastaly nové trudné časy roku 1926, keď sa veľká časť Číny dostala pod vplyv boľševíkov a zaplietla sa do hroznej vojny s Japonskom. Už neprenasledujú tam ani čínske, ani japonské vrchnosti, veď vidia obetavú lásku misionárov, ale v tých nepokojoch soskupily sa tam zbojnícke čaty, a tie rabujú, zabíjajú, podpaľujú. Dokonca roku 1939 prišli o život: 1 biskup, 27 kňazov, 4 bratia a 7 sestier.²⁰⁰

Pohliadnime teraz do susednej krajiny *Annam*.²⁰¹ V rokoch 1858—1861 prežila tam Cirkev kruté prenasledovanie. V ňom podstúpilo mučenícku smrť 42 kňazov. Všetci chovali sa pri súdobnom pojednávaní a pri poprave heroicky, sväto.

Pátrovi Tri vraví sudca: „Pane, tu je umučenie (kríž). Ak ho pošliapete, budete prepustený na slobodu.“ Misionár na tieto slová vstane hore, chytí kríž do rúk, pozerať naň dobrú chvíľu, pustí sa do plaču, potom ho položí na zem, kľakne pred ním, vrúcne ho pobožká a odpovie sudcovi: „Ach, vy ma chcete donútiť, aby som zneuctil Pána zeme a nebies, Boha môjho, ktorého hlásame, ktorému sa klaníme! Škoda sa vám namáhať!“

Aj Pátra Luu chceli prinútiť stúpiť na kríž. Odpovedal však: „Som kňaz. Mám už 70 rokov. Ako môžete žia-

¹⁹⁹ 14, sväzok II., str. 67.

²⁰⁰ 3, číslo 710/1939 a 716/40.

²⁰¹ 17, ročník 139, str. 37 a 179.

dať, aby som teraz tak biedne zaprel svoju minulosť?" Nato rozkázal sudca vojakom, aby násilne položili mu nohu na kríž. On ale odvetil: „Pane, máte toľko vojakov, že by aj slona odniesli... Ak položia moju nohu na kríž, to nebude mojim skutkom, ale vašim...“

Tak to bolo aj s ostatnými uväznenými misionármi. Ani jeden nezaprel svoju vieru. Ani jeden nezradil Krista, aby si zachránil život. Keď ich potom viedli na popravisko, ľudia sa divili, ako radostne spievajú „Te Deum“. Mnohí pohania povrávali: „Čo mohli vykonať títo mužovia, že ich na smrť vedú? Veď ich poznáme, že nás liečili v nemocniciach, chovali našich chudobných. Keď hrozila povodeň, kým iní len o seba sa starali, ich sme videli dňom-nocou ratovať našich ľudí. Bez rozdielu náboženstva každému len dobre robili..." Ale proti vrchnosti a proti vojenskej moci nikto neodvážil sa postaviť.

Misionár Tu bol slepý. Chceli s ním urobiť surový žart. Položili mu do cesty kríž. Už sa smiali na svojom vtipе, keď sa mučeník blížil k tomu miestu. Ale naraz v hrôzu zmenil sa ich smiech, lebo slepec rýchle sa zastavil a pevným hlasom zvolal: „Stáť! Tu je na zemi kríž!“ Začali ho mykať, ťahať, biť. Ale on ostal pevný, že neurobí kroka, ani čo ho na smrť zbijú. Konečne museli ustúpiť, kríž odložiť a tak pokračoval mučeník vo svojej poslednej ceste, aby prijal smrteľný úder katovho meča...

Tak tiekla a tečie krv misionárov všade.

R. 1905 otrávenými šípami zavraždili černosi biskupa Kasiana Spiessa v strednej Afrike.²⁰² R. 1866 podstúpil mučenícku smrť v Korei biskup Berneux.²⁰³ 24. nov. 1924 v Južnej Amerike v Matto-Grosso zavraždili Indiáni dvoch saleziánov-misionárov, menom Fuchsa a Sacilattiho.²⁰⁴ V tom istom roku šípami zastrelili pohania v Novej

²⁰² 5, str. 170.

²⁰³ 5, str. 197.

²⁰⁴ 3, číslo 449/1934.

Guinei misionára Spoločnosti Slova Božieho Morscheuse-ra ...

Neustáva a neustane nikdy na našich misionárov čakaf nebezpečenstvo, prenasledovanie, nenávisť a mučenícka smrť. To bol podiel ich nebeského Majstra, Pána Ježiša: to je aj ich podielom. On nedal sa odstrašiť od svojho poslania, nedajú sa ani misionári. Vedie ich heslo, čo povedal kedysi pred 1700 rokmi Tertullián: „*To nie je potrebné, aby sme my žili, ale potrebné je, aby sme plnili Božiu vôľu.*“²⁰⁵

Komu Boh dal vznešené povolanie, ten ide za ním smelo a pevne, ta do cudziny, ta do diaľky, ta ... až do smrti!

XXVI. Povolanie za misionára.

Keď sv. Pavol apoštol bol ešte Šavlom a ako žid-farizej šiel do Damaška, aby tam pochytil a pred súd dovliekol kresťanov, zjavil sa mu na ceste Pán Ježiš, ako to čítame v hlave 9. Skutkov apoštolských. Šavel padol s koňa a oslepol. Tak ho zaviedli do Damaška. Keď bol tam už tri dni, vtedy zjavil sa Pán Ježiš kresťanovi Ananiášovi a poslal ho, aby pokrstil Šavla. Tento bál sa ísť k zaprisahanému nepriateľovi kresťanov, ale Pán ho osmelil, lebo že Šavla si vyvolil, aby rozšíril jeho meno medzi pohanmi a dodal: „Ja mu ukážem, koľko mu treba trpieť pre moje meno.“

Ako ten sv. Pavol, veľký apoštol národov, najväčší misionár pohanov, veľa musel trpieť vo svojom povolaní, tak veľa musia trpieť aj misionári. Ale bez váhania, bez trpkosti, hrdinskou odvahou a radosťou berú naši misionári utrpenia svojho úradu, ako ich vzal na seba aj sv. Pavol.

²⁰⁵ Uvádzané 4, sväzok I. č. 103.

Predstavený veľkej misijnej rehole benediktínov, o-pát Weber okolo r. 1910 navštívil misionárov svojej rehole, roztrúsených temer po celom svete. Vydal potom o svojich skúsenostiach knižku. V nej píše:²⁰⁶ „Za môjho dlhého putovania po misijných krajocho došiel som nielen do najodľahlejších kútov Afriky, ale aj na ďalekom Východe do nejednej biednej chatrče, v ktorej misionár podelil si so mnou svoj chudobný obed a malú izbičku. Som blažený, že som mohol byť účastný ich biedy. Nerať som sa musel zohnúť, vstupujúc do chudobného kostolíka, aby som si neudrel hlavu o neohobľované hrady; pripomínal mi takýto „Dom Boží“ biednu betlehemskú maštalíku. Stretol som sa s mnohými misionármi, ktorí tvrdo musia zápasíť s ťažkými starosťami a napätím všetkých svojich síl konajú deň po deň svoje povinnosti. Videl som, aké hlboké vrásky vyoralý im po tvári trpký nedostatok a ťažký život, a ako podlomily zákerné choroby nejeden silný mužský život vo svojom kvete. Pri tom všetkom, čo ťažký život uvaľuje na plecía misionárov v podobe roboty, neúspechov a útrap, nedostatkov a chorôb, ne našiel som ani jedného jediného smutného misionára!“

Boh dal silu sv. Pavlovi znášať všetko, čo mal trpieť pre jeho meno. On dáva svoju podivnú milosť všetkým misionárom. Len touto milosťou možno vysvetľovať, že misionári vydržia na svojich miestach, a že sa noví a noví mladíci, nové a nové sestry hlásia do misií, hoci vedia, aké veľké utrpenia, roboty a nebezpečenstvá ich tam čakajú.

Istému čínskemu misionárovi ponúkol jeho biskup možnosť opustiť miesto, kde ho ohrožovali na živote komunistickí zbojníci.²⁰⁷ Hľa, odpoveď misionára: „Naši

²⁰⁶ 5, str. 152.

²⁰⁷ 19, ročník 1937, str. 391. Z rádiovkej prednášky arcibiskupa Constantiniho.

predchodcovia vytrvali na svojich miestach pri všetkých nebezpečenstvách. Ak chceme novú stránku pridať k dejinám našich misií, máme ju písať v podobnom znení. Ostaneme všetci na svojich miestach!"

Z rodiny Biet²⁰⁸ v Langres (Francúzsko) šiel jeden syn za misionára do Mandžúrska, druhý do Tibetu, tretí zomrel v Birme, štvrtý stal sa misijným biskupom, sestra účinkovala v Peru. Ich otec sa vyslovil: „Keby som nebol taký starý, rád by som išiel do Číny, aby som pomáhal synovi ako katechista.“

Z Indie²⁰⁹ píše misionár: „Blížila sa polnoc, keď som svoje ukonané údy vystrel na pustej horúcej zemi, aby som si odpočinul. Akým šťastlivým som sa cítil v túto krásnu, hviezdnatú noc! Bola to noc tichá a krásna, plná zbožných dúm. Bol som taký blažený, že by som nebol zamenil svoj únavný, skromný misionársky život za všetky koruny sveta. Veď som mal aj príčinu ďakovať Bohu nebeskému, že ma vyvolil za nástroj spásy duší, keďže neďaleko mňa v nočnom odpočinku 52 ľudí čakalo na zajtrajší deň, v ktorom voda krstu mala smyť krvou Baránka na čisto ich duše. Medzi nimi aj dvaja pohanskí kňazi, požívajúci u svojich súkmeňovcov veľkú vážnosť...“

Filippína Duchesne, jedna z prvých členiek rehole Najsvätejšieho Srdca²¹⁰ jedenásť rokov prosila svätú zakladateľku Magdalénu Žófiu Barat-ovú, aby ju poslala do misií. Napokon mohla odísť so štyrmi sestrami do Severnej Ameriky, medzi Indiánov na brehoch veľrieky Mississippi. S ňou išla sestra Audé, kedysi slávna hviezda na francúzskom cisárskom dvore. Aj sestra Berchtold, dcéra tajomníka bezbožného Voltaiera. Nádherné paláce a prepych opustili tieto ženy, uspokojili sa jedinou izbou, ktorá bola cez deň modlitebňou a školou, cez noc im však slúžila za spálňu. Keď potom červených Indiánov bieli

²⁰⁸ 4, sväzok II., číslo 99.

²⁰⁹ 15, str. 10—11.

²¹⁰ Sacré-Coeur. 17, 1933, str. 365.

kolonisti nemilosrdne vytlačali z ich pralesov a žirných pašienkov medzi neprístupné vrchy, matka Duchesne šla s nimi, hoci už 70 ročná. A keď už nevládala pracovať, ani v škole vyučovať, denne aj osem hodín preklačala v kostolíku. Kedysi diví Indiáni prichádzali k nej a mlčky pobzkali obrubu rúcha starenky, lebo že „je to žena, čo sa vždy modlí za nás.“

Malária zúrila na ostrove Trinidad (Južná Amerika).²¹¹ Za 20 dní zomrelo na ňu 15 sestier. Ale nedala sa ani jedna odstrašiť. Každá vydržala na svojom mieste do skonania. Naozaj hrdinské duše! „Ó, Matka, písala z nich jedna svojej predstavenej, akou šťastlivou sa cítim. Dnes, najneskoršie zajtra prestúpim do večnej vlasti. Radujte sa, Milá Matka, nad šťastím svojej dcéry, ktorú si vyvolil Nebeský Ženích a už ju aj volá k Sebe.“

Kedysi navštívil som prostú, asi 60 ročnú mamičku v jednej dedine, — čítame v časopise „Misionsbote“.²¹² Ukazovala mi svoju záhradku s veľkými hlávkami šalátu a obrovskými uhorkami. Chválila si ju, a razom povýšeným hlasom dodala: „Viete, z mojich dcér sú tri misijné sestry. Sú ďaleko v cudzom svete, nikdy nevrátia sa už domov. Ja sa im predsa úprimne teším, lebo sú na priamej ceste do nebies. Nikdy som neprosila od Pána Boha svojim deťom šťastie a slávu. Len to som pre nich vždy prosila a prosím každý deň, aby boly verné kresťanky; lebo ak budú také, tak budú aj na zemi spokojné. Veď aj Pán to tak povedal: „Hľadajte najprv kráľovstvo Božie, ostatné vám bude dodané.“ Spokojným svedomím sa chystám pred Večného Sudcu, lebo Mu budem môcť povedať: Pane, ktorých si na mňa sveril, hľa, zachovala som Ti ich. Z mojich jedenástich detí predsa najväčšiu radosť mám z jedného syna, veď chystá sa za kňaza, a k tomu ešte za misionára. Čoskoro príde na prázdniny a

²¹¹ 4, sväzok II., č. 93.

²¹² 9, ročník 1931, str. 98.

taká som šťastná, keď ma objíme a dôverným hlasom vraví: „Mamička, pusíš sa dožiť mojich primícií! Nesmieš zomrieť prv, kým ti na hlavu nepoložím posvätné svoje ruky, udelím ti moje kňazské požehnanie, a kým sa ti nepodakujem svätými omšami za dobrú výchovu. Potom po smrti tvojej a drahého otca, potom chcem za Vás veľa sv. omši odslúžiť aby som Vám čím prv pomohol do neba.“

Chválou rodiča je podarené dieťa. To je aj jeho najväčšou radosťou. Môže však dieťa dosiahnuť bohatstvo, šťastie a slávu čo najväčšiu, predsa nikdy nevyrovná sa to radosti rodičovského srdca, ako keď vidí svojho syna ako kňaza, svoje dieťa ako misijnára.

Aj slovenským rodičom núka Pán Boh túto radosť. Máme z našej krvi kňazov, misionárov, misijné sestry. A vieme, že zbožní slovenskí rodičia vďačne odovzdávajú svoje deti službe Pánovej. Vieme, že keď syn alebo dcéra im povie: „Maister ma volá, pusťte ma do Jeho služby, ratovať duše úbohých pohanov“ — keď azda aj slza zmáča rodičovské oko, ale ruka jeho predsa sa vystrie, aby dala dieťaťu k veľkému, vznešenému povolaniu svoje sväté, rodičovské požehnanie!

XXVII. Výsledky misijnej roboty.

Robota misionárov je tvrdá. Veď zo skúsenosti vie každý, ako ťažko zmeniť presvedčenie a názory ľudí, ako ťažko ich odvykať od hriešnych obyčají. Misionári majú premeniť celý svetový názor a spôsob života, ktorý temer všade lichotí nízkym telesným pudom. Tak je to jasné, že niekde je výsledok ich námah malý, — inde je však predsa nad očakávanie veľký.

Malý pokrok vykazujú misie v Japonsku. Tento národ má to nešťastie, že jeho inteligencia sa vychovávala na univerzitách európskych, kde nassala do seba novopohanský, materialistický svetonázor a šíril ho doma v

svojej vlasti. Pospolitý ľud zas tak ťažký život vedie, že je k vznešeným ideálom kresťanským akosi otupený. Od júna 1933 do júna 1934 teda za jeden rok²¹³ podarilo sa v Japonsku obrátiť len 1690 dospelých ľudí, a tak počet katolíkov vzrástol vtedy na 103.271. Keď si pomyslíme, že v samom pôvodnom Japonsku žilo vtedy 65,306.329 tak sú tam katolíci len mizivou menšinou.

A predsa aj tieto misijné výsledky, na prvý pohľad tak maličké, sú veľmi hodnotné, lebo tieto obrátenia temer všetci sú učení ľudia, ktorí majú veľký vplyv na život národa, a do lona Cirkvi priviedli ich čisto ideálne dôvody s presvedčením o pravde kresťanstva. Je nádej, že budú kvasom, ktorý preporodí národ japonský. Školy a dobročinné ústavy misionárov získajú veľké uznanie u najvyšších štátnych úradov, a meno katolíka dožíva sa v Japonsku stále väčšej vážnosti a úcty.

*V Indii je už lepší pokrok.*²¹⁴ Tam bolo r. 1500 len 60.000 katolíkov, roku 1700 už 800.000, roku 1850 už 1,093.000 a roku 1900 už 2,201.774. Keby obrátenie šlo v takomto tempe, bolo by treba 400 rokov, aby celá India bola katolícka. Ale tempo sa zlepšuje v prospech viery, lebo v r. 1850—1931 počet obyvateľstva zvýšil sa o 39%, počet katolíkov však o 132%. Veľkú nádej skladá Cirkev najmä v tom, že počet domorodých kňazov indických sa rapidne zvyšuje a že pod vplyvom kresťanských myšlienok srúti sa kastové rozdiely a otvorí sa cesta novému životu.

Sú zas národy, na ktoré milosť Svätého Ducha až zázračnou štedrosťou sa vylieva. Taká je teraz Afrika. V júni 1933 dvaja kňazi a jeden misijný brat založili misijnú stanicu v Dissiu. O dva mesiace mali už do 50.000 katechumenov.²¹⁵

²¹³ 3, číslo 456/1935.

²¹⁴ 3, číslo 462/1935.

²¹⁵ 3, číslo 391/1933.

V Južnej Afrike za desaťročie 1922—1933 počet katolíkov zvýšil sa so 150.000 na 315.000. Biskup Gijlowijk hlásil Svätému Otcovi: „Južná Afrika je otvorená, len o to ide, aby bolo dosť robotníkov zachytiť vhodnú príležitosť.“

V Ruande za 1 rok, od 30. júna 1933 do 30. júna 1934 dosiahnutý výsledok označili nakrátko: „Päť na hodinu, päť na rok“, to jest, že za ten rok na každú hodinu pripadlo päť krstov, lebo za ten rok bolo tam pokrstených 44.590 pohanov a že v tom roku bolo vysvätených päť domorodých kňazov.

Ako ďakujeme milosti Božej za veľké výsledky, priam tak skláňame sa pred nevyspytateľným riadením Opatery Božej, keď v niektorých krajinách dosahuje len skromné výsledky. Biskup japonský v Osake sa sťažoval²¹⁶ na malé výsledky svojich misionárov. Že nejeden misionár pracuje tam aj 25 rokov a to veľkou horlivosťou, a predsa sotva sa mu podarí obrátiť nejakých 50 pohanov. Naozaj veľkou úctou treba hľadiť na týchto misionárov, keď pri tak malom výsledku nestrácajú chuť k svojej robote a húževnato v nej pokračujú. A keď niekomu príde na myseľ dotaz, či je hodno pre tak nepatrný počet ďalej pracovať, tomu znovu poukážeme na nesmiernu hodnotu ľudskej duše, a na križi visiaceho Spasiteľa, ktorý by bol hotový za každú dušu znovu podstúpiť svoje hrozné umučenie.

XXVIII. Zbožnosť a horlivosť nových kresťanov.

Noví kresťania v misijných územiach podobajú sa v zbožnosti, v mravoch a vernosti náboženskej tým prvým kresťanom, ktorých život v apoštolských, prvých storočiach Cirkve tak nádherne ozdoboval.

²¹⁶ 5, str. 107.

Tak dojímavo čítame, keď biskup Streicher píše roku 1898, že z jeho nových 15.000 kresťanov sotva sa nájde jeden, ktorý by každý deň neodbavil sv. ruženec.²¹⁷

Že v Južnej Amerike v Jocku tak si stavajú Indiáni domy, aby vykročiac z nich, oči padly im rovno na bránu kostola;²¹⁸ a že černoši na brehoch jazera Njanza tak často navštevujú Sviatostného Spasiteľa, že sotva sa nájde chvíľa, v ktorej by bol kostolík prázdny.²¹⁹

Kafferi neraz aj 50 km prekonajú pre nedeľnú sv. omšu.²²⁰

Eskimáci, keď im snehové víchrice znemožnia cestu na misijnú stanicu, schádzajú sa v nedeľu na spoločnú modlitbu lační, lebo že „naši bratia Eskimáci v Nome a Igloo každú nedeľu prijímajú k sebe Pána, nuž my aspoň to urobíme, čo môžeme, že sa v nedeľu pred obedom postíme.“²²¹

Vo všetkých misiách oslavujú prvé piatky so sv. prijímaním, ktoré je v mnohých krajoch veľmi rozšírené. Tak napríklad v Ugande roku 1933 bolo 322.805 veriacich, a bolo tam prisluhovaných 3½ milióna sv. prijímaní, teda na každú dušu pripadlo 10 sv. prijímaní, z čoho vysvitá, že (po odpočítaní malých detí) každý veriaci pristupoval každý mesiac aspoň raz k sv. prijímaniu.

Prirodené je, že pri tak živom náboženskom živote prekvitá v misijných územiach aj mravný život. Tam, v prostredí pohanskej nelásky a nemravnosti, zvlášť ukazuje sa duševná obroda veriacich. Tam vidieť, že kresťanstvo je naozaj tým nebeským kvasom, ktorý zošfachtí život ľudí.

Čínsky generál Tchang f. Ung Suan rád prijíma do

²¹⁷ 4, sv. I., č. 164.

²¹⁸ 4, sv. II., č. 170.

²¹⁹ To isté.

²²⁰ 4, sv. I., č. 150.

²²¹ 4, sv. I., č. 161.

dôstojníckej školy kresťanských mladíkov, lebo že „v týchto ťuhajoch môže mať dôveru.“²²²

Koľkými mravnými hrdinami sa môžu chváliť noví kresťania misijných území.

Tu je posledný kráľ Samoy, menom Mataafa.²²³ Jeho kráľovstvo bolo nemeckou kolóniou. Raz poslala nemecká vláda vojenské lode, aby zlomily neposlušnosť tohoto národa. Prišla však veľká búrka, lode Nemcov stroskotaly. Kráľ vydal rozkaz ratovať stroskotancov. Jeho ľudia sa spriechili, veď že sú to ich nepriatelia, nech zahynú! „Nie tak, odvetil kráľ Mataafa — teraz máme príležitosť ukázať, že sme kresťania a milujeme aj svojich nepriateľov.“ Sám sa hodil do morských vĺn a zachránil viacerých.

Ako tento kráľ dáva nám príklad odpúšťať svojim nepriateľom, tak aj iní africkí panovníci dávajú príklad svätého života natoľko, že môžeme očakávať povýšenie niektorých na oltár.²²⁴

R. 1930 zomrel Ján, sultán Katomy. O ňom sa píše, že žil vo svete ako rehoľník. Často pristupoval k sv. prijímaniu, každý večer konal hodinu poklony v kostole, noc zo Zeleného štvrtku na Veľký piatok celú strávil v kostole.

Iný sultán, Anton, kráľ Bukumbi ukázal veľkosť svojej duše pri smrti milovanej manželky, čo oznámil predstavenej misijných sestier podobnými slovami, aké napísali prví kresťania na hroby svojich najdrahších v katakombách: „Matka, sdeľujem ti, že moja priateľka Odilia bola vyslobodená z tohoto sveta a odišla k Bohu. Ja, tvoje dieťa, Anton, sultán z Bukumbi.“

Ako zošľachtí kresťanstvo život nových kresťanov, o tom pekný príklad podáva list biskupa Fernanda z Pred-

²²² 3, číslo 548/36.

²²³ 4, sv. II., číslo 136.

²²⁴ 23, roč. 1931, str. 208.

²²⁵ 16, ročník 1937, str. 250.

nej Indie.²²⁵ Píše r. 1937: „Vo februári navštívil som jednu katolícku obec v úpätí Himalaja. Obec počíta 300 duší. Miestny farár mi rozprával, že pred dvoma rokmi boli títo Iudia ešte pohanía. Mužovia boli oddaní pijatyke, deti divé a špinavé, ženy v krajnej biede. Od sv. krstu sa všetci zmenili. Mužovia sú mierni, deti rady chodia do školy, rodinný život spravuje sa podľa príkladu nazaretskej rodiny, všade panuje pokoj a veselosť...“

Koľkú silu dáva viera, vysvitá z nasledujúceho prípadu.²²⁶

V Indii, v meste zvanom Blanthakara, žil istý muž, ktorý sa stal kresťanom, ale neskôr odpadol späť k pohanstvu a odpadla s ním aj celá jeho rodina. Mal však dcéru, menom Mariammal, ktorá chodila do školy k sestričkám.

Podobné prípady stávajú sa, pravda, aj u nás. Tak v istom slovenskom meste pozná pisateľ týchto riadkov muža, ktorý bol aj členom okresného zastupiteľstva a výboru za stranu sociálno-demokratickú a ako taký využil každú príležitosť, aby záujmom katolíckej cirkvi škodil; vo výbore napádal aj miestny mníšsky kláštor. A poďivné! Svoju dcéru predsa posielal do kláštorných škôl, hoci v meste sú aj štátne školy.

Ale vráťme sa k nášmu Indovi, ktorý apostatoval od katolíckej viery. Jeho dcéra v katolíckej škole stala sa presvedčenou katolíčkou. Otec ju však bez jej súhlasu a vedomia zaslúbil s pohanským mládencom a prikázal jej, aby sa pripravila, že o týždeň bude mať svatbu. Keď prišiel deň svatby, dcéra predstúpila pred otca v ruke s veľkým nožom. Kľakla pred otcom a s veľkou odhodlanosťou mu riekla: „Otče môj, ja som vás vždy poslúchla a ctíla; buďte teda taký dobrý a vyplňte vreľú moju žiadosť: vezmite tento nôž a prekoľte ma ním, ale nenúťte ma vydať sa za pohana.“

²²⁶ 3, číslo 492/1935.

Otec bol výstupom dcéry dojatý a riekol: „Nemusiš ten sňatok uzavrieť, môžeš sa vrátiť k sestričkám — a ja sa tiež vrátim do lona katolíckej cirkvi“.

Nasledujúcu nedeľu otec s celou rodinou v kostole verejne složil vierovyznanie a na znak svojho pokánia pod svätou omšou držal na pleciach veľký drevený kríž.

Kde viera zaštepí do srdca toľkúto silu a hrdinskosť, tam sa nedivíme, že si jedna dievka odťala vlastnú ruku, keď ju chceli zbojníci znásilniť, — a iná si slamou vyklala obidve oči, keď ju čínski zbojníci zlapali a vieľli ju vozmo do mesta nejakému smilníkovi predať.

Je tiež celkom prirodzené, že tam v misiách deti ľudozrútov a všetkým zvieracím pudom slepo oddaných pohanov naplňujú panenskí mládenčami a čistými devami kláštory; a je to aj akosi prirodzené, že títo noví kresťania tak verne milujú svoju vieru, že za ňu sú ochotní aj majetky stratiť, aj žaláre pretrpieť, aj mučenícku smrť podstúpiť.

Misie majú svojich domorodých mučeníkov. O nich pohovoríme si v nasledujúcej hlave.

XXIX. Domorodí mučeníci.

Mučeníckou krvou nielen misionárov, ale aj domorodcov skropená je každá krajina. Nikto nemôže mať väčšiu lásku, ako kto život svoj položí za svojich priateľov. Aj Pán Ježiš tým dokázal veľkosť svojej lásky, že zomrel za nás: tak aj človek tým dokáže veľkosť svojej lásky k Nemu, že je ochotný zomrieť za Neho. Príklady tejto hrdinskej lásky nachádzame u nových kresťanov v premnohých prípadoch. Všade, kde začnú prenasledovať vieru, sú ochotní za ňu trpieť kresťania takou hrdinskosťou, ako trpeli prví kresťania v hrozných prenasledovaniach od židov a rímskych cisárov.

V *Japonsku* bolo kresťanstvo krvavo prenasledované najmä v rokoch 1587—1640. Keď prvých mučeníkov viezli na popravisko, mladé kresťanské dievky pripravili si sviatočné šaty aj pre svojich najbližších, aby v nich išli potom aj ony na mučenícku smrť.²²⁷ Z tisícich a tisícich mučeníkov za svätých je vyhlásených 26 japonských martýrov a to 6 františkánov, 3 jezuiti a 17 domorodých Japoncov, ktorí boli 5. februára v Nagasaki ukrižovaní; za blahoslavených je vyhlásených ešte 205 Japoncov, ktorí rozličnými spôsobmi boli umučení.

Nádherne svedectvá svojej vernosti dali japonskí katolíci, že i pri opätovných prenasledovaniach, i pri tom, že boli pozbavení aj kňazov, v skrytosti cez 200 rokov vyše 10.000 kresťanov zachovalo vieru.²²⁸ Stalo sa totiž, že r. 1863 mohli sa usadiť v Japonsku znovu misionári a mohli vybudovať aj kostol k úcte 26 japonských mučeníkov.

17. marca 1865 odopoludnia misionár Petitjean uzrel, že asi z 15 hláv pozostávajúca skupina prichádza ku chrámu mučeníkov. Boli medzi nimi mužovia, ženy a deti. Prípojil sa k nim a otvoril im chrám. Keď vstúpil doňho, nasledovali ho. Petitjean si kľakol pred oltár a prosil Spasiteľa, aby mohol týchto ľudí získať Cirkvi. Sotva sa pomodlil Otčenáš, priblížily sa k nemu tri ženy. Jedna z nich takto ho oslovila:

„My, ktorí sme tu, práve také srdce máme ako vy.“

„Je to možné? Odkiaľ ste?“

„Z Urakami, kde všetci jednaké srdce (vieru) máme.“

A hneď doložila: „Kde je obraz Panny Márie?“

Petitjean hneď s podivením zbadal, že sú to katolíci, potomci slávnych japonských mučeníkov, ktorí pred 200 rokmi položili svoj život za Krista. Zaviedol ich k oltáru Matky Božej, kľakol si s nimi, ale pre veľkú radosť nemohli sa modliť.

²²⁷ 4, sv. II., č. 58; 14, sv. II., str. 52 a nasl.

²²⁸ Ročenka mis. spolku na Slovensku, ročník 1937, str. 68—69.

„Áno, áno, — vykriekli natešení, keď uzreli sochu, to je Panna Mária. Pozrite sa, na akých drží or Ko Jusus Sama (svojho sv. syna Ježiša)“ Petitjean vyslechl im potom vyprávať o Pánu Ježišovi, o Jeho Matke. Na to je don veriaci poznamenal: „My slávime sviatok narodenia nášho Pána 25. dňa mesiaca bieleho mrazu (decembra), lebo v ten deň o polnoci v maštali sa narodil. Aj o tom nás učili, že On žil vo veľkej biede a keď mal 33 rokov, zomrel za nás na kríži. Teraz sme práve v dobe smútku. Aj vy zachováivate tento sviatok?“

„Áno, aj my sa teraz postíme.“

Petitjean neskôr vyrozumel z ich reči, že aj sv. Joze-fa poznajú, ako vychováivateľa Pána Ježiša.

Čoskoro sa rozlúčili, lebo sa báli, že ich polícia zba-dá a potrestá ich. No, neskôr vždy viac a viac k nemu prichádzali. Petitjean ich začal potom so svojimi pomoc-níkmi v osadách vyhľadávať. Na ostrove Kínschiu na-šiel ich 10.000. Niektorí poznali ešte aj latinské mod-litbv. V Kaminoschime dopytovali sa na meno pápeža.

Zo začiatku našim misionárom málo dôverovali a oby-čajne kládli im tri hlavné otázky, aby sa presvedčili, či sú praví vierozvestcovia:

I. „Poslal vás sem veľký náčelník rímskej ríše (Cirk-vi)? Je vaše srdce (viera) tá istá, ako rímskej Cirkvi?“

II. „Či sa vaši kňazi ženía?“

III. „Ctíte vy Pannu Máriu?“

Keď na novú osadu prišli naši misionári, najprv mu-seli dať určitú odpoveď na uvedené otázky. Keď ich od-povede úplne uspokojily, vtedy zjasnila sa ich tvár a radostne volali: „Teraz vám už veríme.“

Z tejto opatrnosti misionári vyrozumeli, že ich pred-kov využili tak ich prví vierozvestcovia pred 200 rokmi, aby podľa tých otázok, vlastne odpovedí mohli rozoznať pravých hlásateľov evanjelia od protestantských (primát pápeža, celibát, úcta Panny Márie).

V Číne *prelípala* Cirkév tiež mnohé *prenasledovania*.²²⁹ Kto by ich všetky opísal? V samom roku 1900 mimo 5 biskupov, 32 misionárov a 9 sestier európskych, medzi hroznými mukami zavraždili povstalci zvaní „boxeri“ vyše 20.000 Číňanov katolíkov. Kto by opísal všetky, až k slzám dojímavé prípady? Spomnime len jeden.

Z Tšcli desaťročný chlapec Peter Suen-Kinn-Tang ukryl sa pred boxermi so svojou šesťročnou sestričkou Terezkou. Ale ich našli. „Ste kresťania?“ — revali na nich kati. „Áno, sme“ — odpovedal uľakaný chlapec. „Tak poďte do pagody“.²³⁰ Tam mali kľaknúť pred modlou. Ale deti sa vzmužili. Odoprely ist. Teda ich zbili, mečami dopíchali. Peter dokonca na mieste, Tereška sa päť dní trápila, kým jej čistá duša odišla k Bohu prevziať korunu panenstva a mučeníctva.

V *krutých prenasledovaniach skvela sa viera domorodcov aj v Korei*²³¹ v rokoch 1802, potom 1839, zas roku 1866 boli tam zavraždení všetci misionári a s nimi vyše 10.000 kresťanov.

Z nádherných príkladov uvedieme len domorodého kňaza Andreja Kima a jeho dve sestry, ktorí r. 1839 podstúpili smrť za vieru. Sudca veľkým hnevom osopil sa na sestry: „Prečo ste sa ešte nevydaly?“ „Lebo u nás kresťanov panenstvo je vo väčšej hodnote ako manželstvo“ — znela smelá odpoveď. Na to ich hrozne zbili. Nohy im dolámali. Žeravým šidlom dali každej trinásť rán. Pri toľkom mučení ostávaly obidve panny podivne pokojné až do skonania.

Ale či možno nespomenúť 13 ročného chlapca Petra Niu?²³² Štrnásťráz bol na výsluchu, na každom bol znova a znova trýznený. Vystál 600 úderov korbáča a 40 úderov doskou, ktorej každý úder vytrhne kus živého tela.

²²⁹ 4, sv. I., č. 51—54 a sv. II., č. 70—71.

²³⁰ Pagoda je pohanský kostol.

²³¹ 5, str. 161—14, sv. III. 59.

²³² 5, str. 207.

Všetky údy mal rozknišané, kosti zlámané. Kat mu do rany pichol pipasár a zreval na neho: „Ešte vždy chceš ostať kresťanom?“ — „Zaiste. Trýznením neodtrhneš ma od viery“ — znela odpoveď chlapca. A keď skonával, tvár sa mu zaskvela podivnou blaženosťou.

*Hľa, čo píše misionár okresu Bongson o prenasledovaní kresťanov r. 1885 v Anname.*²³³ „Niet obce v mojom okrese, kde by neboli bývali kresťania usmrtení, lebo kde koho z nich našli, tam na mieste ho zabili. Úbohí kresťania len útekem do hôr mohli si zachrániť život, ale aj tam poľovali na nich psami. Mnohí zahynuli hladom a biedou. Až po najvyššie končiare vrchov možno nájsť ich kosti. Všetci pohania, počnúc od 10 ročných detí, nosili vtedy na krku kus bambusovej trstiny, na nej meno, pohanské vierovyznanie, domovskú obec a obecnú pečať. Kto nemal tento odznak, hneď sa ho pýtali, či nie je kresťanom, a ak sa nepriznal za pohana, bol na mieste zabitý ...

Majetný kresťan menom Ngat z obce Plük-dük chcel si zachrániť život útekem. Ale ho hneď pristavili. Na prvú otázku, či je kresťan, váhavo odpovedal, že nie. Keď ho na to vyzvali, aby teda nohami pošliapal sv. kríž, odpovedal: „To už nie! Som kresťan a nikdy nezhanobím kríž!“ Tam na mieste ho kopiou preklali.

*Na konci spomnime ešte mučeníkov africkej Ugandy.*²³⁴ R. 1885 zaumienil si kráľ Muanga, že vykynoží kresťanov svojej ríše. Boly to ešte len začiatky cirkvi. Spolu len 200 pokrstených katolíkov a 800 katechumenov. Medzi obeťami boli dôstojníci, poprední úradníci, ženy a deti. Počet obetí prevýšil 100. Vyznačili sa najmä mladíci, pridelení k osobnej službe kráľovej. Keď prenasledovanie vypuklo, boli mladí chlapci ešte len katechumenmi. V jedno popoludnie dobehli potajomky k misio-

²³³ 4, sväzok II., č. 45.

²³⁴ 4, sväzok II., čísla 44 a 51, tiež 14, sväzok III., str. 125.

nárovi najprv niektorí, v noci potom ostatní, prijať svätý krst. Všetci prítomní boli k slzám dojatí, vidiac odhodlanosť mladíkov a ochotu krstný svoj sľub krvou spečatiť. Jedného rána dal si kráľ predvolať mladíkov: „Kto sa modlí, nech vystúpi“, znel jeho povel. Bez váhania vykročili prví dvaja Luanga a Kirito. Ostatní za nimi, držiac sa dvaja a dvaja za ruky. Tak sa o tom dohovoriťli vopred, že sa budú dvaja a dvaja držať za ruky, aby si v ťažkej hodine dodali smelosti. Na rozkaz kráľov hneď ich sputnali a odviekli na popravisko. Najprv na slabom ohni na smrť upálili Luangu. Chlapec nebedákal, nekričal, len zavše volal meno Pána Ježiša. Potom ostatných odviekli na jeden kopec. Tam ich zaviazali do snopov suchej trstiny. Medzi nimi bol aj Mbaga, syn jedného z kráľovských sudcov. Otec svojho syna všemožne prehovárал. Ale márne. Chlapec ostal pevný. „Otče, ja neodstúpim, ani sa neskryjem. Ty si sluhom kráľovým. Ten ti dal rozkaz zabiť ma. Ak to neurobiš, budeš mať mrzutosti. Od tých ťa chcem ušetriť. Ja poznám príčinu svojej smrti. Tou je moja viera. Otče, zabi ma!“ Aby teda aspoň od nasledujúcich múk zachránil svoje dieťa, dal mu otec hlavu sťať, tak mŕtveho do snopa trstiny zaviazať a medzi ostatných na zem položiť. Potom sa začalo ukruté trýznenie. Snopy podpálili pri nohách, aby muky čím dlhšie trvaly. Z horiacich snopov nebolo očuť iné, ako tiché modlitby. O pol hodiny aj tie modlitby umlkly. Ostaly len poobhárané, popolom pokryté mŕtvolý v rade na zemi.

Keď veľký misionár Afriky, kardinál Lavigerie čítal protokol o umučení týchto mladíkov, takto sa vyslovil: „Toto sú najvznešenejšie zjavy našej doby. Pohnutý v celých útrobach, horúcimi slzami ich kropím, tak ma uchvátil hrdinský príklad týchto kresťanov, ktorí sú kresťanmi ešte len včerajšími a dnes sú už príkladom celému katolíckemu svetu.“

XXX. Nepriatelia misií.

Nebolo, ani nebude takej dobrej veci na zemi, čo by nemala svojich nepriateľov. Tak ich má aj Cirkev Kristova. Predpove dal to sám Pán Ježiš: „Keď mňa prenasledovali, i vás budú prenasledovať.“ (Ján 15, 20.) Diabol sa postavil proti Pánu Bohu v nebesách, v raji, staval sa proti Pánu Ježišovi za Jeho života, a stavia sa proti nemu aj v misiách, veď diabol nijako nechce duše pohanov vypustiť zo svojej dŕžavy. Nájde si pri tom aj paholkov, ktorí mu pomáhajú.

Niektorí sú nepriateľmi misií, lebo sú otvorení nezna-bohovia. Tak písal časopis „Koloniale Zeitschrift“ r. 1904: Malária, čierna horúčka, kobyľky, misie ako nemožno vykántriť prvsie, tak, žiaľ, ani posledné”.²³⁵

Tak bol nepriateľom misií portugálsky minister Pom-bal. Portugálsko malo kolóniu v Južnej Amerike v Paraguai. Tam žili kedysi veľmi divé kmene Indiánov. Ich obráteniu venovali sa jezuiti. Nedá sa opísať, koľké ná-mahy musel títo misionári vystáť. Viďme len jedného z nich.

Páter Cataldino²³⁶ podujal sa obrátiť kmeň Piropis. V sprievode niekoľkých novokresťanov mesiac za nimi prebíjal sa cez pralesy. V jeden deň konečne natrafil na nich. Pohanskí Indiáni hneď s veľkým krikom namierili svoje šípy na sprevádzajúcich kresťanských Indiánov. Tito však, podľa príkazu misionára, složili na zem svoju zbraň a žiadali o rozhovor. Obnažili svoje prsia a uisťovali pohanov, že radi zomrú od ich šípov, lebo by zomreli za Boha, ktorého sluhu im privádzajú. Tento výstup tak dojal pohlavára, že rozkázal svojim, aby složili zbraň a dal si priviesť misionára. Po priateľskom rozhovore dovolil misionárovi ostať u kmeňa. Vtedy poslal misionár svojich sprievodcov domov, u kmeňa ostal sám. Najprv

²³⁵ Uvádzané 11. str. 89.

²³⁶ 2, sväzok VII., str. 93.

postavil križ, potom z ratolestí stromov pre seba budú, čo slúžila spolu aj za kaplnku. Desať mesiacov bol medzi Indiánmi sám. Pokrmom mu boli rozličné korenky. Šaty sa na ňom roztrhaly. V noci ho znepokojoval rev divých zverov a priam tak divé spevy Indiánov. Horúcosť ho umorila, stále vyučovanie vyčerpalo. Jedinú chvíľu nebol si istý so životom. Avšak samota mu bola najtrápnejšia, že nemal súcitného brata, s ktorým by si pohovoril. A predsa cítil sa šťastlivým, lebo videl výsledok svojej roboty. Za jeden rok pokrstil 700 Indiánov. Vtedy od radosti zvolal: „Ó, Pane, ó dobrý Ježišu, ako znesiem túto záplavu radostí?“

Týchto divých Indiánov jezuiti-misionári naučili riadnemu životu. Usadili ich vo veľkých obciach, ktoré nazývali „Redukcie“.²³⁷

Prvú redukciu založil spomínaný jezuita Cataldino, ktorý prišiel do Paraguay r. 1610.

V strede každej obce stál kostol. Vždy krásna, velebná budova. Ešte i dnes obdivujú cestovatelia kresané kamene, z ktorých boli lieto chrámy budované. Kostol bol strediskom života. Včas ráno všetci obyvatelia sišli sa v ňom na raňajšiu modlitbu a sv. omšu. Podvečer na litánie.

Hospodársky život bol tak sriadený, aby nebolo nijakého chudobného. Zpočiatku pracovali všetci stále spolu pod dozorom misionárov. Neskôršie, keď odvykli už lenivosti, každá rodina mala svoje role a svoje domy; ale mnoho poľa bolo ponechané na spoločné obrábanie. Toto sa nazývalo majetkom Božím. V týždni každý pracoval tri dni na svojom poli, tri zas na spoločnom. Úrodu svojich rolí ponechala si dotyčná rodina — úroda majetku Božieho slúžila zas spoločným cieľom, ako na cesty, školy, nemocnicu, kostol atď. — a z nej boli vyživované aj tie rodiny, ktoré pre nejakú príčinu, ako pre chorobu, neúrodu, zahynutie dobytku, nevládaly vyžiť zo svojej

²³⁷ 2, sväzok VII., str. 92 a nasl.

role. Bolo zvlášť postarané o vyučenie remeselníkov všetkého druhu, ako tesárov, murárov, stolárov, kováčov, zámočníkov, kamenárov, garbiarov, obuvníkov, krajčírov atď. Každá redukcia sama volila si starostu, dozorcov roboty, skladníkov a iných zamestnancov.

Takýchto redukcii bolo 33. Na tisíce a tisíce Indiánov žilo v nich pokojný a blažený život.

Ale r. 1759 portugálsky minister Pombal krute začal prenasledovať jezuitov. Dal ich pochytať a odviesť na lodiach do žalárov hradu St. Julian pri Lisabone.²³⁸ Tam držali 300 jezuitov-misionárov cez 18 rokov bez toho, že by ich boli aspoň len vypočuli. Hrozné boli tie podzemné žaláre. Vlhkosť, tma, hlad bol podielom väzňov. Keď niekto z nich zomrel, nechali mŕtvolu tam za korisť potkanom, ktoré však napádaly aj živých. Takto ich chceli donútiť, aby zapreli svoju rehoľu. Ale nenašiel sa taký ani jeden! Mnohí svojou krvou znovu napísali svoje rehoľné sľuby. To bola odplata za ich robotu, ktorou šíрили vieru a civilizáciu, ktorou na ľudskú úroveň povýšili Indiánov. A s tými, čo sa stalo? Pozbavení vodcov, pozbavení mravnej podpory misionárov, vrátili sa späť k starým zvykom a hriechom, k opilstvu a smilstvu. Tieto hriechy a po nich nasledujúce choroby priviedly ich národ k vymieraniu.

Takto zničili nepriatelia viery nádherné výsledky namáhavej roboty misionárov. A to nielen v Paraguay, ale aj na mnohých iných miestach.

Iní sú nepriatelia misionárov z lakomstva. Obávajú sa totiž misionárov, že keď oni vyučia a osvetia domorodcov, tak títo nedajú sa viac vykorisťovať kolonistom. Medzi týmito najviac vyniká „Anglická východná indická spoločnosť“. Otvorene to vyznal riaditeľ²³⁹ tejto spoločnosti ešte r. 1793, keď napísal: „Vyslanie misionárov do východných kolónií je úmyslom najbláznivejším...

²³⁸ 18, ročník X., str. 364.

²³⁹ 11, str. 89.

Takýto úmysel je nerozumný, lebo ohrožuje pokoj a bezpečnosť našich majetkov“.

Preto neraz vidíme, že štáty, ktoré majú veľké kolónie, hatia prácu misionárov. Neučeného človeka ľahko oklamať a zotročiť. Tak sme to videli aj u nás, že židia tam nahabali najviac majetkov, kde bol ľud najmenej školený. Človeka nevediaceho čítať, písať, počítať, ľahko oklamal úžerník. Nech si len raz požičal hoc aký malý peniaz, nevymotal sa z dlžoby, až kým mu roľička, kravička a chalupa neprešla na úžerníka. Máme na to tisíce smutných príkladov.

Nuž, podobne zachádzaly kolonizačné štáty s úbohými farbistými národmi. Chceli ich udržať v duševnej tme, v sprostote, aby ich mohli vykorisťovať. Preto boli nepriateľmi misionárov, ktorí zas tie národy nielen vierou chceli osvietiť, ale aj naučiť potrebným vedomostiam. Tak vidíme, že Angličania úplne zakázali misionárom činnosť v africkej Nigerii.²⁴⁰ Francúzi tiež všelijako hatili ich robotu najmä v usporiadaní manželského života v Afrike, ako sa na misijnom kongrese r. 1932 v Lyone misionári na to trpkó žalovali.²⁴¹

Často sa stáva, že aj u nás nájdú sa nepriaznivci misií. Treba posvietiť na ich niektoré námietky.

Hovoria napr.: Prečo nestvoril Boh všetky národy za kresťanov, ale my musíme za ich obrátenie toľké obety znášať.

Ústami proroka Izaiáša povedal Pán: „Moje myšlienky nie sú myšlienky vaše: ani cesty vaše, cesty moje. Lebo ako vyššie sú nebesá od zeme, tak prevyšujú cesty moje, cesty vaše a myšlienky moje, myšlienky vaše. (Izai, 55, 8—9.) Nikdy nemá človek právo brať Pána Boha na otázku, ani nikdy nevypátra v tomto živote tajomstvá Opatery Božej; ale keď skúma jeho riadenie, vždy nájde

²⁴⁰ 14, sv. I., str. 201.

²⁴¹ 17, roč. 1933, č. 3185.

v ňom múdrosť a lásku. Tak je to aj s obrátením sveta. Mohol Pán Ježiš celý svet vykúpiť jedincou kvapkou svojej predrahej krvi. Ale jeho vôľa bola inšia. Chcel vycediť všetku svoju krv, chcel zomrieť na potupnom dreve kríža, chcel mať zranené, rozťaté Srdce, lebo chcel svojou láskou našu lásku získať, aby nás mohol za našu lásku svojou večnou láskou blažiť.

Mohol Pán Boh bez našej spolupráce obrátiť celý svet. Ale jeho vôľa bola inšia. Konal, ako koná rodič so svojim milovaným dieťaťom. „Dones mi vody“ — povie otec dieťaťu. Malé dieťaťko, slabé dieťaťko ju donesie. Pre otca by to nebola nijaká námaha, mohol by si vodu on sám doniesť, kým slabé dieťa ledva ju vládze dopratať. Prečo si ju otec nedonesie sám? Lebo chce vyskúšať mať lásku a poslušnosť dieťaťa, a potom ho chce odmeňovať, ešte vrelejšou otcovskou láskou on sa starať, na svoje otcovské ramená pre dieťa ešte väčšie bremená brať.

Tak robí Boh všade. Žiada spoluprácu ľudskú. Tu je príroda. Mohol ju Pán Boh stvoriť tak, žeby nám rodila sama od seba všetko k životu potrebné. Ale vôľa Božia bola iná. Robotou si máme zaslúžiť chlieb, aby sme mimo neho za poslušnosť aj požehnanie obsiahli.

Tu je človek. Mohol Pán Boh tak nariadiť, aby človek prichádzal na svet celkom života schopný, ako chrúst, húsenica, ryba a iné stvorenia. Ale vôľa Božia je iná. Človek prichádza na svet slabučký, azda najslabší medzi všetkými tvormi, aby rodičia výchovou, dieťa zas poslušnosťou získali si od Boha požehnanie.

Pán Boh chce mať všade človeka za spolupracovníka. Nie, ako by bol na jeho pomoc odkázaný, ale aby človek mohol si získať zásluhy, lásku a požehnanie.

Tak chce mať Pán Boh ľudí za pomocníkov aj vo veľkom diele obrátenia pohanov. A my nesmieme vytýkať toto jeho riadenie, ale padnúť na kolená a tak ďakovať za veľký znak lásky, že si nás za spolupracovníkov vybrať ráčil.

• Iní, a to mnohí hovoria: Doma je mnoho potrieb, na tie treba obelovať. Doma je ešte veľa od Boha odcudzených ľudí a nevercov, tých treba najprv obrátiť. Až keď doma bude všetko veriace, chudoba zahnaná, chorí, slabí všetci opatrení, až vtedy nech príde rad na pohanov.

Za týmito slovami skrýva sa sebeckosť. Tí, čo takto rozprávajú, obýčajne nestarajú sa a neobetujú ani na domáce dobročinné ciele.

Keby boli podľa takejto zásady konali apoštoli, nikdy by neboli prekročili hranice židovskej krajiny, a my by sme žili aj teraz v pohanstve. Ale oni, hoci videli, že na tisíce svojich spolukrajanov ostáva zátvrdlivo v židovstve, predsa šli hlásať vieru Kristovu k pohanom. Šiel Peter, šiel Pavel, šiel Ondrej, šiel Tomáš — a šli všetci. Iba jediný Jakub ostal doma, ako biskup v Jeruzaleme. Tomu ďakujeme, že sa viera Krista Pána rýchlo rozšírila. Tak koná cirkev svätá podľa príkladu apoštolov, keď nečaká s prácou medzi pohanmi, kým v krajinách kresťanských všetci ľudia sa obrátia. A nasledovať príklad apoštolov je zaiste správne a dobré.

Ešte jednu námietku. Hovoria: Nech sa starajú o miesto kňazi, biskupi, pápeži.

Takto rozprávajú ľudia, ktorí si myslia, že Cirkev je vecou kňazov. To je však veľmi mylná mienka. Veď Cirkev nie sú len kňazi, ale Cirkev je spoločnosť všetkých kresťanov, kňazov a svetských veriacich spolu. O Cirkev teda majú sa starať všetci.

Kto by hovoril, že Cirkev je len záujmom kňazov, ten by mýlne hovoril, ako ten, kto by povedal, že o železniciu sa majú starať len železničiari, o obecné veci len predstavení, o vojnu len vojaci. Ba priam naopak: všetci máme záujem, aby železniciu nešťastie nezastihlo, aby sa v obci dobre hospodárilo, aby sa vojna víťazne skončila. Nuž priam tak všetci máme sa starať, aby Cirkev a viera prekvitala, veď od toho závisí šťastie a blahobyť nás všetkých.

A čo sa zas týka šírenia viery, na to má celá Cirkev priamy rozkaz od samého Pána Ježiša. Keď Pán Ježiš vstúpoval na nebesá s hory Olivovej, vtedy vydal svoj misijný rozkaz; „Idte po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu.“ (Marek 16, 15.) Vtedy pri nanebevstúpení Pána tam na hore Olivovej neboli len sami apoštolovia, ale bolo tam do 500 ľudí, mužovia a ženy, starci, mládenci a deti, bola tam celá Cirkev Kristova, a tak Kristus Pán celej Cirkvi dal misijný rozkaz. Teda všetci členovia Cirkvi, pápeži, biskupi, kňazi a veriaci všetci: mužovia a ženy, starci, mládenci a deti musla starať sa o šírenie viery, a to každý podľa svojej možnosti a svojím spôsobom. Pápež riadením celej misijnej roboty; biskupi a kňazi hlásaním viery pohanom, ak im Pán k tomu povolanie udelí, ináč však spolu s ostatnými veriacmi svojimi modlitbami a príspevkami.

Láska, láska, ktorú nám Pán Boh káže ku každému utrápenému volá na nás na všetkých: *Pomôžte veľkou svojou láskou, veľkej biede pohanov!*

Ako ľahko to môže každý urobiť, o tom v nasledujúcom článku.

XXXI. Priatelia misií, pomáhajte!

Na obrátení pohanov má pracovať každý verný kresťan-katolík. K tomu dodáme teraz, že máme pracovať na tejto vznešenej úlohe všetkými svojimi schopnosťami. Pán Ježiš dal do služby spasenia ľudí seba celkom; priniesol obeť hmotnú, keď vzal na seba chudobu; priniesol obeť svojej osoby, keď krv vylial na križi; — priniesol obeť duševnú, keď nám lásku Srdca svojho najsvätejšieho celú venoval.

Podobné obety žiada od nás, ako od svojich spolupracovníkov, za spásu pohanských národov. A môže ľahko každý z nás priniesť požadovanú spoluprácu a obeť.

Opíšeme tieto naše obety, začnúc od tej, čo má veľký význam, ale najnižšiu hodnotu.

1. Misie žiadajú od nás pomoc hmotnú, podporu peňažnú.

Cirkev na misijnú svoju robotu potrebuje veľa hmotných prostriedkov. Treba vychovávať misionárov: pre misijných klerikov sú potrebné semináre a kláštory, treba ich šatiť, chovať, v školách vyučovať. Pripravených už misionárov treba poslať do ďalekého sveta železnicami a loďmi za drahé cestovné. Tam v misiách treba vybudovať kostoly, školy, nemocnice, sirotince, starobince a všelijaké iné ústavy. Biedu a hlad úbožiakov treba odstraňovať... To všetko pohltne ohromné sumy peňazí.

Preto misie vystierajú svoju ruku ku každému kresťanovi o príspevok na tie najvznešenejšie ciele, pre najbiednejších. Sám pápež Pius XI. napísal, že neostýcha sa stať žobrákom pre misie!

Zvlášť prízvukujeme, že misie nežiadajú veľké hmotné obety, veľké sumy peňazí od jednotlivcov — ale žiadajú, aby všetci katolíci prispeli na ne, hoc aj len celkom malými príspevkami.

Vo Viedni je nádherný kostol, vystavený služobníkmi dievčatmi. Zbožné dievčatá si umienili, že vybudujú kostol. Pravda, každá len málo peňazí vládala naň obetovať. Ale keď tisíce dievčat za viac rokov dávalo, sosblekala sa veľká suma a vybudovaný bol veľkolepý chrám. Keď teda 360 miliónov katolíkov každý rok čo len maličký peniaz dá na misie, vykoná sa veľké dielo na zachranu pohanských duší.

My na Slovensku máme tiež misijný spolok. Ten žiada peňažný príspevok od dospelých veriacich mesačne 20 halierov, čiže ročne 2 koruny 40 halierov; od školských detí mesačne 10 halierov, do roka 1 korunu. Je to naozaj len taká žobrácka almužna. Ale keď ju mnohí dajú, nasbiera sa veľa — a keby ju každý Slovák-katolík dal, nasbieralo by sa veľmi mnohol!

Sbiera sa na misie aj v jednu októbrovú nedeľu, zvanú „misijná nedeľa“, sú aj v kostoloch vyložené skrinčky pre milodary na misie: zúčastnite sa na týchto zbierkach veľkodušne!

Nech sa nikto neobáva, že pre obety na misie, alebo na iný bohumilý cieľ utrpí ujmu a škodu!

Bolo to za časov, keď ešte na zlatky a krajciare sa počítalo. Vtedy mal krajciar a zlatka veľkú hodnotu. Učiteľ mal ročitého platu 250 zlatých čiže 500 korún. Istý učiteľ povedal svojej žene, že denne najviac ak 5—6 krajciarov môže dať žobrákom. Viac nie. Veď aj to že je už veľa, lebo že aj tak vydá do roka skoro jednomesačný plat. O niekoľko rokov pýtala sa žena muža: „Mal si v niečom nedostatok?“ A keď odpovedal, že nie, tak mu prezradila, že ona denne aj 10—15 krajciarov dala chudobným.

To je už tak, že Pán Boh rád má veľkodušnosť a štedrosť. Keď vidí že je niekto dobročinný a štedrý, tak aj On je k nemu taký. Ako to aj Pán Ježiš povedal: „Dávajte a bude vám dané; mieru dobrú a natlačenú a prekypujúcu dajú vám do lona. Tou istou mierou totiž, ktorou meraf budete, bude vám nazpäť odmerané.“ (Luk. 6, 38.) A to aj v tomto, aj v budúcom živote.

Na základe tohoto sľubu písal sv. František Xaverský²⁴² veliteľovi mesta Malakka, žiadajúc od neho peniaze na chudobných kresťanov v Japonsku. Sľuboval mu, že mu za to Pán Ježiš dvojnásobne odplatí; keď nie v tomto, tak istotne v budúcom živote. Ten dobrodružný veliteľ — pravda — nevyslyšal žiadosť svätca. Zaiste teraz už ľutuje svoju sebeckosť a bude ju ľutovať cez celú večnosť.

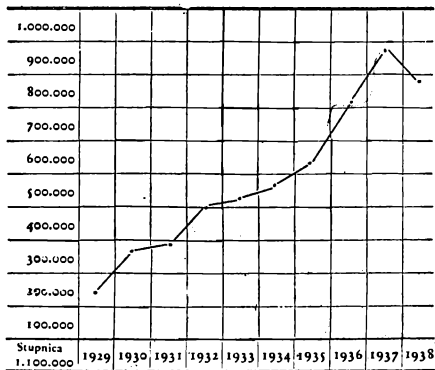
Slovenský národ, národ zbožný a dobrosrdečný, vždy viac a viac porozumie misijným potrebám a prináša svo-

²⁴² 4, sv. I., číslo 31.

je obety. Svedčia o tom misijné shierky, ktorých výsledky boli takéto:

	katolíkov		priemer	
R. 1929: 2,177.891	obetovalo 262.185.05	Ks.	bol 0.12	Ks.
1930: 2,177.891	" 388.702.59	"	" 0.17	"
1931: 2,172.296	" 397.116.10	"	" 0.18	"
1932: 2,181.520	" 508.258.65	"	" 0.23	"
1933: 2,185.287	" 515.631.15	"	" 0.24	"
1934: 2,312.418	" 566.564.25	"	" 0.25	"
1935: 2,315.903	" 612.440.90	"	" 0.26	"
1936: 2,360.502	" 835.433.70	"	" 0.36	"
1937: 2,378.346	" 974.811.80	"	" 0.40	"
1938: ?	" 873.416.35	"	" ?	"

Diagram nám dáva o sbierkach takýto prehľad:

Ako vidno, sbierky boli na stálom postupe. Až v poslednom roku 1938 je úpadok. Ten však nastal iba preto,

lebo r. 1938 boli odtrhnuté značné kraje Slovenska, a to priam v jeseni, keď najviac sbierok sa posielala do diec. misijných ústredí. Keď by integrita Slovenska bola ostala nedotknutá, zaiste by bola čiara diagramu zas postúpila.

S našimi misijnými sbierkami získali sme už česť svojmu národu, lebo národ slovenský primerane viac obetuje, ako iné okolité národy: pevná je naša nádej, že ďalšími obetami slovenské meno bude vždy viac a viac preslávené!

II. Druhá obeta za misie je obetou ľudských osôb: aby sa totiž ľudia, mužovia a ženy osobne obetovali za spásu pohanov, ako Pán Ježiš svoju najsvätejšiu Osobu obetoval za spásu sveta.

Koho Pán Ježiš volá pracovať v misiách, nech nezatvrdzuje svoje srdce, ale nech radostne nasleduje svoje povolanie, a nech ide už či za misijného kňaza, alebo brata, alebo za misijnú sestru; nech veľkodušne obetujú aj naše rodiny svojich synov a dcéry misionárskemu životu.

R. 1934 misijný biskup čínsky Schoppelrey vysvätil v Nitre 28 nových kňazov Spoločnosti Slova Božieho. Pri tejto príležitosti odohrala sa dojmavá rodinná scéna. Medzi novokňazmi bol aj Henrik Clemens, určený pre misie v Číne. Jeho rodičia a sestra prišli z obce Boenheim, z Nemecka od hraníc holandských. Bola to železničarska, zbožná rodina. Aj dcéra cítila povolanie stať sa misijnou sestrou. Ale otec stále a stále odporoval, lebo že vraj dosť obetuje rodina, keď obetuje syna. Keď však novokňazi v kruhu svojich rodín a tisícich zbožných pútnikov naraz slúžili svoje prvé sv. omše 10. mája na sviatok Nanebovstúpenia Pána, v tichom jarnom dni na hore Matky Božej, odkiaľ je čarokrásny výhľad na nitriansku dolinu, starobylé sídlo Pribinu a mohutný breh Zobora, otec bol tak dojatý, že so slzami v očiach objal razom

syna a dcéru so slovami: „Keď som dal syna, dám aj teba dcéra moja. Idte, slúžte Bohu obidvaja.“

Už sme naznačili počet slovenských pracovníkov v ďalekých pohanských krajocho. Naše rehoľné domy vychovávajú početných mladíkov a početné devy pre misie, a tak máme pevnú nádej, že náš národ aj týmto vyplní svoju úlohu.

III. *Tretia obeta bude sa mnohým zdať menej hodnotnou a predsa ona je najcennejšia: máme za misie obetovať modlitby, dobré skutky a svoje utrpenia.*

Raz k učeníkom Pánovým priviedli chlapca diablom posadlého. Učeníci už mnohým takýmto nešťastníkom pomohli mocou Pánom im danou. Ale tomuto nevládali pomôcť. Keď potom Pán uzdravil chlapca, na dotaz apoštolov, prečo nemohli diabla vyhnať oni, odpovedal: „Tento druh diablov nevyženie sa leda skrze modlitbu a pôst.“ (Matúš 17, 20.)

Úbohí pohania sú tiež v moci ducha temnosti a zloby, ako to vidieť z ich biedneho stavu. Modlitba, pôst, dobré skutky sú v prvom rade potrebné k ich vyslobodeniu zpod moci diablovej.

Pán Ježiš povedal: „Nikto nemôže prísť ku mne, iba keď ho priťahuje Otec“. (Ján 6, 44.) Viera je dar Boží. Príroda nám hovorí, že musí byť Stvoriteľ; živoč nám hovorí, že musí byť večný Sudca; vlastné svedomie hovorí, že musí byť nebo i peklo: ale aby som veril v Boha Stvoriteľa a Sudcu, vo večnú odmenu, k tomu treba pohnúť aj vôľou, a to je už činom milosti Božej. O tú treba Boha prosiť! Aby sa z neverca stal veriaci, nestačí presvedčiť jeho rozum, ale treba k dobrému obrátiť aj jeho vôľu. Videli zázraky Pánove farizeji a neobrátili sa. Videl ich Judáš — a odpadol, zapredal Krista. Vidí diela Božie diabol, a neobráti sa!

Skúste niekoho presvedčiť o nejakej pravde, ktorá sa mu prieči. Skúste niekoho odučiť od zastaralých zlých obyčajov, ako od opilstva, hnevu, lakomstva. Aká to ro-

bota! Neraz uzná sám, že zle robí, že sa má zmeniť — a predsa len upadá znova a znova. Milosť Božia je jediná, ktorá mu môže pomôcť. Preto neraz lepšie je modliť sa za hriešnika, ako veľa ho napomínať. Tak povedal aj istý biskup sv. Monike, žalujúcej sa na svojho syna Augustína: „Viac rozprávaj Bohu o Augustínovi — ako rozpráváš Augustínovi o Bohu!“ A naozaj, čo nevládaly napomenutia, dosiahla modlitba: z hriešnika stal sa svätý biskup a učiteľ Cirkvi, sv. Augustín.

Preto modlil sa toľko aj Pán Ježiš. Celé noci strávil v modlitbách za obrátenie sveta. Preto prosil sv Pavol toľkoráz veriacich o modlitby za seba: „Bratia, modlite sa za nás, aby sa slovo Pánovo rozširovalo a preslávilo“. (II. Tes. 3, 1.) Preto premodlil sa sv. František Xaverský tiež celé noci a svojmu spolupracovníkovi Marsilhasovi písal: „Modli sa za mňa k Bohu, a nech sa aj deti modlia za moju robotu“.²⁴³ Preto založil veľký misionár Afriky, kardinál Lavigerie pred začiatkom svojho účinkovania kláštor prisných karmelitániek v Afrike, aby ich modlitby, pôsty a iné dobré skutky pripravovali cestu evanjelia do srdc pohanov. Preto medzi povinnosťami členov misijných spolkov na prvom mieste je modlitba.

Obetujme teda svoje pobožnosti, počúvanie sv. omše, ruženec, sv. prijímania na úmysel, aby Pán Boh milosť svoju poslal misionárom, ich pomocníkom a samým pohanom.

Obetujme na tento úmysel aj svoje dobré skutky. Keď opatruješ chorého, keď dávaš almužnu chudobnému, keď z poslušnosti robíš nejakú tvrdú a odpornú robotu, keď zapleš sa v jedení, pití alebo inom pôžitku, myslí si pri tom: nech za to Pán Boh žehná misionárom.

Obetujme na tento úmysel svoje utrpenie a bolesti, telesné i duševné. Keď sa udrieš alebo zraníš, keď ťa bolí hlava alebo ležíš chrbý, keď ťa niečo zarmúti, keď ti srdce plače nad smrťou milého z rodiny: znášaj to trpezli-

²⁴³ 4, sväzok I., číslo 88.

vo a oddano do vôle Božej s myšlienkou, aby za to Boh žehnal misiám.

Takto staneme sa mocnými pomocníkmi misionárov. Sv. Terezka od Ježiška tak to robievala, že keď jej lekár rozkázal chodiť a ona pre slabosť sotva vládala kroka urobiť, predsa poslúchla lekára a svoju bolestnú chôdzu obetovala za nejakého misionára, ktorý azda priam vtedy klesá od únavy pod páľčivým africkým slnkom, alebo na snehových poliach severnej točne. Ona sama nikdy nebola v misiách, a predsa tými skutkami zaslúžila si, že ju Svätý Otec Pius XI. ustanovil za patrónku misionárov.

Zvlášť prosíme chorých, aby každý rok, v sviatok Svätého Ducha obetovali svoje utrpenia a modlitby za misie. Táto pobožnosť pod názvom „Chorí za misie“ koná sa už po všetkých krajinách. Aj u nás je zavedená, a naši chorí s roka na rok vo vzrastajúcom počte sa jej zúčastňujú. Roku 1939 poslalo zprávu o svojej účasti cestou farských úradov 3026 chorých, ktorí odbavili tieto pobožnosti: 3085 slyšania sv. omši, 3275 prijímaní, 9653 ružen-cov, 2032 križových ciest a 39.530 iných pobožností a dobrých skutkov.

Jedine sám Pán Boh vie, koľké milosti obsiahnu úbohí pohanovia a horliví misionári na orodovanie miliónov zbožných veriacich a najmä na prosby našich ťažko trpiacich chorých.

Preto zúčastníme sa tejto pomocnej akcie do jedného všetcia. Môžeme to urobiť ľahko. Lebo premnohí naozaj nemôžu ísť osobne medzi pohanov; — nejeden môže povedať, že on nevládze ani haliera obetovať na misie; — ale už nikto nemôže povedať, že nemôže sa za ne modliť alebo že nemôže za ne bolesti svoje obetovať, veď modliť sa môžeme všetcia a utrpenia, bolesti a križe máme tiež všetcia.

Končíme!

*Veľká bieda pohanov volá po veľkej láske kresťanov!
Čujme ten hlas! Pomáhajme úbohým pohanom!*

Obsah:

Diel I. Veľká bieda pohanov. Úvodom	3
I. Akí India sú na svete — — — — —	5
II. Ako nlnil biely človek svoju úlohu — — — — —	9
III. Jasné svetlá v hustej tme — — — — —	14
IV. Bieda pohanských národov — — — — —	17
V. Hlad — — — — —	21
VI. Dieťa u pohanov — — — — —	28
VII. Staroba u pohanov — — — — —	32
VIII. Žena u pohanov — — — — —	36
IX. Chorí u pohanov — — — — —	42
X. Tropické choroby — — — — —	46
XI. Otroctvo — — — — —	58
XII. Nedotknuteľní — — — — —	66
XIII. Ľudožrúctvo — — — — —	70
XIV. Nekresťanské viery kultúrnych národov — — — — —	72
XV. Viery primitívnych národov — — — — —	90
XVI. Obety pohanských národov — — — — —	97
XVII. Úsudok o pohanských náboženstvách — — — — —	101
XVIII. Pohania hľadajú vieru — — — — —	105

Diel II. Veľká láska kresťanov.

XIX. Misionári — — — — —	109
XX. Misijní kňazi — — — — —	110
XXI. Misijní bratia — — — — —	115
XXII. Misijné sestry — — — — —	118
XXIII. Ostatní pomocníci misionárov — — — — —	121
XXIV. Život misionárov — — — — —	127
XXV. Misionári — mučeníci — — — — —	135
XXVI. Povolanie za misionára — — — — —	140
XXVII. Výsledky misijnej roboty — — — — —	144
XXVIII. Zbožnosť a mravy nových kresťanov — — — — —	146
XXIX. Domorodí mučeníci — — — — —	150
XXX. Nepriatelja misií — — — — —	156
XXXI. Priatelja misií, pomáhajte — — — — —	162

Divadelným ochotníkom

po našich obciach a mestečkách odporúčame hrať hry, vydané Spolkom sv. Vojtecha v Trnave.

V divadelných hrách, ktoré vydáva Spolok sv. Vojtecha niet ničoho, čo by katolícke spolky nemohly zahrať. Ceny týchto hier sú nízke, lebo cieľom Spolku sv. Vojtecha je umožniť ochotníkom s malou režiou usporiadať divadelné predstavenia.

Iste máte veľké ťažkosti s takzv. autorskými poplatkami pri hraní divadelných hier. Bez povolenia nesmiete hrať, ani jednu, lebo by ste s tým porušili autorský zákon a mohli by ste sa dostať pred súd a mali by ste nepríjemnosti. Spolok sv. Vojtecha vydáva najnovšie len také hry, pri ktorých získal pre seba aj právo na povoľovanie zahrať ich. Keď teda hráte hry vydané Spolkom sv. Vojtecha, dostanete od Spolku písomné povolenie zahrať ich bez akéhokoľvek poplatku. Nik nemá práva pýtať autorský poplatok od vás, ak ste zahráli novšie nami vydané hry. Texty neslobodno opisovať, režisér môže dobre navrčiť hru len vtedy, keď aspoň hlavné osoby hry majú svoju knižku a nemusia si ju požičiavať. Spolok sv. Vojtecha dáva povolenie zahrať hru tým spolkom, ktoré si kúpia toľko knížiek, koľko hlavných úloh je v hre. Pri každej hre v cenníku uvádza Spolok, koľko knížiek treba objednať, aby mohol dať bez ďalších poplatkov povolenie na hru. Spolok sv. Vojtecha pri každej hre predpisuje zakúpiť len toľko knížiek, koľko režisér naozaj potrebuje.

Kroje nemá Spolok sv. Vojtecha na sklade a ani ich nesprostredkuje. Možno ich dostať v Žstredi slov. ochotníckych divadiel v Turčianskom Sv. Martine.

Naším ochotníkom odporúčame hrať najmä tieto divadelné vydania Spolku sv. Vojtecha:

VÝHAZSTVO LÁSKY

Od Jána Dafčíka. Vianočná hra v 3 dejstvách. Spevy dvojhlasne 13 m., 10 ž. Krajinka. Biblické kroje. Strán 70. — Hrať na Vianoce. — Predpisujeme zakúpiť 12 knížiek. Cena: 5.— Ks.

JEŽIŠKO NÁM DONIESOL MAMIČKU

Mária Kočánová. Vianočná hra v 3 dejstvách. 4 m., 6 ž., 3 deti. Dedinská izba. Strán 62. — Hrať na Vianoce. — Občianske šaty. — Predpisujeme zakúpiť 10 knížiek. Cena Ks 4.—.

ROZPRÁVKA O TOM, AKO SA ZJAVIL SV. MIKULÁŠ

H. Cheón-K. Šmálov. Zázračná hra v 2 dejstv. 5 m. Izba. — Občianske šaty. — Strán 44. Cena Ks 3.—.

JOZEF, BEN JAKUB

Mária Kočánová. Biblická hra v 4 dejstvách. 15 m., 4 ž. 2 krajinky, sleň. Biblické kroje. Strán 96. — Hrať na Jozefa. — Predpisujeme zakúpiť 12 kníh. Cena Ks 6.50.

RUANDA, ČERNOŠSKÁ DIEVKA

A. Halka. Dráma z mislonárskeho života v 5 dejstvách. 16 m., 11 ž., vojaci, ľud. Námestie, dvor, sleň, les. Historické kroje. Strán 70. — Hrať možno kedykoľvek. — Predpisujeme zakúpiť 10 knížiek. Cena Ks 5.—.

ZA KRISTOM

J. Datčik. Biblická hra v 4 dejstvách. 17 m., 4 ž., vojaci, ľud, deti. Sleň, záhrada, nádvorie, hora. Biblické kroje. Strán 74. Hrať v pôste ako pašlovú hru. — Predpisujeme zakúpiť 12 knížiek. Cena Ks 4.—.

PEVNÉ CHARAKTERY

Viktor Árval. (Varuj sa miešaného manželstva) Obraz zo života v 4 dejstvách. 12 m., 8 ž. Dej odoháva sa v dnešných časoch. Právo zahrať hru dávame zakúpením aspoň 12 ex. z tejto knižky. Cena: Ks 3.50.

PRÍCHOD MESIÁŠA

Josafat Fr.-K. B. Žeko. Vianočná hra v 5 dejstvách so spevmi. 15 m., 4 ž., vojaci, ľud. Krajinka, ulica, dvor, mesto, jaskyňa. Biblické kroje. Strán 88. — Hrať na Vianoce. Cena: Ks 7.—.

AK MÁŠ EŠTE MAMIČKU

Houben H.-K. B. Žeko. Obraz zo života v 4 dejstvách. 11 m., 6 ž., dievčatá. Izba, žalár, spoločenské šaty. Strán 64. — Odporúčame hrať najmä na deň matiek. Cena: Ks 3.—.

BLAŽENÁ KRAJINA

Erdősi K-Blažej. Sociálna aráma v 3 dejstvách. 21 m., 3 ž., ľud. Sieň jedáleň, dvorana. Mestské šaty. Strán 121. — Predpisujeme zakúpiť 12 knížiek. Cena: Ks 4.—.

ČO JE TVOJE, JE I MOJE

J. Dačík. Satirická jednoaktovka na súčasné pomery. 5 m., 1 ž. Izba. Občianske šaty. — Predpisujeme zakúpiť 6 knížiek. Cena: Ks 2.40.

KRÍZA

J. Dačík. Dráma v 3 dejstvách. 11 m., 4 ž. Záhrada, kancelária, príroda. Občianske šaty. Strán 91. — Hrať možno kedykoľvek. — Predpisujeme zakúpiť 10 knížiek. Cena: Ks 4.40.

KRÍŽ POD LIPAMI

Fr. Urbánek. Obraz zo života s nótami. Pestrá hra s ukážkami dedinských zábav. Mavné poučenie proti pijatyke. Sedliacke šaty, 8 m., 6 ž. Strán 88. Cena: Ks 6.—.

VIŠŇOVÝ KVET

M. Kočánová. Hra z japonského života v 2 dejstvách s 2 obrazmi, so spevom a hudbou. 6 m., 7 ž., ľud, mníšky, tanečnice, behúni. Sad, preddomie, izba. Japonské obleky. Strán 91. — Hrať možno kedykoľvek. — Predpisujeme zakúpiť 10 knížiek. Cena: Ks 4.—.
Hudobný doprovod na rozpísanie za Ks 10.—.

IEDLOVSKÝ UČITEĽ

J. K. Benadik. Hra zo života slovenského ľudu. V dejstv. 11 m., 2 ž., ľud. Izba, škol. sieň, pracovňa, ulica. Vojenské a občianske šaty. Strán 64. — Hrať najmä na národné príležitosti. — Predpisujeme zakúpiť 12 knížiek. Cena: Ks 3.50.

RASTISLAV

Hrubý Fr.-Bukovec-K. B. Žeko. Dráma v 5 dejstvách. 18 m., 7 ž., vojaci, ľud. Sieň, les, kancelária. Historické kroje. Strán 83. — Hrať pri národných príležitostiach. Cena: Ks 4.—.

ZTRATENÁ

Fr. Urbánek. Obraz zo života mladej devy v 4 dejstvách. Hrdinský boj za ideál života, 14 žien, občianske šaty. Izba. Strán 64. Nové vydanie. — Hrať možno kedykoľvek. Cena: Ks 5.—.

Okrem toho vydal Spolok sv. Vojtecha tieto veselohry:

KTO NESKORO CHODÍ, SÁM SEBE ŠKODÍ

Cena: Ks 1.40.

NOVOVESSKÍ ŠTUDENTI

Štyri dejstvá. Cena: Ks 3.50. Hudobný doprovod na rozpisanie pošleme za Ks 5.—.

PÓJDEME LETOVAŤ?

Veselá scéna. Cena: Ks 1.40.

PYTAČ MILIÓNOV

Veselohra v jednom dejstve. Cena: Ks 3.50.

ROBÍ SA ŠLÁGROVÝ TEXT

Skeč zo života bohémov. Cena: Ks 1.60.

SÚD, NA KTOROM KAŽDÝ VYHRÁ

Veselohra v jednom dejstve so spevmi. Cena: Ks 2.60.

VZNEŠENÉ RODINY

Veselohra v dvoch dejstvách na ľušiagy. Cena: Ks 4.50.

DETSKÉ HRY:

JARNÁ SCÉNA

Hrať na školských slávnostiach. Cena: Ks 1.30.

JEŽIBABA SA UŽ POLEPŠILA

Hrať na školských slávnostiach. Cena: Ks 1.50.

TÚHA A ŠŤAŠTIE

Scéna v dvoch obrazoch pre deti. Cena: Ks 1.80.

VÍTAZNÉ SRDIEČKO

Pohádka v dvoch dejstvách so spevmi a hudbou. Cena: Ks 2.50; hudobný doprovod požičia na rozpisanie Spolok sv. Vojtecha za Ks 5.—.

ZLATÉ SRDCE

Obráz z detského života a so spevmi. Tri dejstvá. Cena: Ks 5.—.